This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HD WIDENER
HW LFV1 V

Digitized by Google

ROM
6326
5.55

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

VE RI TAS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Radu D. Rosetti

Printre Pisături

PLOEȘTI
Editura Librariei Centrale
A. V. Stanciulescu
1904

Digitized by Google

Digitized by Google

PRINTRE PICĂTURĬ

Digitized by Google

Digitized by Google

RADU D. ROSETTI

PRINTRE PICĂTURĬ

PLOEȘTI

Editura Librăriei Centrale
Alexandru V. Stănculescu
1904

Digitized by Google

Rom 6326.5.55

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ŞI EDITURĂ «MINERVA», BUCURESCI, STRADA REGALĂ 6

Digitized by Google

Răzbunare

Digitized by Google

Digitized by Google

Răzbunare

— Fantezie —

Plouă. — Satul doarme de mult; nu s'aude de cît rar lătratul vr'unuĭ cîĭne și, din cînd în cînd, stropiĭ de ploae picurînd din streașină: Pic-pic... Singură, numaĭ locuința directoruluĭ penitenciaruluĭ e luminată; dar se 'ntunecă în curînd și dînsa. Prin beznă se zărește la geam o umbră albă. E Stroe, directorul, care e agitat și nu poate să doarmă; a deschis fereastra și cu capul în palmă, ascultă cîntecul-monoton al streașiniĭ: Pic-pic... Departe, se aude strigătul prelung al santineliĭ: No. 1, bineeeeee!...

In aer miroase a sevă, a primăvară. Ce contrast între natură și 'ntre sufletul luĭ! Se simte

Digitized by Google

bătrîn, şi desarmonia aceasta între el şi natură îl întristează. Ca nicĭ odată, îl năpădesc amintirile. Rînd, pe rînd, ca într'un cinematograf, îşĭ vede tablourĭ din viaţa luĭ. Ce parodie de viaţă! Orfan din faşă, îşĭ aminteşte cu groază de zilele copilărieĭ. Le petrecuse pe toate între zidurile negre ale unuĭ internat, străin şi singur, închis pînă şi în vacanţiĭ, ca tîlhariĭ pe carĭ soarta îl adusese să 'ĭ păzească acum. Noroc că 'ĭ rămăsese cîte-va parale; însă un tutore milos găsise mijlocul să i le cheltuească aproape pe jumătate. Odată ajuns la majorat, ar fi putut să'l tragă la răspundere; dar îl ĭertase; era foarte bucuros că putea fi însfîrşit liber, stăpîn pe avutul şi pe persoana luĭ. Cîte visurĭ nu'şĭ făcuse el în liniştea tristă a nopţilor de la internat! Ca maĭ toţĭ desmoşteniţiĭ, fusese atras de ideile umanitare ale socialiştilor, şi acum îşĭ pusese în gînd să schimbe lumea. Cu ce ochĭ se uita la oratoriĭ carĭ vorbeaŭ în întrunirile socialiste, şi cum le sorbea cuvintele! Cîţĭ anĭ şĭ-a bătut capul cătînd să deslege problema înfrăţiriĭ oamenilor! Cu timpul începuse să ţină cuvîntărĭ chiar dînsul, ajunsese idolul muncitorilor. Nu era nefericit care să se adreseze la dînsul şi căruia să nu-ĭ facă bine, — ajunsese şi doctor de suflete, vindecînd multe rănĭ numaĭ cu o vorbă. Vecînic palid şi abătut, suferea de durerea tutulor, de neputinţa de a

Digitized by Google

alina toate suferinţele. Punga îĭ era tot-deauna deschisă să ajute grevele, trimitea banĭ chiar şi în străinătate, pînă cînd rămăsese sărac lipit pamîntuluĭ. Dar ce-ĭ sărăcia, cînd eştĭ tînăr, sănătos, şi porţĭ în suflet un ideal?

Streaşina cîntă înainte: Pic-pic... Şi departe, santinela: No. 3, bineeeee!...

Stroe zîmbeşte trist. Naiv ce-a fost! El şĭ-a dat averea, sufletul şi ceĭ maĭ frumoşĭ anĭ din viaţa luĭ, ca să facă jocul altora! Cînd a isprăvit baniĭ, nu s'a maĭ uitat nimenĭ la dînsul; muncitoriĭ pe care'ĭ ajutase l'aŭ înjurat. Şi-acum i se sue sîngele la cap cînd îşĭ aminteşte de seara cînd i s'a dat vot de blam şi a eşit huiduit din sală. Strigătul «Afară! Afară!» îĭ urue şi-acum în urechĭ. D'apoĭ fiorul care ĭ-a trecut prin inimă cînd i s'a spus că bustul luĭ glorios, altă-dată încoronat cu laurĭ, fusese spînzurat de tavan în batjocoră! Nicĭ n'a maĭ dat pe la club, şi a plecat să-şĭ ascundă ruşinea şi durerea departe, în lume, în fundul unuĭ sat de munte, să nu maĭ vadă, să nu maĭ audă! Ah! scîrba pe care ţi-o aruncă în suflet nerecunoştinţa! Capul ĭ-a rămas însă limpede: vede că nu numaĭ luĭ i s'a 'ntîmplat aşa, că răul e pretutindenĭ. Pe lume învinge cine e maĭ şiret: nu poate fi frăţie, fiind-că frate cu frate şi une-orĭ tot nu

Digitized by Google

trăesc bine. Nenorocirea e fatal legată de existenţă; trebue să rabzĭ şi să tacĭ. Nu poate fi egalitate, fiind-că natura a făcut pe unul maĭ tare şi pe altul maĭ slab, pe unul maĭ deştept, şi pe altul maĭ prost. Viaţa e un lanţ de nenorocirĭ, cea maĭ mică dintre toate poate e iubirea — şi totuşĭ ea dă naştere la toate. Să iubească dar! poate printr'însa un alt ideal va naşte!

Streaşina 'şĭ urmează cîntecul: Pic-pic...
Şi departe santinela: No. 5, bineeeee!...

Stroe tresare. Se uită în aer, parc'ar vedea ceva. O zăreşte pe ea, aşa cum era, înaltă, brună, frumoasă, mlădioasă, cu ochiĭ albaştri, cu dinţiĭ ca mărgăritarul. Dă să plîngă, dar îşĭ strînge pleoapele nervos, să nu-ĭ maĭ apară vedenia. Prea e dureroasă amintirea asta! Nicĭ nu vrea să se maĭ gîndească la dînsa, şi trece repede înainte.

Cine-va ĭ-a spus că munca te face să-ţĭ uiţĭ de toate, şi s'a întors în oraş să'şĭ caute o ocupaţie. Cu reputaţia de fost socialist, ĭ-a fost cam greŭ să găsească; dar, în sfîrşit, prin protecţie şi sîrguinţă a găsit. Director la un penitenciar! Zîmbeşte şi el. Dar de ce nu? Nu s'aŭ văzut oare în ţara asta numirĭ şi maĭ boacăne?

De cincĭ anĭ îşĭ mănîncă amarul printre hoţĭ

Digitized by Google

şi ucigaşĭ. A venit aicĭ plin de dorul de a munci, convins că directorul uneĭ temniţĭ are un rol social mare, dar s'a desgustat repede. Reformele cerute de el n'aŭ fost admise; ba l'aŭ ameninţat chiar că dacă nu s'astîmpără îl daŭ afară. Şi a făcut şi el ca ceĭ-l'alţĭ: şĭ-a incasat leafa la sfîrşitul luniĭ, şi n'a maĭ dat cu săptămînile prin temniţă.

A lăsat-o în îngrijirea grefieruluĭ şi a gardienilor, iar el şĭ-a petrecut timpul jucînd cărţĭ cu funcţionariĭ salinelor, cinstindu-se cu aceştia, ajungînd alcoolic pe nesimţite. De viaţa trecută nicĭ nu-'şĭ maĭ aduce-aminte.

N'a maĭ citit de anĭ de zile o carte; mintea i s'a întunecat, trăsăturile feţeĭ i s'aŭ schimbat cu totul; cine ĭ-ar fi văzut altă dată chipul palid de ascet, nu l'ar maĭ fi recunoscut.

Pic-pic..... No. 7, bineeee!....

Stroe întinde palma afară, şĭ-o lipeşte apoĭ de tîmpla-ĭ roşie, care svîcneşte îngrozitor.

De ce nu l'a lăsat soarta nicĭ de astă-dată să trăiască liniştit? Intr'o zi, i s'a adus de la Văcăreştĭ un condamnat la munca silnică. Cum l'a întrodus în cancelarie, nenorocitul ĭ-a căzut în genunchĭ şi ĭ-a strigat: «Sînt nevinovat!»

Era atîta disperare în glasul luĭ, şi s'a uitat cu atîta încredere în ochiĭ directoruluĭ, că deşi

Digitized by Google

Stroe era obicĭnuit să audă de la condamnaţĭ maĭ în fie-care zi strigătul acesta, de astă-dată l'a crezut. Nu ĭ-a spus nimic condamnatuluĭ, dar s'a pus pe cercetat şi s'a încredinţat singur de groaznicul adevăr. Altul făcuse crima pe care trebuia s'o ispăşească condamnatul, şi oropsitul nu avea pe nimenĭ în lume care să-ĭ ceară dreptatea. Nevasta luĭ trăia de mult cu omorîtorul; soţia ucisuluĭ era acum bucuroasă să nu se maĭ descopere ucigaşul, de oare-ce pretinsul omorîtor fusese deja condamnat să'ĭ plătească daune cîte-va miĭ de leĭ. Zadarnic a umblat Stroe în persoană să-ĭ revizuiască procesul, de geaba a făcut raport de graţiere, piaza rea a nenorocituluĭ era maĭ tare!

Ce poate să-ĭ facă, iĭ face Stroe ca să-ĭ îmbunătăţească traiul, prea puţin însă ca să aducă cît de puţină alinare unuĭ nevinovat. L'a scutit să muncească în salină şi'l ţine toată ziua în cancelarie, departe de ceĭ-l'alţĭ ocnaşĭ.

Momentul cel maĭ dureros e seara. Bietul nevinovat e silit să doarmă la un loc cu ceĭ-l'alţĭ, invidioşĭ de favorurile acordate luĭ, şi Stroe se uită prin gratiile ferestreĭ cum nenorocitul se sbate zadarnic să aţipească între ceĭ-l'alţĭ arestanţĭ carĭ dorm deja de mult.

Ce poate fi maĭ îngrozitor pe lume de cît să fiĭ condamnat pe nedrept?

Eştĭ acuzat cîte-odată de o nimica toată de

Digitized by Google

care te ştiĭ nevinovat, şi tot suferĭ; dar să fiĭ învinovăţit de un omor pe care nu l'aĭ făptuit, şi să fiĭ aruncat în fundul uneĭ ocne? Societatea te asvîrle, ca pe un netrebnic, afară din sînul eĭ, te îngroapă de viŭ, — şi tu eştĭ nevinovat! Stroe se gîndeşte la toate astea dar nu poate să facă nimic. Convine singur că nu strică de cît fatalitatea, căcĭ judecătoriĭ sînt şi eĭ oamenĭ, şi *errare humanum est*. Dar dacă toţĭ oamenii aceştia îşĭ ispăşesc aci cîte o greşeală, de ce să scape nepedepsiţĭ judecătoriĭ, carĭ în definitiv greşesc şi eĭ cînd condamnă un nevinovat?

Acum, de cîte orĭ vede convoiul de ocnaşĭ îndreptîndu-se spre salină, şi aude zîngănitul fioros al lanţurilor, Stroe nu maĭ are de cît un gînd: «Care dintre toţĭ nenorociţiĭ ăştia o maĭ fi nevinovat?»

Şi sînt — îĭ cunosc şi'ĭ arată cu degetul chiar tîlhariĭ, «colegiĭ» lor, cum ne cunoaştem noĭ colegiĭ din şcoală şi spunem: «Ăsta-ĭ bun şi ăsta-ĭ răŭ».

Streaşina cîntă înainte: Pic Pic... Şi departe, santinela: «No. 9, bineeeee!...

Stroe zîmbeşte straniŭ. O ultimă amintire, numaĭ de o săptămînă. Un tînăr a venit să viziteze temniţa în tovărăşia unor doamne.

E procurorul care a pronunţat rechizitorul în

Digitized by Google

contra nevinovatuluĭ, şi acesta îl recunoaşte de cum intră. Şi procurorul îl recunoaşte:

— Eĭ, tot maĭ susţiĭ că eştĭ nevinovat?

In loc de răspuns, tînărul primeşte în cap o lovitură teribilă. Creeriĭ i se risipesc pe pămînt. Cade mort la picioarele doamnelor înspăimîntate.

— Acum da, sînt vinovat, am pentru ce să staŭ în ocnă, răcneşte asasinul sinistru.

Scena l'a impresionat pe Stroe profund. A doua-zi a dat poruncă tutulor condamnaţilor să se alinieze şi ĭ-a întrebat pe rînd la cîţĭ anĭ sînt condamnaţĭ.

In faţa grefieruluĭ şi a paznicilor înmărmuriţĭ, a redus pedeapsa fie-căruia:

— Tu la cîţĭ anĭ eştĭ condamnat?

— Pe viaţă, pentru omor.

— Aĭ să maĭ facĭ numaĭ cincĭ anĭ.

— Dar tu?

— 15 anĭ; condamnat militar, pentru dezertare şi rănire.

— Aĭ fost de cînd eştĭ aicĭ pe-acasă?

— Nu, să trăiţĭ.

— Iţĭ daŭ 15 zile congediŭ, să te ducĭ să'ţĭ vezĭ nevasta şi copiiĭ.

Pe cînd ocnaşiĭ se uită nedumiriţĭ unul la altul, se adresează grefieruluĭ:

— Mîine e ziua d-tale; să le daĭ drumul la toţĭ să se plimbe cîte un ceas prin sat.

Nu i s'a respectat porunca şi peste două zile

Digitized by Google

i-a venit ordin telegrafic să'şĭ dea demisia. Şi-a dat-o, de la zîntîĭŭ a luneĭ viitoare, dar maĭ 'naînte a procurat ocnaşilor, prin mijloace pe cari le-a putut cunoaşte numaĭ el, ca director, instrumentele necesare ca să poată să evadeze. L'a chinuit pe el societatea, de-a ajuns să'l trateze de nebun — auzĭ, nebun! fiind-că vrea să dea drumu hoţilor — dar o să se răzbune şi dînsul. A avut o idee mare, genială. Să dea drumul la toată ocna; să rupă lanţurile la 300 de condamnaţĭ şi să le zică «Liberĭ! plecaţĭ în lume!», să plătească cu libertatea luĭ treĭ sute de libertăţĭ.

Incepe să se crape de ziuă. Ploaia a încetat. Departe, santinela strigă mereŭ: No. 10, bineeee!..

Luĭ Stroe i se pare că aude şoapte.

Nu se'nşeală; la doĭ paşĭ de el, apare din pămînt un cap sîngerat, cu ochiĭ injectaţĭ, eşiţĭ afară din orbite. Se sbate să'şĭ scoată trupul.

E al nevinovatuluĭ! A! condamnaţiĭ aŭ reuşit să'şĭ sape tunelul, cu ajutorul instrumentelor procurate.

Stroe aleargă afară în cămaşe, apucă capul nenorocituluĭ care se sbate îngrozitor, cu limba scoasă din gură, aproape să'şĭ dea sufletul, şi'l trage afară. E numaĭ rănĭ. De strîmt ce-a fost

Digitized by Google

tunelul, a eşit gol: hainele i-aŭ rămas lipite pe lăturĭ.

După el apare altul, şi altul, şi tot aşa treĭsute, trăgîndu-se afară uniĭ pe alţiĭ. N'aŭ maĭ rămas în temniţă de cît ceĭ din carceră. Fie-care, cum ese, se uită speriat împrejur, ca pasărea scăpată din colivie, şi-apoĭ o ia năuc peste cîmpiĭ. Stroe, mulţumit, le urmăreşte fuga nebună spre libertate, rîzînd cu hohote Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!... pe cînd santinela strigă departe: No. 12, bineeee!...

Digitized by Google

Un tabloŭ psihologie

Digitized by Google

Digitized by Google

Un tabloŭ psihologie

Am un prieten pesimist convins. Dar un pesimist curios, unic în felul luĭ. Meschinăriile lumeştĭ în loc să-l întristeze, îl înveselesc; ele îĭ fac farmecul vieţiĭ. N'are decepţiĭ, fiind-că n'a avut nicĭ-odată iluziĭ. Şi cu toate astea, de cîte orĭ i se'ntîmplă o nenorocire, simte o voluptate — deşi o aştepta.

A rîs cînd l'a trădat dulcineea care-ĭ jurase «iubire vecĭnică», a rîs cînd, la o loterie de o sută de numere, deşi cumpărase nouă zecĭ şi nouă, a eşit tocmaĭ al o sutălea; nu se miră cînd citeşte la gazetă că o mumă şĭ-a strîns copilul de gît — se prăpădeşte de rîs orĭ de cîte orĭ constată o nouă perfidie omenească.

Atuncĭ jubilează: «Vezĭ că omenirea e şi maĭ rea de cît o credem?» Nimic nu-l impresionează: «M'aşteptam»! răspunde filosofic cînd cine-va îĭ spune că amicul pe care-'l invitase la masă nicĭ

Digitized by Google

n'a apucat să'ĭ iasă din curte, şi l'a înjurat. Ceva maĭ mult: găseşte o plăcere deosebită să descopere ingratutidinea. Invită pe nerecunoscător şi-a doua oară; şi-aduce vorba aşa, că-l sileşte să-ĭ facă temenele în prezenţa celor-lalţĭ, puşĭ deja la curent de afacere. Ah! privirea luĭ biruitoare cînd bietul naiv începe să-l tămîieze. Iĭ vine să-ĭ sară de gît şi să-l sărute. Adevărata decepţie pentru el, ar fi cînd lucrurile s'ar petrece normal: chĭematul ar pricepe ironia şi nu i-ar maĭ călca pragul caseĭ.

Imĭ place să staŭ de vorbă cu prietenul meŭ — care, de alt-fel, are o inimă foarte bună — şi nicĭ-odată nu plec de la dînsul fără să maĭ fi învăţat ceva. Erĭ nu l'am găsit acasă. L'am aşteptat. Şi, pînă să sosească, i-am admirat bogata colecţie de tablourĭ din salon; căcĭ 'şĭ-are pereţiĭ împodobiţĭ cu picturĭ remarcabile. Alăturĭ de maeştri străinĭ, Grigorescu ţine locul de onoare. Care'mĭ fu mirarea, cînd, sub capodopera pustniculuĭ de la Cîmpina, socotită ca avînd o valoare considerabilă, zăriĭ un proces verbal, încadrat frumos, cu o inscripţie de-de-subt: *Tabloŭ psihologic*. Tabloŭ psihologic, un proces verbal, în salon, la un loc cu obiectele de artă?! Ce să fie asta? Citesc repede, şi ce văd? Un jurămînt. Fănică, deputatul pe care'l întîlnisem de atîtea orĭ în casa prietenuluĭ meŭ, jură înaintea judecătoruluĭ că nu datoreşte acestuia nimic.

Digitized by Google

Reuşesc să-ĭ descifrez iscălitura. Rămîn nedumerit şi mă tot gîndesc ce să fie...

Un rîs omeric răsună la spatele meŭ, şi amicul, pe care nu-l auzisem intrînd, mă interpelează:

— De un ceas de cînd mă uit la tine; făceaĭ un cap...

— Cum să nu mă mir? Un proces verbal între tablourĭ de artă!

— Şi el e un tabloŭ. Işĭ are cîntecul luĭ... E un *tabloŭ... psihologic*, după cum vezĭ scris.

— Nu pricep.

— Reprezintă *Sufletul unuĭ om.*

— ?!

— Ce mă fixezĭ aşa? Sufletul luĭ Fănică.

Cît de paradoxal îl ştiam, rămăsesem trăznit. Credeam c'a'nebunit.

Observă reflecţia mea şi-mĭ explică:

— Haĭ să nu-mĭ maĭ bat joc de tine!.. Il ştiĭ pe Fănică. L'aĭ văzut la mine de atîtea orĭ... Staĭ! Mi se pare că eraĭ de faţă cînd mĭ-a cerut împrumut patru-sute de leĭ... Da, da, chiar aşa... Adu-ţĭ aminte, astă iarnă cînd a sosit cu trăsura, galben-vînăt la faţă, implorîndu-mă să nu-l las, că intră'n puşcărie. Nu maĭ încape îndoială că ĭ-am dat; fără chitanţă, bine'nţeles, «cum era să nu am încredere în fostul meŭ coleg de şcoală?» — «N'o să mi-ĭ restitue» v'am spus, după ce-a plecat. — «Prea eştĭ şi tu de tot» mĭ-aţĭ răspuns.

Tot eŭ am avut dreptate! După ce mĭ-a scris

Digitized by Google

vre-o două-zecĭ de scrisorĭ, prin care mă amînă, luna trecută, cînd i-am cerut datoria, m'a luat de sus: «Care datorie?»

Nu l'am maĭ întrebat a doua oară, ca să-l trag în judecată. O, nu pentru banĭ; mă cunoştĭ. Dar vream să văd ce mutră o să facă d'inaintea magistratuluĭ. — «Orĭ ce s'ar zice, e om cinstit, n'o să jure» căutaŭ să mă convingă uniĭ. — «Ba pariez c'o să jure», răspundeam eŭ cu îndelunga mea practică de caractere.

Şi, mi se făcuse inima cît un purice cînd am călcat pe treptele judecătorieĭ. «Dacă n'o jura?» îmĭ ziceam îngrijat... Eŭ, care merg tot-deauna la sigur, de astă-dată eram în dubiŭ. «Prea era de oae!» cum zice romînu. Dar, dacă eşea după cum credeam eŭ, cu atît era să fie isbînda maĭ mare. Ca să mă bucur şi maĭ mult de sensaţia aşteptată, nicĭ nu mĭ-am luat avocat; am vrut să mă uit eŭ singur în ochiĭ luĭ Fănică, să-l văd tremurînd cu ochiĭ meĭ, cînd o pune mîna pe cruce.

Iată-l înaintînd la bară, aproape negru la obraz. Tot publicul îl priveşte. Bunul simţ al masseĭ a priceput că amicul e gata să comită un păcat. E persoană de consideraţie. De sigur că în ultimul moment, va declara că nu se înjoseşte el să jure pentru o sumă aşa mică; plăteşte deşi nu e dator nimic. Cum o să jure fals? Eŭ tremur de emoţie...

Digitized by Google

— Băgaţĭ de seamă, cel care jură fals e pedepsit şi de lege şi de Dumnezeŭ, îl sfătueşte judecătorul care a mirosit şi el cum stă afacerea. Domnul vă deferă jurămînt, pretinzînd că nu i-aţĭ înapoiat ceĭ patru sute de leĭ pe carĭ a avut imprudenţa să vi-ĭ împrumute fără chitanţă. Aţĭ primit aceştĭ banĭ?

— N'am primit nimic, răspunde Fănică, hotărît.

— Atuncĭ, juraţĭ?

— Da, jur, jur! strigă nenorocitul, schimbînd feţe-feţe, şi repetînd după judecător formula.

Eŭ mă 'mbătam de fericire. Il sorbeam cu ochiĭ. Mă uitam la el ca la o giuvaerica; îl savuram; nu mă maĭ săturam... Nu ştiŭ să fi simţit vre-o dată bucurie maĭ feroce. Regretam că n'aveam Instantaneul la mine, să-l fotografiez. Cînd a eşit pe uşă, tot el m'a sfidat; cîştigase! Tare obraz: ăsta rezistă la 50.000 de atmosfere. Cînd i-'eĭ trage palme, îţĭ zice *mersi*. Să ştiĭ c'o s'ajungă om mare.

Dac'aş fi om răŭ, puteam să-l bag numaĭ-decît la închisoare. Aveam la mine scrisorĭ prin carĭ dovedeam c'a jurat fals. Dar nu... Eram aşa de mulţumit, c'am dat două-zecĭ de francĭ grefierului, să-mĭ scoată treĭ copiĭ după jurămînt. Una aĭ văzut-o; una am trimis-o luĭ taică-săŭ, ca document de familie, şi una o păstrez s'o trimet luĭ socru-săŭ, cînd s'o însura. Cred că'mĭ îndeplinesc o datorie socială. Am mers pîn'acolo,

Digitized by Google

că am avut grija să rog pe grefier să mi le copieze frumos. Ia te uită ce caligrafie: nu scapĭ o iotă.

Inţelegĭ tu mă? Un om de consideraţia luĭ, şĭ-a vîndut sufletul pentru 400 de leĭ! Ce lecţie maĭ convingătoare despre perversitatea omenească? N'am eŭ dreptate să spun că tabloul de acolo reprezintă *sufletul unuĭ om?* Nu l'aş da pe toate pinacotecele din lume. N'aĭ idee tu de cîte buclucurĭ o să mă scape el... Scump, dar face!

— Dac'ar fi ştiut individul ce plăcere ţĭ-a făcut, încerca şi un şantaj, adăogaĭŭ eŭ: îţĭ maĭ cerea 50 de francĭ, ca să jure!

Digitized by Google

Crucea

Digitized by Google

Digitized by Google

Crucea

Domnul jude-supleant al Tribunaluluĭ este însărcinat să facă inventarierea avereĭ rămasă de pe urma răposatuluĭ supus-grec Timoleon Veleninis: va anunța pe d. consul al Regatuluĭ Grecieĭ, spre a'l asista».

«*Am luat cunoștință*», adăogaĭŭ repede sub rezoluția președinteluĭ, spre a scuti pe grefier să 'mĭ facă o adresă deosebită.

Și la rîndul meŭ, anunțaĭŭ pe d. consul ca a doua zi la ora patru să vie să mă ia de la Tribunal, spre a merge să ne îndeplinim misiunea împreună.

Formalitățile isprăvite, se începu discuția. Substitutul, care plictisindu-se și ne-avînd de lucru la Parchet, venise și el în sala de consiliŭ, susținea că, după noua Convențiune cu Grecia, s'a făcut răŭ adresa. Trebuia spus consululuĭ

Digitized by Google

«să vă asistàm la inventariere» nu *«să ne asistaţĭ»* fiind-că luĭ îĭ incumbă sarcina să facă procesul-verbal, iar autoritatea noastră numaĭ iscăleşte. Grefierul, lovit în amorul luĭ propriŭ, era de altă părere. Mie mi-era indiferent. Datoria împlinită, răsfoiam ultimul volum de poesiĭ al unuĭ prieten.

— La ce bun atîta discuţie, interveni nervos preşedintele. Deschideţĭ Convenţia şi citiţĭ: *«Cînd moştenirea cuprinde mobile şi imobile, inventarierea se va face de un membru delegat al Tribunaluluĭ, asistat de consul»*. E limpede.

Cînd să isprăvească vorba, iaca şi consulul. Venea să se intereseze de afacere.

— Ce onoare! Ce onoare! «Corpul diplomatic» în Casa Dreptăţiĭ, exclamă preşedintele, ironic.

— «Mes chers amis» mă ambetează grozav beleaua asta care a căzut pe capul meŭ.

— Tocmaĭ despre dînsa discutam, interveni substitutul. Noĭ te asistăm pe d-ta, orĭ dumneata pe noĭ?

— Reciproc, mă amestecaĭŭ în vorbă şi eŭ.

— Lăsaţĭ gluma, aicĭ vorbim serios, mă admonestă preşedintele.

— Ba nu, ba nu, la Convenţie spune categoric, eŭ pe d-voastră, replică repede consulul, bucuros să 'şĭ lepede preponderanţa, numaĭ să aibă o răspundere maĭ mică.

— Atuncĭ, cu ce drept *aĭ* pus peceţĭ pe ave-

Digitized by Google

rea mortuluĭ fără asistența Tribunaluluĭ? o trînti pe șleaŭ, foarte familiar, grefierul.

Consulul rămase cu gura căscată. «Complectul» așijderea.

Așa era: representantul Regeluĭ Grecieĭ procedase ilegal.

— «Mes chers amis» să vă spun drept, habar-n'am de procedură. «Faites comme vous voudrez» — numaĭ pe mine să nu mă băgațĭ în bucluc. Se interesează de-aproape de afacere consulul general. Mĭ-a cerut detaliĭ telegrafice.

A doua zi, la patru precis, d. consul era în camera Tribunaluluĭ. Afară ploua cu găleata.

— Sper c'o să ia o trăsură, îmĭ șopti în sală grefierul.

— Sper.

Țĭ-aĭ găsit! O pornirăm rara-rara pe jos; și eŭ ca un funcționar bine crescut, care 'șĭ dă seama de respectul cuvenit autorităților, mergeam resemnat prin noroĭŭ. Dar grefierul tot bombănea:

— Domnule consul, *n'aĭ* fondurĭ speciale pentru cheltuelile pe carĭ le necesitează ast-fel de operațiĭ?

— Am ajuns, fu răspunsul acestuia, probă că pricepuse.

Totușĭ maĭ merserăm vr'un sfert de oră.

In dreptul uneĭ case de aparență modestă, cu

Digitized by Google

o curticică plină de mobile aşezate sub un balcon, ne oprirăm.

— Aci e.

Intrarăm.

Nicĭ n'apucarăm să deschidem uşa, şi o bătrînă mică şi stafidită, şchioapă, de abia putîndu-se ţine într'un picior, — şi pe care o văzusem sărind din pat ca o pisică, — fu lîngă noĭ.

— Non ho bisognio di lei, signor console, venga il console austriaco !

De patru-cincĭ orĭ repetă fraza, uitîndu-se speriată cînd la noĭ cînd la consul, cu faţa congestionată, muşcîndu-şĭ, cu singurul dinte pe care 'l maĭ avea în faţă, buza de jos, pînă la sînge.

— Aspettate! sangue della Madonna, aspettate! o linişti consulul, pînă să-'mĭ explice afacerea.

Femeea era concubina răposatuluĭ, care, după ce trăise treĭ-zecĭ şi şease de anĭ cu dînsa, murise fără să lase testament, aşa că averea rămasă de pe urma luĭ, venea de drept moştenitorilor, bătrîna rămînînd muritoare de foame.

Nenorocita îşĭ ştia situaţia, şi fiind triestină, adică supusă austriacă, vrea să se pună sub protecţia consululuĭ austriac.

Cu mare greutate o făcuĭ să înţeleagă că acesta n'avea nicĭ o putere. Şi atuncĭ începu să plîngă. Un plîns lin, ca al unuĭ copil care se roagă să nu-ĭ facĭ răŭ.

Digitized by Google

— Nu-ĭ chip să găsim o portiță de scăpare pentru bătrîna asta? se 'nduioșă consulul.

— După lege, n'are drept la nimic. Trebuesc inventariate toate obiectele pe carĭ le vom găsi, punînd apoĭ un custode să le păzească pînă la venirea moștenitorilor.

— Și bătrîna? Femeea pe care neprevăzătorul n'a găsit cu cale s'o legitimeze?

Trebuia să răspund: «Sîntem nevoiți s'o dăm afară din casă». Găsiĭ cu cale maĭ bine să tac.

De-abia acum putuĭ să'mĭ arunc ochiĭ împrejur, să examinez locul în care ne aflam. Un apartament întunecos, cu patru camere de-o murdărie revoltătoare, nemăturate de anĭ, cu mobile deteriorate, aruncate în neregulă icĭ-colo. Și 'n fie-care cameră cîte două-treĭ cufere de tinichea ruginită, așezate par'că pentru călătorie. Pe fiecare, pecețile puse de consul în ziua decesuluĭ apăreaŭ intacte. Intactă rămăsese și camera mortuluĭ, cu patul desfăcut, așa cum îl lăsase bătrîna cînd ridicase pe moșneag să'l scalde, să'l dea pe mîna cioclilor să'l ducă la biserică. Mirosul de cadavru chiar, se simția încă, ne-avînd grije nimenĭ să deschidă ferestrele. Le dăduĭ într'o parte eŭ.

Nu era de stat. Ordonaĭŭ grefieruluĭ să rupă sigiliile și începuĭ inventarierea. In primul cufăr, rufărie; flanele murdare la un loc cu că-

Digitized by Google

măşĭ curate, ciorapĭ puturoşĭ desperecheaţĭ, — o sumedenie de boarfe.

— Cum să trec? întreabă încurcat grefierul.

— Pune No. 1: maĭ multe rufe.

Bătrîna nu maĭ plîngea. Se apropiase şontîc-şontîc, cu ochiĭ roşĭ, curioasă să vadă şi ea ce-a rămas de pe urma mortuluĭ.

Cuprinsul celuĭ-l'alt cufăr fu altă decepţie: covoare rupte, aşa de pline de praf, că desfăcîndu-le ne făcurăm hainele albe; printre ele o fustă jerpelită, pe care bătrîna o cerea mereŭ:

— Roba mia! Roba mia!

— Ce facem? întreabă din noŭ grefierul.

— Pune No. 2: maĭ multe covoare rupte.

— Şi fusta?

— N'o maĭ trece. Dă-o femeeĭ.

In cel de-al treilea cufăr, nu se găsi de cît o pereche de haine albastre de lucrător, şi o carte de mecanică.

— L'a lăsat amanet un fochist care a stat cu chirie la noĭ, ne explică bătrîna.

Nicĭ cel de al patrulea cufăr nu era al răposatuluĭ. Al altuĭ chiriaş, un student, care fugise într'o noapte, rămînînd dator vr'o sută de francĭ. Desfăcîndu-l, deterăm numaĭ de pietre.

In sfîrşit descoperirăm şi unul cu oare-care avere. Haine, în carĭ eraŭ învelite obiecte de lavă, cu care făcea comerţ defunctul, rame de-

Digitized by Google

licate, lucrate cu fierăstrăul, scoicĭ de mare, cutiĭ cochete cu inscripția *Suvenir*, *Sorrento*.

Și nu știŭ cum, în putoarea, în întunericul și'n murdăria aceasta, *Sorrento*, inscripția de pe capacul uneĭ scoicĭ, par'că lumină toată încăperea.

Obiectele eraŭ puse de-a valma, cu cărțĭ grele peste ele, — pașaportul mortuluĭ mototolit între două cutiĭ.

Se vedea că toate fuseseră aruncate acolo în iuțeală, să nu cum-va să maĭ vază cine-va.

— Pe mine mă trimisese să cumpăr doctoriĭ! bolborosește bătrîna, dînd melancolic din cap.

Și iar plînge. Dar de-odată rămîne cu fălcile încleștate, cu mîna întinsă spre cufăr. Printre hainele soioase, a zărit într'un colț o brățară — cu inscripția *Sorrento* și pe ea — un suvenir din zile fericite.

Am înțeles. I-o pun în brațe, peste fusta pe care o ține strînsă cu amîndouă mîinile, par'că i-e frică să nu i-o fure cine-va, și urmez inventarierea. Consulul se uită la mine îngrijat.

— Nu-ĭ nimic, îĭ răspund. Brățara n'o maĭ trecem.

Nicĭ în cele-l'alte cufere nu deterăm peste mare lucru; afară de un săculeț cu acte, pe care — maĭ știĭ! poate-o fi fost vr'un avar care a strîns aur! — îl deschiserăm emoționațĭ. Nimic nicĭ în el; hîrtiĭ fără de valoare — un testament prin care decedatul îșĭ lăsa toată averea «Scum-

Digitized by Google

peĭ luĭ Maria Reppa, care'l îngrijise treĭ-zecĭ şi şease de anĭ». Sărmanul n'apucase să'l iscălească.

Bătrîna iar plînge.

— Nu merită să'l plîngĭ! Ar fi putut să se gîndească maĭ din vreme, se indignează cu drept cuvînt consulul.

Lîngă noĭ, fără să observăm cînd intraseră, s'aŭ strîns o mulţime de inşĭ: lăptarul care'şĭ pretinde baniĭ pe o lună, măcelarul, brutarul, o droaie de creditorĭ neplătiţĭ. Auziseră că vine judecătorul şi alergaseră să fie achitaţĭ. Şi la bătrîna se adresează. La biata cerşetoare care de-o săptămînă mănîncă din mila vecinilor!

— De unde-o să vă dea femeea, îĭ iaŭ la zor. Aşteptaţĭ să fiţĭ despăgubiţĭ din vinderea moştenireĭ.

— Da' cine dă cincĭ parale pe boarfele astea! răspunde ironic unul.

Numaĭ după ce'ĭ asigur că a maĭ rămas un imobil, se liniştesc.

— Dar eŭ ce mă fac!? domnule judecător, isbucneşte într'un strigăt ascuţit bătrîna, adunîndu-şĭ toată energia, în momentul cînd ne vede iscălind actele. Ce mă fac? Casele astea sunt deja închiriate şi proprietarul mă dă afară. Mobilele pe carĭ le vedeţĭ în curte sînt ale chiriaşuluĭ cel noŭ.

Nu mă privea. Totuşĭ rămăsesem pironit pe loc. Nu mă puteam decide să plec. Mă gîndeam

Digitized by Google

ce soluție să iaŭ, cum să ușurez posiția ființeĭ acesteia, care, după ce trăise treĭ-zecĭ și șease de anĭ cu un om, rămînea pieritoare de foame pe drumurĭ, pentru ca puținul avut care rămăsese de pe urma omuluĭ pe care'l iubise, să fie luat de rudele luĭ depărtate din Grecia, carĭ poate nicĭ nu'l cunoscuseră.

Imĭ licări o idee:

— Domnule consul, pune-o pe dînsa custodă, să păzească lucrurile, și plătește-ĭ chiria pînă la venirea moștenitorilor, carĭ te vor despăgubi.

— Așa o să fac.

— Dar astă-zĭ ce mănînc? maĭ mugi nenorocita.

Îĭ dăduĭ un leŭ, plecînd fără să maĭ mă uit înapoĭ, căsnindu-mă să nu mă maĭ gîndesc că ziua aceasta avea — vaĭ! — o a doua și o a treia zi — poate cîțĭ-va anĭ.

Trecuse o lună, asistasem la alte drame, carĭ mă făcuseră să uit scena cu bătrîna, cînd primiĭ o invitație din partea consululuĭ grec. Eram invitat cu președintele și cu membrul de ședință al tribunaluluĭ la o serbare care avea loc a douazi la ora două în saloanele consulatuluĭ.

— Ce rost să aibă chemarea noastră? ne întrebam noĭ toată ziua, miraţĭ.

Mirare din care eșirăm a doua-zi, cînd domnul consul ne primi în capul scăriĭ, în sunetul

Digitized by Google

unuĭ marş înviorător, însoţit de fiică-sa, care, surîzătoare, ne atîrnă pe pĭept cîte-o cruciuliţă albă, răsplata M. S. Regeluĭ Grecieĭ, pentru solicitudinea arătată de Tribunalul nostru supuşilor săĭ, fericiţilor moştenitorĭ aĭ luĭ *Timoleon Veleninis*, carĭ incasaseră mult maĭ mult de cît ne-am fi aşteptat la prima inventariere.

— Şi bătrîna? întrebaĭŭ pe consul, luîndu-l la o parte.

— A murit de apoplexie, într'o ceartă cu moştenitoriĭ, carĭ n'aŭ vrut să'ĭ dea nimic.

Păcat că crucea era prea mică; alt-fel i-aş fi pus-o desmoşteniteĭ pe mormînt.

Digitized by Google

Dreptate

Digitized by Google

Digitized by Google

Dreptate

Aĭ să ieĭ 20 leĭ pentru patru lunĭ.

— Așa.

— Treĭ am dat la cîrciumă. Așa'ĭ?

— Așa.

— Zece ți-am dat la sîn Pietru. Așa'ĭ?

— Așa.

— Birul ți l'am plătit eŭ. Așa'ĭ?

— Așa, răspunse țăranul, cu vocea pe jumătate.

— Cincĭ leĭ face oaia pierdută, pe care zicĭ c'a mîncat-o lupu. Ne-am socotit. Nu maĭ aĭ să ieĭ nimic. Așa e?

De-astă dată Miu tăcu. Cu ochiĭ 'n pămînt, îșĭ făcu de lucru cu căciula pe care o învîrtea în mîĭnĭ.

— Răspunde, ce tacĭ? Ne-am răfuit? Dacă da, du-te cu Dumnezeŭ!

Digitized by Google

— Păĭ să mă duc, cucoane, îndrăzni însfîrşit ciobanul, dar după ce mĭ'eĭ da socoteala. Birul ca birul! da' ce stric eŭ dac'a furat lupul oaia? Pe răbojul meŭ iese că'mĭ maĭ datoreştĭ patru leĭ de parale.

— O fi eşind la tine, că eştĭ prost, nu ştiĭ carte; dar la mine nu ese. Haĭde, ia-ţĭ zeghea şi cară-te!

— E păcat, cucoane, te vede Dumnezeŭ.

— Du-te cînd îţĭ spun, că strig vătăşelul.

— Apoĭ pînă nu m'eĭ face dreptate, nu mă duc.

Ca replică, urmă o înjurătură şi două-treĭ palme. Ameţit, cu obrajiĭ roşiţĭ de lovituri, călcînd ca un om beat, ciobanul se îndreptă către cîrciumă.

— Da' ce te-aĭ îmbujorat aşa la faţă, Miule? îl întîmpină pe prispă lelea Maria, nevasta negustoruluĭ.

— A luat luleaua neamţuluĭ de dimineaţă; s'a dus să'şĭ răcorească sufletul peste drum, zice şi cîrciumarul, care văzîndu-l călcînd strîmb, îşĭ închipui că vine de la altă «dugheană».

In loc să le răspundă, Miu se trînti pe laviţa de pe prispă, îşĭ înfundă căciula pe urechĭ, o trase pe ochĭ, şi'şĭ acoperi faţa cu zeghea. Un puhoĭ de gînduri negre îl cotropiră... La ce i-a folosit c'a muncit atît amar de timp? c'a răbdat foamea, căldura şi frigul, că era să'şĭ piardă viaţa, ca să scape averea ciocoiluĭ? Nu era să se îmbogăţească, nicĭ să se însoare cu ce bruma

Digitized by Google

avea să ia, că nimenĭ nu se uită la un păcătos de cioban sdrenţuros; da' de ce să'l înşele boerul? De ce să nu poată el să'şĭ cumpere după atîta trudă, o pereche de opincĭ ca lumea? Nedreptatea asta, din partea unuĭ bogat, n'o poate pricepe. Scîrşneşte din dinţĭ aducîndu-şĭ aminte că atuncĭ cînd şĭ-a cerut dreptul, a fost şi bătut...

— E *Krupp*, lăsaţi-l să doarmă, şopteşte alăturĭ un flăcăŭ liberat de curînd din armată.

— S'a răfuit azĭ cu boerul, e bun de cinste, adăogă altul.

— Nu bădiţă, sînt amărît, le răspunde Miu, aruncîndu-şĭ zeghea. Cu ce, sărac de mine Doamne! să vă fac cinste? că n'am nicĭ d'o înghiţitură pentru mine.

— D'apoĭ ciobănitul?..

— După socoteala jupînuluĭ, nu maĭ am să iaŭ nimic. Ci-că să'ĭ plătesc eŭ şi oaia mîncată de lup!

— Auzĭ acolo! se miră liberatul. Frumoasă răfuială!

— Nu'l lăsa badeo, dă'l în judicată, se amestecă în vorbă şi fostul notar al satuluĭ, care fusese dat afară de curînd, după o reclamaţie a boeruluĭ.

— Pînă la Dumnezeŭ te mănîncă sfinţiĭ, replică Miu. Eŭ o să'mĭ fac dreptate singur.

Şi-apoĭ, adresîndu-se unuĭ ţăran care trecea pe cărare:

Digitized by Google

— Măĭ Codine, dacă te ducĭ pe la curte, spune că de nu'mĭ dă paralele, îĭ daŭ foc la casă.

— Intri'n pușcărie mă, se 'ncercă să'l liniștească drumețul.

— Las' să intru. Tu spune-ĭ ce-aĭ auzit.

La ușa tribunaluluĭ, un țăran jerpelit, galben, tras la față, cu privirea rătăcită, suflă'n pumnĭ și joacă din cînd în cînd pe loc, să se desmorțească de frig. La spate, o santinelă, cu baioneta întinsă, îl păzește să nu fugă. Impricinațiĭ de prin sălile tribunaluluĭ se uită la el cu frică; judecătorul de instrucție, intrînd grăbit în cabinetul luĭ de lucru, îșĭ privește clientul, bănuitor.

De la o fereastră vecină, magistrațiĭ, fumîndu-șĭ repede țigara înainte de-a intra în ședință, îl examinează și eĭ:

— Colega, ia te uită ce mutră de asasin.

— Adevăratul tip al luĭ Lombroso.

— De-sigur că o s'avem un mandat de confirmare.

— Aș putea să pariez că e un criminal.

— Ațĭ băgat de seamă ce păr lins și ce frunte îngustă are?

— Dar conformația craniuluĭ! Uitați-vă ce cap țuguiat. Tipul asasinuluĭ.

Digitized by Google

— Intocmaĭ. Nasul ascuţit, fălcile eşite, ochiĭ sticloşĭ.

«Tipul de asasin» e Miu, ciobanul blînd din Vatra Dorneĭ, care n'a omorît în viaţa luĭ o muscă, cîntăreţul duios care a doinit vara întreagă din fluer, în miros de fîneaţă. Numaĭ dreptul şi l'a cerut, «cincĭ leĭ de parale» cum zice el, pentru o lună muncită. N'a vrut nicĭ în ruptul capuluĭ să i-'ĭ dea ciocoiul; de geaba l'a ameninţat prin trimişĭ că'ĭ dă foc caseĭ, de geaba i-a spus-o şi'n faţă, de geaba l'a speriat şi cu o scrisoare pe care i-a dictat-o notaruluĭ. Nu numaĭ că n'a văzut o para, dar într'o bună dimineaţă s'a pomenit şi închis — de două lunĭ de zile zace în puşcărie.

— Aĭ ameninţat pe boer că dacă nu'ţĭ dă cincĭ leĭ, iĭ daĭ foc caseĭ?

— Da, să trăiţĭ, mi-a mîncat baniĭ, răspunde cavalereşte ciobanul.

— Vaĭ de pielea ta, o să intri în ocnă! îl apostrofează judecătorul de instrucţie.

Apoĭ adresîndu-se unuĭ avocat, care fumează tacticos, lungit pe canapea:

— N'am ce-ĭ face! Inchipueşte-ţĭ că trebue să'l trimit la juraţĭ, pentru ameninţare. Art. 235 C. p. e categoric:

«Acela care va fi ameninţat prin scris, anonim saŭ subscris, de a asasina, otrăvi, orĭ de a face

Digitized by Google

asupra vre uneĭ persoane orĭ ce alt atentat supus la munca silnică pe toată viața saŭ pe timp mărginit, se va pedepsi cu reclusiunea dacă amenințarea se va fi făcut cu cerere de a depune o sumă de banĭ, etc...

O să'l condamne pentru 5 leĭ, nenorocitul! Tot ce-aș putea să'ĭ fac, e să'ĭ micșorez culpa, să'l daŭ în judecată pentru Art. 237 «amenințare însoțită de cerere prin graiŭ». El nu știe carte, a pus pe altul să scrie. Dar l'a auzit lăudîndu-se c'o să dea foc caseĭ boeruluĭ, tot satul. Sînt o mulțime de martorĭ. Cîinosul de proprietar vine în toate zilele să se intereseze de petiția înaintată procororuluĭ.

Tribunalul a dat mandat de confirmare, căcĭ nicĭ «domiciliu stabil» n'are bietul cioban, care doarme sub cerul liber. Dar d-voastră, care sînteți maĭ tarĭ de cît legea, — și carĭ știți că nu avea de unde s'o cunoască bietul păstor — o să'l achitațĭ, nu este așa, domnilor jurațĭ?

Digitized by Google

Bănuitul

Digitized by Google

Digitized by Google

Bănuitul

Crimă îngrozitoare s'a comis la Neghina, și procurorul, înștiințat telegrafic, a sosit la fața loculuĭ, însoțit de medicul primar al județuluĭ.

«Proprietarul Vasile Linescu a fost împușcat aseară, pe la ora 10, pe fereastră, pe cînd mînca în tovărășia unuĭ nepot al săŭ, un copilaș de vre-o opt anĭ. Asasinul, profitînd de un moment cînd nepotul eșise în sală, a tras ascuns după zidul bisericiĭ, nemerind pe proprietar drept în inimă. Alicele aŭ atins și lampa de pe masă, spărgîndu-ĭ sticla și răsturnînd-o; ast-fel că victima nu și-a dat seamă că a fost împușcată. Proprietarul a murit crezînd că a fost rănit de explozia lămpiĭ, — cel puțin așa declară argatul săŭ, care alergase în casă la auzul detunăturiĭ».

Acestea 's amănuntele pe carĭ le dă procororuluĭ primarul, sosit maĭ de mult la locul cri-

Digitized by Google

meĭ, să înceapă cercetările cu ajutorul notaruluĭ, al șefuluĭ de garnizonă și al șefuluĭ secțieĭ de jandarmĭ respective.

— Ce-aţĭ descoperit pînă acum? întreabă sever representantul societăţiĭ, după ce-a examinat cadavrul.

— Nimic, răspunde primarul, timid. Nu s'a găsit nicĭ feleticu descărcăturiĭ; numaĭ din odae am strîns cîte-va alice.

— Aţĭ căutat toate puștile sătenilor?

— Da. Sînt toate cu capsa mucigăită. N'aŭ tras cu dînsele de cel puțin două lunĭ.

— N'aţĭ dat de urme de pașĭ prin porumburĭ? N'aţĭ găsit pe acolo vre-o armă aruncată?

— Nu.

— Aţĭ perchiziționat casa mortuluĭ, să vedeţĭ dacă nu care cumva lipsește ceva?

— Nu lipsește nimic. Mobilul crimeĭ a fost răzbunarea.

— Pe cine bănuiţĭ?

— Păĭ, răposatul n'a avut dușmănie de-cît cu doĭ oamenĭ din sat: cu Alecu al Marandeĭ, dus la muncă la moșia greculuĭ Vanidis, de lîngă Bucureștĭ, — și cu frate-săŭ.

— Unde e frate-săŭ? întreabă repede procurorul.

— L'am închis la primărie.

— Bine. Acum să vie aicĭ numaĭ-de-cît femeea luĭ Alecu.

Digitized by Google

O bătrînă stafidită, sdrenţuroasă, apare sfeclită în pragul uşiĭ.

— Unde e bărbat'tăŭ? o ia repede omul legiĭ.

— A plecat de acum o lună, la moşia unuĭ ciocoĭŭ de lîngă Bucureştĭ, bîlbîie biata femee, cu mîna la gură, dînd din cap mîhnită de buclucul pe care îl prevede.

— De-atuncĭ, aĭ maĭ avut veştĭ de la el?

— Neam.

— Ia întrebaţĭ-o, a scris maĭ alaltă-erĭ o scrisoare luĭ Alecu? intervine notarul.

— Ba eŭ nu, că nu ştiŭ slovă, sărăcuţ de maica mea! se leapădă bătrîna.

— Dar dacă ţĭ-om dovedi noĭ c'aĭ scris, ce să 'ţĭ facem? o ameninţă primarul.

— Ocna să mă mănînce! se maĭ apără nevasta.

O fetişcană de vre-o 16 anĭ, adusă în grabă de notar, spune tot: bătrîna o rugase «cum a fost Vinerĭ», să-ĭ scrie cîte-va rîndurĭ luĭ Alecu, prin care'l înştiinţa că boerul Vasile iar ĭ-a cosit fînul, «pentru datoria a veche», şi ea o ascultase.

Faţa procuroruluĭ se luminează.

— Vezĭ că te-am prins cu ocaua mică, babo?

— Ertaţi-mă, cuconaşilor, nu am spus drept de frică să nu-ĭ faceţĭ vr'un răŭ, se roagă bătrîna. Dar el n'a greşit cu nimic.

— Pe babă s'o duceţĭ la primărie, şi să nu

Digitized by Google

comunice cu nimenĭ, ordonă procurorul. Bărbatu-săŭ trebue să fie omorîtorul. Vinerĭ i s'a scris, Sîmbătă a primit răvașul, Duminecă a și fost aicĭ de-a făptuit crima; în aceiașĭ seară a șters-o înapoĭ, adaogă magistratul, convins.

Și, maĭ mult de formă, dă fuga la telefon, comunicînd tuturor șefilor de gară de pe linia Buzău-Bucureștĭ să'ĭ răspundă urgent dacă nu care cum-va 'șĭ-amintesc că Duminecă noapte un țăran așa și-așa (îĭ dă semnalmentele) a luat un bilet pentru Bucureștĭ; roagă pe șeful Siguranțeĭ din Capitală să cerceteze repede dacă bănuitul, în noaptea comiteriĭ crimeĭ, a lipsit de pe moșia arendașuluĭ Vanidis, la care e învoit.

Pînă să sosească răspunsurile, după ce procurorul ia mediculuĭ legiuitul jurămînt, asistă la autopsia cadavruluĭ. Mortul, despuiat de hainele sîngerate, ridicat din poziția în care a fost găsit, e întins pe-o masă în curte de către săteniĭ aduși d'inadins; măcelăritul începe. Grav, medicul, după ce și-a pus mănușile de cauciuc și șorțul alb d'inainte, spintecă corpul drept în două, scoate organele afară unul cîte unul; cu scalpele, fierăstraie și bisturiurĭ, extrage alicele din rănĭ, explică procuroruluĭ, devenit galben ca ceara, pe unde a pătruns plumbul, din ce direcție a fost tras, și cum a provocat moartea.

De-oparte, cu foĭ de busuioc la nas, să alunge

Digitized by Google

duhoarea cadaverică, ferindu-se de muştele ce bîzîesc obraznice împrejur, sătenii privesc scena nepăsătorĭ, par'c'ar asista la tăerea uneĭ vite. Numaĭ o femee a'ntors capul şi'şĭ şterge lacrămile: «Săracu, se gîndea el aseară c'o s'ajungă azĭ aşa?! — L'am văzut în amurg bînd vesel o ţuică, în cîrciuma luĭ nea Dumitru!»

Rudele mortuluĭ aŭ şi'mbrăcat hainele de doliŭ; blesteamă pe asasin şi se roagă tare luĭ Dumnezeŭ să fie prins cît de curînd — după credinţa poporuluĭ, ard chiar o pînză plină de sînge din rufele victimeĭ pentru aceasta — dar în fundul conştiinţeĭ lor nu'l prea plîng: le-aŭ lăsat moştenitoare.

— Un cuvînt maĭ mult să fie frate-săŭ criminalul, de necaz că l'a desmoştenit! îşĭ dăduse părerea şeful jandarmilor.

— Asta n'ar fi o probă. Din contra, interesul luĭ ar fi fost ca frate-săŭ să trăiască, pentru că putea să'şĭ schimbe testamentul. Eŭ cred că tot săteanu cu pricina e vinovat; să aşteptăm răspunsul la telegrame, îĭ replicase procurorul.

Doctorul şi-a dat avizul: «Moarte violentă, provenită din plăgĭ produse prin armă de foc, etc...» Şi iată şi răspunsurile la telegrame. Maĭ întîĭ a şefuluĭ de gară din Buzău: «Azĭ noapte s'a prezentat la ghişeŭ un ţăran care a cerut un bilet pentru Chitila». Un strigăt de biruinţă. Apoĭ al serviciuluĭ Siguranţeĭ Bucureştĭ: «Să-

Digitized by Google

teanul Alecu al Marandeĭ din Neghina, n'a lipsit de-o lună de pe moşia unde'ĭ învoit». Toată bănuiala s'a risipit.

— Atuncĭ, nu maĭ rămîne îndoială că asasinul trebue să fie frate-săŭ. Aduceţi'l imediat!

Slab, pierdut, încovoiat, tras la faţă după o noapte de tortură şi după ruşinea trecerii de-a lungul satuluĭ între puştile caraulelor, bănuitul tremură d'inaintea magistratuluĭ. Incepe prin a protesta că e nevinovat, reclamă că a fost bătut— pe cînd, pe fereastra deschisă, ţăraniĭ, pentru carĭ nenorocitul e deja vinovat, îl sfîşie cu ochiĭ.

— Cine te-a lovit? se răsteşte la el procurorul.

— Nu ştiŭ; cînd a intrat la mine, era întuneric.

— Aĭ martorĭ?

— Nu.

— Atuncĭ?... — Maĭ bine spune drept şi n'o maĭ încurca. *Tu* eştĭ vinovatul!

Aicĭ procurorul se opreşte un moment şi'l priveşte în adîncul ochilor; reflectează o secundă asupra acestuĭ *Tu*, venit pe buze inconştient, în repezeala porniriĭ, pe cînd alt-fel ar fi trebuit să spună prevenituluĭ *D-ta;* odată antrenat însă, nu maĭ are timp să revie, o ţine înainte pe coarda începută: *Tu* eştĭ vinovatul!

Digitized by Google

Procesul-Verbal dresat de primar te sdrobeşte: aĭ avut daraverĭ băneştĭ cu mortul; sînt martorĭ carĭ te-aŭ auzit lăudîndu-te c'aĭ să'l împuştĭ; nevastă-ta a declarat că de cît-va timp umblaĭ noaptea forfota; aĭ aşteptat să iasă copilul afară ca să tragĭ, (poate că tu l'aĭ învăţat, poate că ăsta era un semn); în noaptea crimeĭ, şeful de garnizoană nu te-a găsit acasă;—unde eraĭ? să spuĭ ceas cu ceas ce-aĭ făcut pe ziua de erĭ; şi-acum, repede, să nu te 'ncurcĭ, că numaĭ-decît te-arestez!

— Am plecat erĭ la 12 la Grădinile, unde maĭ am o casă, îngînă nenorocitul. La 2 am ajuns acolo, şi am dormit pînă la 6; apoĭ m'am dus la horă, unde am băut cu Tudor Ziruficĭ şi cu alţiĭ, pînă a venit şi vătaful de la curte; am stat cu el de vorbă vr'un ceas, şi pe urmă m'am întors acasă. Se făcuse ceasu 9.

— Minţĭ, tîlharule! isbucneşte procurorul. Aĭ auzit şi *tu* ce-ĭ un «alibi» şi vreĭ să stabileştĭ unul! cauţĭ să ajungĭ maĭ repede la ceasul 9, ca să arăţĭ că n'aĭ avut timp într'un ceas să te ducĭ la Neghina, să făptueştĭ crima şi să te'ntorcĭ. Dar nu se prinde; iată ce zice Tudor, cu care-aĭ stat de vorbă: «Cînd ne-am întors de la horă, l'am lăsat pe prispa casiĭ; să fi fost ceasul 7». Aşa e că te-am înfundat, ticălosule?

Bănuitul pune capul în pămînt.

— Tacĭ, haĭ? Dar să zicem că *tu* aĭ dreptate.

Digitized by Google

De cîte orĭ veneaĭ în Grădinile, dormeaĭ la cumnatu-tăŭ Vineş — aşa declară el — as'dată de ce l'aĭ ocolit? Nicĭ în casa pe care pretinzĭ că o aĭ acolo n'aĭ dormit; cînd a venit primarul să te caute şi la Grădinile, nu te-a găsit, deşi servitorul tăŭ i-a spus că eştĭ în magazie. Unde eraĭ mizerabile?

— Mă dusesem să păzesc pădurea, porumbul şi fînul din deal, se apără înainte, cu hotărîre, bănuitul.

— Aşa aĭ spus şi la primărie, sceleratule, dar tot nu ne'nşelĭ; iată ce declară alt locuitor: «Afară de pădurice, locul mĭ-e arendat mie». Atuncĭ, ce-aĭ păzit? pămîntul arendat? Cum de n'aĭ spus slugeĭ tale c'o să lipseştĭ de-acasă? Să-ţĭ spun eŭ cum aĭ plănuit: aĭ lăsat cheia în broasca uşiĭ, pentru ca acesta să creadă că eştĭ acasă. — Şi-apoĭ azĭ noapte a fost o vijelie groaznică; alt timp nu găseaĭ să prinzĭ hoţiĭ?

— Probez că am fost acolo fiind-că mĭ-am uitat sub pomul unde m'am adăpostit foiţa de ţigară; domnul primar a găsit şi nişte căptuşeală din haina mea... Vedeţĭ că spun adevărul.

— Căptuşala ţi-a servit să facĭ fitil; prea e simetric ruptă, nu s'a descusut la întîmplare; foiţa aĭ lăsat-o d'inadins, mizerabile! îl înfundă din ce în ce procurorul, căcĭ aĭ avut timp să le facĭ pe toate.

— Vă jur pe copiiĭ meĭ...

Digitized by Google

— Ce juri?! Să zicem că asta e adevărat; dar, cînd te-aĭ întors acasă, te-a văzut caraula că veneaĭ din spre drumul Neghineĭ, pe poarta din spre şosea; dacă fuseseşĭ la pămîntul din spatele caseĭ, pe-acolo trebuia să te 'ntorcĭ! sfîrşeşte biruitor magistratul.

— Nu-ĭ adevărat; caraula dormea, maĭ se'ncearcă să se apere bănuitul.

— Minţĭ tu! destul, păcătosule! tună din ce în ce maĭ convins şi maĭ furios procurorul.

Şi-apoĭ comandă:

— Şef de secţie, pune'l pe capra trăsuriĭ şi urmează-ne călare pînă la parchet.

— Un singur lucru o să vă rog, se milogeşte nenorocitul. Am acasă, sub o scîndură, un pachet cu hîrtiĭ, pe care voĭŭ să'l iaŭ cu mine. Poate că nu'mĭ maĭ văd vatra, şi n'aş vrea să le citească nimenĭ.

— Du-te şi ia-ţĭ pachetu, convine tare procurorul.

«Şi după ce l'o lua, adumi-l mie, să văd ce conţine» şopteşte abilul magistrat jandarmuluĭ.

Hîrtiile sînt acum în mîna procuroruluĭ, care le răsfoeşte, avid să vadă ce secret conţin, pe cînd arestatul de pe capra trăsuriĭ, săltat în goana cailor, se roagă în zadar să nu i le citească.

E un *Memoriŭ*. Zi cu zi, din ceasul cînd a

Digitized by Google

aflat că primarul din satul luĭ trăeşte cu nevastă-sa, şi-a notat impresiile, cu scriitura strîmbă şi tremurată, dar şi le-a notat. Spune-acolo cum 'i-e milă de copiiĭ luĭ şi d'aia nu vrea să se despartă; cum femeea luĭ habar n'are că el ştie ce ştie şi satul, cum îl doare cînd aude spunîndu-ĭ *tată* ultimul copil din casă, care nu-ĭ al luĭ...

Magistratuluĭ ne'nduplecat de-adineaorĭ îĭ vin lacrămĭ în ochĭ; procurorul devine *om*... Procesul acela verbal, probele acelea sdrobitoare contra bănuituluĭ sunt culese de primar, de fiinţa care are tot interesul ca el să dispară — poate că e la mijloc o înjghebare. Ce căuta la pădure? Dar un martor a spus că pădurea i-era a luĭ. Nu era logic s'o păzească pe furtună? Dar cînd a plecat de-acasă era senin. S'a încurcat în privinţa ceasuluĭ? Dar cine poate să spună ceas cu ceas ce-a făcut în ajun? Ţăranul n'are ceas; e cu putinţă ca argatul să fi crezut că'ĭ ceasul 7 pe cînd în realitate era 9. Venea dinspre Neghina pe şoseaua judeţeană? Dar bănuitul declară că paznicul dormea, decĭ nu putea să'l vadă...

Fără să vrea, procurorul a devenit apărătorul luĭ, se uită cu milă la nenorocitul care, de cîte orĭ trece pe lîngă bisericĭ, se opreşte din plîns, îşĭ scoate pălăria din cap şi se'nchină umilit, şoptind o rugăciune.

Digitized by Google

— Ce trebue să se petreacă în sufletul luĭ dac'o fi vinovat?! zice şi doctorul, ghicind îndoiala care a început să se citească pe figura magistratuluĭ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Procès-Verbal

Digitized by Google

Digitized by Google

Proces-Verbal

Trăsura cu patru caĭ înaintaşĭ mă aşteaptă la scară. Imbrac grăbit halatul alb care-o să mă apere de praf, sar repede în droşcă, şi «Haide!» Surugiul pocneşte ţanţoş din biciul enorm pe care 'l ţine în mînă, clopotele cailor încep să bălăngănească asurzitor — am pornit-o ca fulgerul.

E o dimineaţă de Aprilie încîntătoare; aerul răcoros al zorilor îmĭ face bine; respir cu tot plămînul. In drumul meŭ, pe pavagiul sgomotos al oraşuluĭ, cetăţeniĭ, ducîndu-se la muncă, mă salută pînă la pămînt, sergenţiĭ staŭ smirna punînd mîna la chipiŭ. Răspund distrat, cu un deget, par'c'aş fi Vodă; privirea mea urmăreşte gesturile surugiuluĭ, ale căruĭ salve de bice aŭ deşteptat întreaga populaţie.

Lăsat puţin pe spate, în costumul luĭ pitoresc,

Digitized by Google

într'o mînă ţine două perechĭ de hăţurĭ, şi p'ale înaintaşilor şi p'ale rotaşilor; cu cea-laltă învîrteşte biciul, al căruĭ sfîrc rotindu-se prin aer, trece chiar pe lîngă urechile mele.

— Eĭ, mă băete, vezĭ c'o să mă loveştĭ!

— N'avea grije, c'onaşule, îmĭ răspunde pocnind înainte fără ca măcar să se întoarcă spre mine, îmĭ cunosc eŭ meşteşugul.

Trecem barıera, a căreĭ căsuţă, rămasă pustie de la desfiinţarea acsizelor, are un nu ştiŭ ce melancolic într'însa, un nor de praf anunţă că am intrat pe şoseaua judeţeană; sgomotul caldarămuluĭ dispare; în locul luĭ, scîrţîie sub roate pietrişul aruncat de primărie cu truda zilelor de prestaţie.

Nu ne-am depărtat nicĭ un kilometru de bariera Ploeştilor, şi în stînga noastră, în depărtare, se zăresc crestele moşnege ale Bucegilor, Jepiĭ prăpăstioşĭ şi Caraimanul alb tot de zăpadă. De acolo bate vîntul răcoros, care 'mĭ face bine.

Pe lanurĭ, săteniĭ aŭ ĭeşit la prăşilă. Cu mînecile sumese, cu pieptul gol şi ars de soare, lucrează pămîntul cu nădejde. Cînd trece trăsura, se descoperă cu respect; femeile se opresc din muncă şi ele, se razimă de sapă şi privesc spre drum umilit, salutînd ast-fel la rîndul lor.

Din cînd în cînd, rar, căcĭ căratul productelor n'a început încă, ne întîlnim cu căruţe trase

Digitized by Google

de boĭ leneşĭ.—«Fă maĭ cea!»—«Fă maĭ hăis!» strigă în zadar surugiul. Boiĭ cuminţĭ merg înnainte pe şosea; stăpînul lor, cu căciula trasă pe ochĭ, doarme întins în car, cu faţa în sus, spre soarele care a început să arză.

Noroc că intrăm în pădure. Un cuc care n'a maĭ ostenit anunţînd primăvara, ne primeşte la intrare; ciripit vesel de păsărele tremură în aer. De-o parte şi de alta a şoseleĭ pomiĭ staŭ la rînd, înşiraţĭ ca soldaţiĭ. Defilăm pe dinaintea lor. Un miros acrişor de codru ne înviorează: scot batista să mă scutur de praf. Ce superior *Idealuluĭ Houbigand*, cu care am stropit-o azĭ dimineaţă, e parfumul tăŭ, pădure!

— Scoate clopotele, surugiŭ, că m'aŭ ameţit! poruncesc vizitiuluĭ, voind s'ascult tăcerea religioasă a codruluĭ.

— Nu se poate, boerule! îmĭ răspunde. Vine acum drum răŭ şi trebue să ştie chirigiul d'innainte să cîrmească din vreme. Dar să oprim puţin, dacă doreştĭ.

— Da.

Freamătul misterios al frunzelor mă înfioară. O doină, pe care o cîntă un cioban din frunză, vine din spre un luminiş şi îmĭ mîngîe urechia uşor. Aş sta ceasurĭ întregĭ aşa să ascult, dar telegariĭ bat din copite a drum, şi-apoĭ nu e timp de pierdut.

— Diiii copiĭ!

Digitized by Google

Pornim iar ca fulgerul. Munţiĭ încep să nu se maĭ vadă. Intrăm în regiunea dealurilor, pline odată cu viĭ, distruse azĭ de filoxeră. Şoseaua judeţeană e prea lungă; cum n'a plouat de mult, surugiul scurtează drumul apucînd-o pe calea comunală. Urcuşul începe să devină anevoios, caiĭ o iaŭ maĭ la pas.

Iată însfîrşit şi un sat. In dreptul primărieĭ, un steag jerpelit, eşit de soare, se leagănă în vînt; o droaie de cîinĭ flămînzĭ ne latră pănă nu maĭ pot. Prin curţile curate, pomiĭ înfloriţĭ înveselesc priveliştea; icĭ-colo, cumpenele fîntînelor se pleacă şi se ridică tăind orizontul. Copiiĭ, eşind de la şcoală, se uită după noĭ: cîţĭ-va ştrengarĭ se agaţă de coşul trăsureĭ. Surugiul îĭ vede, dar îĭ lasă, pocnind din biciŭ şi maĭ inimos — pînă la rîŭ, unde piciĭ se coboară. Trecem prin apa cristalină care spală roţile; pănă să s'adape caiĭ, aud cîntecul şuşurător al rîuluĭ — o pornim iarăşĭ la drum, la drum greŭ de-astă-dată.

Coasta a devenit anevoioasă de tot; telegariĭ suflă greŭ, scoţînd aburĭ din nărĭ.—«Diiii copiĭ!» iĭ îndeamnă mereŭ surugiul. — «Haidaaa înaintaşĭ!» — «Nu vă lăsaţĭ rotaşĭ!» Căiuţiĭ se opintesc din greŭ, se opresc instinctiv pe culme, să pună vizitiul opritorile la vale.

Cînd şoseaua se face dreaptă, o luăm din noŭ la goană, trecem prin sate şi prin cătune, pînă

Digitized by Google

ajungem iar într'o pădure. Posițiile sînt maĭ încîntătoare; codrul maĭ des. In mijlocul luĭ, o fîntînă răcoritoare, din care pădurarul scoate apă cu tecuța înfiptă în vîrful uneĭ prăjinĭ. La umbra unuĭ frasin, surprind douĭ îndrăgostițĭ îmbrățișîndu-se sub tremurul frunzelor. Ce bună e mama natură! Nu știŭ de ce, azĭ văd toate în roz. Mă impresionează și arșița soareluĭ, și parfumul crînguluĭ, și crucile de la răspîntiĭ, și șipotul rîuluĭ, și scîrțiitul cumpeneĭ. Nu, n'aŭ dreptate pesimiștiĭ; viața e frumoasă, îșĭ are rostul eĭ, și oameniĭ sînt bunĭ.

Cum m'adîncește 'n visurĭ lăuntrul tăŭ feeric,
Și cît îmĭ parĭ de sfîntă! Tu mă uimeștĭ, pădure,
Cînd pe sub bolțĭ tăcute și pline de 'ntuneric,
Las pașiĭ să mă poarte și gîndul să mă fure.
Cum m'adîncește 'n visurĭ lăuntrul tăŭ feeric!..

Ce legănătoare sînt versurile luĭ Vlăhuță! Mă simt inspirat; îmĭ licărește și mie în gînd o poezie optimistă. Incep s'o cadențez...

Trăsura se oprește.

— Aicĭ e cadavrul, domnule procuror.

Tresar.

— Cadavrul? A, da! uitasem. Sînt «domnul procuror» delegat să cerceteze crima din pădurea Udreștilor. Doctorul și grefierul, plecațĭ în altă trăsură, sînt deja la fața loculuĭ. Nu mi-a

Digitized by Google

fost dat să rămîn multă vreme cu iluzia că oameniĭ sînt bunĭ.

— Scrie, domnule grefier: «*Proces-Verbal.* Azĭ, 28 Aprilie 1903, noĭ procurorul...»

Adio poezie!

Digitized by Google

Casa Ocnaşului

Digitized by Google

Digitized by Google

Casa Ocnaşului

Apune soarele. Gornistul de la gura ocneĭ sună adunarea. Plutonul de soldaţĭ e la post; în grupurĭ de cîte şease, ocnaşiĭ sînt scoşĭ la lumină pe ascensor, punîndu-li-se fiarele de mîĭnĭ şi de picioare la loc. Intr'o tăcere mormîntală, se strigă apelul. Nu lipseşte nicĭ unul. Ocnaşiĭ se aşează în rînduri de cîte opt; santinelele, cu baioneta întinsă şi cartuşul între degete, se înşiră împrejurul convoiuluĭ; la un semnal, caravana porneşte.

După o zi de muncă grea în bezna salineĭ, condamnaţiĭ sînt întorşĭ la temniţă. Cu feţele obosite, cu ochiĭ stinşĭ, roşaţa soareluĭ care dispare după dealurĭ, îĭ orbeşte; inconştienţĭ, merg înainte fără să scoată o vorbă, de-abia tîrîndu-şĭ picioarele încătuşate în lanţurile grele, carĭ, producînd un sgomot lugubru, umple şoseaua de un praf ameţitor.

Digitized by Google

Rîul sprinten şerpueşte în vale cristalin, spumînd din piatră în piatră, vîntul uşor al seriĭ tremură frunzele pomilor de prin livezĭ, furînd parfumul florilor din cale; ciripit de păsărele răsună vesel peste tot; fînul cosit proaspăt îmbată aerul de miros; mugetul vacilor carĭ se'ntorc în bătătură răsună plîngător pe văĭ... Nenorociţiĭ nu văd nimic; cu ochiĭ'n pămînt, aŭ şi uitat că'ĭ maĭ leagă ceva de lumea asta; o singură ţintă le zîmbeşte: celula întunecoasă cu paele umede, peste carĭ or să se întindă să'şĭ odihnească membrele prăpădite — să uite în pacea somnuluĭ, pînă s'o îndura Dumnezeŭ să le dea odihna mormîntuluĭ.

«Pluton, stăĭ!» comandă ofiţerul. Şi convoiul se opreşte să poposească lîngă o fîntînă. O ţărăncuţă, care tocmaĭ plecase cumpăna să scoată apă, îşĭ umple cofele şi le dă să bea.

— Ăsta ce-a făcut neicuţă? întreabă femeea pe un soldat, arătînd pe ocnaşul care, după ce suflase de treĭ orĭ pe luciul apeĭ, ducea doniţa la gură.

— Ce să facă? A strîns de gît un boer, ca să'ĭ fure paralele.

— Da' ăl de lîngă el?

— Ţiganul de colo? Tot după urma uneĭ hoţiĭ tae sare. După ce-a spart casa de fier a unuĭ arendaş, l'a pus pe jăratec, şi-a dat foc caseĭ, să creadă lumea că s'a aprins de la sobă.

Digitized by Google

— Da' ăl de-al treilea, maĭ întrebă ţăranca, îngrozită.

— A dat cu paru'n cap luĭ frate-săŭ, pentru nişte pămînt. Zicea că de ce i l'a arat, că era al luĭ.

«Drepţĭ!» comandă ofiţerul.

— Leliţă, fiĭ bună, dă'mĭ şi mie puţină apă, o roagă în momentul cînd e să plece, un ocnaş, care pîn'atunci şezuse de-oparte, cu mîinile încrucişate, privind-o lung.

Ţăranca iĭ întinde cofa; setosul o bea pînă'n fund.

— Noroc! iĭ urează leliţa, rîzînd.

— Norocul meŭ, să nu-l maĭ dea Dumnezeŭ nimănuĭ! răspunde trist ocnaşul.

— Dar ce-aĭ făcut s'ajungĭ la ocnă? maĭ întreabă curioasa, mirată de figura luĭ distinsă.

«Mi-a fost dragă o fată frumoasă ca tine», se pare că i-aude răspunsul, în zăngănitul lanţurilor. Şi convoiul se depărtează, lăsînd în urmă-ĭ un nour de praf.

N'a dormit toată noaptea Rodica. La cîntatul cocoşilor, a fost în picioare. Şi-aceiaşĭ frază iĭ sună mereŭ la ureche: «Mi-a fost dragă o fată frumoasă ca tine». O singură nedumerire frămîntă mintea eĭ naivă. Cum s'ajungă cine-va la ocnă fiind-că a iubit? Cine iubeşte nu poate fi răŭ. O ştie de la dînsa, care are inimă bună,

Digitized by Google

aşa de bună, că s'a înduioşat odată de soarta unuĭ flăcăŭ nenorocit. L'a luat de bărbat. Şi cum a răsplătit-o? După douĭ anĭ, a fugit cu o nevastă din sat, şi dus e d'atuncĭ. Şi ea a iubit; a ajuns răŭ, aşa e, după urma patimeĭ, dar nu la ocnă. Care-o fi atuncĭ povestea tristă a ocnaşuluĭ?

I-o spune chiar el, peste puţin, cînd convoiul se opreşte iar la fîntînă, de-astă-dată în drumul către salină.

— Mi-a fost dragă o fată frumoasă ca tine. Şi toată nădejdea vieţiĭ mele necăjite, în ea mi-am pus-o. N'aveam taĭcă, n'aveam maică; singur eram pe lume. «Pînă la moarte, a ta o să fiŭ» aşa mi-a spus; şi ne-am pus cununiile în cap, şi una am jurat să fim înaintea altaruluĭ. La o lună, am prins-o cu notarul. Am văzut roşu înaintea ochilor, şi i-am retezat capul cu secera pe care, din păcate, o aveam în mînă. Ia, o dragoste fără noroc!

— Intocmaĭ ca a mea, şopteşte ţăranca.

Şi convoiul iar se depărtează, lanţurile zăngănesc iar lugubru, şoseaua se umple iar de praf.

Toată ziua a stat Rodica la fîntînă. A auzit goarna de începerea lucruluĭ, strigătul prelung al santinelelor, semnalul nămĭeziĭ şi salva reînceperiĭ munciĭ — şi pocnetul răsunător al uneĭ puştĭ, urmat de un ţipăt de durere.

Digitized by Google

— Incă unul care a vrut să evadeze, se gîndeşte dînsa. Doamne! dacă n'ar fi *el!*

Nu e el. E ţiganul care a dat foc caseĭ ciocoĭuluĭ, desmoştenitul căruia iĭ dăduse apă în ajun, şi care, întins pe targă, plin de sînge, e dus acum de douĭ soldaţĭ, cu lanţurile de la picioare rupte, spre odihna de vecĭ. Rodica se închină, şi gîndul eĭ sboară la *celălalt*, care întins pe brîncĭ la lumina palidă a uneĭ feştile, tae sare în bezna ocneĭ. Inchide ochiĭ, iĭ urmăreşte mişcările desnădăjduite, şĭ-o jale amară iĭ umple sufletul. «Un om bun, chinuit la un loc cu hoţiĭ, cu omorîtoriĭ şi cu tîlhariĭ — fiindc'a iubit!»

Soarele scapătă şi ea e tot acolo.

Tot acolo o găseşte convoiul şĭ-a doua, şĭ-a treia zi, şi multe zile încă, pînă în ajunul Paşteluĭ, cînd nu se maĭ vede o săptămînă.

— M'a uitat, suspină ocnaşul.

Şi pe cînd condamnatuluĭ i s'a stins ultima speranţă, Rodica e la Bucureştĭ, pe scările Palatuluĭ, cu petiţia de graţiere în mînă. De dimineaţă pînă seara, bate podurile şi se roagă de ceĭ marĭ, pînă însfîrşit reuşeşte să vadă pe «mama regina» cum iĭ zice ea, o înduplecă să se înduioşeze de romînul eĭ, să intervie pe lîngă rege să'ĭ obţină graţierea. In Noaptea In-

Digitized by Google

viereĭ, condamnatul nu maĭ e încătuşat de-cît cu un singur lanţ: al iubiriĭ.

Şi azĭ, cînd te ducĭ de la Cîmpina la Telega, la mijlocul drumuluĭ, vizitiul opreşte caiĭ să se odihnească lîngă *Casa Ocnaşuluĭ*, şi'ţĭ spune povestea luĭ, arătîndu-ţi-l cum coseşte iarba prin curte, sub ochiĭ drăgăstoşĭ aĭ Rodichiĭ, care l'a făcut cel maĭ fericit om din lume.

Digitized by Google

Nunta

Digitized by Google

Digitized by Google

Nunta

In salonaş, după masă, pe cînd tatăl citeşte grav gazeta, bunica moţăe într'un fotoliŭ, şi fetiţa se joacă cuminte, cu o păpuşă cît ea de mare, într'un colţ discret, sub lumina roză a abajuruluĭ, Miss Knox se spovedeşte mameĭ:

— Il cheamă Popescu, Jean Popescu, funcţionar la Primărie. A început să'mĭ facă curte în grădina Ateneuluĭ, se împlineşte anul. De cîte orĭ ne aşezam pe bancă, intra în vorbă cu fetiţa: «A cuĭ eştĭ mata? De cîţĭ anĭ eştĭ? Aĭ învăţat alfabetul?» Iĭ făcea cu bastonul litere pe nisip; o mîngîia cînd ştia bine.

— Cine, domnu Popescu? intervine Marioara, care trăsese cu urechia.

— Nu-ĭ treaba ta. Copiiĭ n'ascultă ce vorbesc

Digitized by Google

oamenii marĭ, o dojenește mama, du-te de te joacă!

Fetița se depărtează ascultătoare; guvernanta urmează:

— Marioara îl prinsese în dragoste; de cîte orĭ îl vedea, alerga la dînsul: «Domnule Popescu! Domnule Popescu! am maĭ învățat o literă!» Și copilul scria singur un **c**, un **d** saŭ un **e** pe nisip.

Cînd toate literile alfabetuluĭ fură isprăvite, și fetița nu maĭ avea nimic interesant de vorbit cu domnul Popescu, — care nicĭ nu-ĭ maĭ da multă atenție, lăsînd-o să alerge nesupărată cu ceĭ-l'alțĭ copiĭ din grădină,—începu să mă descoase pe mine: «Cum mă numesc? De cîțĭ anĭ sînt? De unde sînt?»

Părea un om de ispravă. Ne împrieteniserăm de cînd ne tot vedeam zilnic. Ce vreĭ doamnă! cînd eștĭ singură pe lume, oropsită, cînd nu te bagă nimenĭ în seamă, îțĭ face așa de bine glasul blînd al unuĭ amic care se interesează de soarta ta! M'asculta cu atenție, îmĭ punea din ce în ce întrebărĭ maĭ delicate,—cîte-odată mă consola.

Acum îmĭ simțeam corvada pedagogieĭ maĭ ușoară; rar, cînd amicul meŭ nu venea, par' că'mĭ lipsea ceva. Mi-era de ajuns să'ĭ zăresc silueta înaintînd încet pe cărare, pentru ca dispoziția să mi se schimbe în bine, ca prin farmec. Se oprea d'inaintea mea politicos, îmĭ să-

Digitized by Google

ruta mîna, mă privea dulce şi stăruitor, îşĭ continua întrebările: «Aveţĭ părinţĭ?... Sînteţĭ măritată?... Aţĭ iubit vre-odată?»

La umbra teiuluĭ înflorit, în adierea zefiruluĭ de Maĭŭ, pe cînd copiiĭ se sbenguiaŭ pe răzoarele înverzite, îĭ descriam naşterea mea tristă în ceaţa neagră a Londreĭ, moartea părinţilor meĭ, pe cînd eram în faşe, îl lăsam să înţeleagă setea mea de iubire. Nimenĭ nu atinsese pînă atuncĭ coarda inimiĭ mele;—ce stăpîn s'a interesat de soarta slugiĭ care'l serveşte? — mingîerile-ĭ căde aŭ ca un balsam alinător peste sufletul meŭ îndurerat.

Apoĭ veni rîndul luĭ: o viaţă amărîtă ca şi a mea.... părinţĭ răĭ carĭ nu'l pricep... nicĭ un prieten... acelaş dor de iubire.

Cînd isprăvirăm cu trecutul, era fatal să vorbim de viitor. De prezent nu maĭ vorbeam; eram fericiţĭ—căcĭ aţĭ înţeles, nu-ĭ aşa doamnă? ne iubeam — prea se înţeleseseră sufletele noastre! —destăinuirea s'a făcut pe nesimţite.

Toate astea se'ntîmplaŭ pe timpul cînd începuserăm s'avem discuţiĭ, cînd mă certaţĭ vecĭnic că neglijez fetiţa, că o aduc tot-deauna tîrziŭ de la preumblare. Bănuiseraţĭ chiar ceva, dacă vă maĭ aduceţĭ aminte, şi aţĭ vrut să aflaţĭ adevărul de la copil, prea bine îndulcit de noĭ, însă, cu acadele, ca să ne trădeze aşa uşor.

Acum, de cîte orĭ ne vedeam şi ne strîngeam

Digitized by Google

mîna pasionaţĭ, îmĭ propunea să ne dăm întîlnire într'un loc maĭ ascuns, maĭ ferit de ochiĭ lumiĭ. Şi ĭ-am dat multe doamnă, în fie-care Duminecă şi zi de sărbătoare, cînd vă ceream voe să es în oraş, pretextînd că mă duc la o prietenă. Jean închiriase o cameră în fundul uneĭ mahalale depărtate, şi acolo stam înlănţuiţĭ ceasurĭ întregĭ, făcîndu-ne jurăminte de iubire vecĭnică.

Numaĭ sufletul mi-l cucerise însă! cu toată dragostea neţărmurită pe care ĭ-o purtam, jur că rămăsesem cinstită.

Cinstea mea îl aprinsese şi maĭ tare. Văzînd că'ĭ rezist, mă sfătuia să plec de la d-voastră, să vin să locuim împreună în cuibul acela moale, neştiuţĭ de nimenĭ. Şi cînd i-am refuzat şi aceasta, mi-a promis însfîrşit să mă ia de soţie.

Ah! săptămîna neuitată care a urmat! visele mele de viitor! Vă reamintiţĭ: «Ce facĭ Miss de întinereştĭ pe zi ce trece?» A fost momentul de expansiune cînd am crezut nemerit să vă spun. că mă mărit, anunţîndu-vă cu regret plecarea mea.

Dumineca viitoare a venit plîngînd, spunîndumĭ că părinţiĭ nu-ĭ daŭ consimţimîntul, că se va ucide de durere. Vorbea aşa de desnădăjduit, că mi s'a făcut milă de el—milă şi de visul meŭ frumos pe care'l vedeam risipindu-se

Digitized by Google

aşa de iute. Totuşĭ am maĭ avut puterea să lupt: «Inainte de a'ţĭ deveni soţie, nicĭ-odată!»

Şi atuncĭ, m'a făcut să jur că dacă nu ne putem uni cinstit în faţa lumiĭ, să ne unim cel puţin în faţa luĭ Dumnezeŭ; însfîrşit, Dumineca viitoare m'a condus înaintea altaruluĭ. Zicea c'a găsit el un preot cult, fără prejudecăţĭ sociale, care'şĭ lua răspunderea actuluĭ. Un fel de Padre Lorenzzo din *Romeo şi Julieta.*

Cîte lăcrimĭ de recunoştinţă n'am vărsat sub patrahirul părinteluĭ, pe cînd în sfînta tăcere a bisericiĭ, în care ne aflam îngenunchiaţĭ numaĭ noĭ douĭ, vocea luĭ vibra înălţătoare! Ce mulţumită m'am simţit la masa intimă pe care o luarăm apoĭ, împreună cu alţĭ douĭ prietenĭ aĭ luĭ Jean—oamenĭ de seamă zicea el—cari 'şĭ aduseseră şi soţiile! La şampanie, cînd s'a închinat paharele în sănătatea noastră, am isbucnit într'un plîns nervos, pe care nu l'a liniştit de-cît săruturile calde ale luĭ Jean, în braţele căruia am adormit fericită.

Şease lunĭ am dus o căsnicie model; o singură dată am avut o mică discuţie—mie nu'mĭ prea plăcea contactul cu soţiile prietenilor luĭ Jean —care s'a sfîrşit tot după placul meŭ: «Bine dragă; dacă zicĭ tu...» Bărbat maĭ bun ca Jean nu era pe lume. Eŭ eram stăpîna; ce ziceam eŭ, era bine zis; el se supunea ca un mĭeluşel.

Şi chimera aceasta a durat pînă într'o dimi-

Digitized by Google

neață, cînd m'am pomenit cu un domn care a venit cu poliția să mă ducă la secție și să ia pe Jean. Era tată-săŭ, care ne descoperise culcușul. Cînd le-am spus că m'a luat de soție, aŭ pufnit de rîs. Jean rîdea și el!

Mă înșelase, escrocul! Popa — complice saŭ nu, nu știŭ, — mormăise o moliftă, și eŭ crezusem că ne citise rugăciunea de cununie! De unde era să știŭ eŭ, o biată copilă catolică, neexperimentată, slujba ortodoxă? De unde să'mĭ închipuĭ că «oameniĭ însemnațĭ», *martoriĭ* nunțiĭ noastre, nu eraŭ de cît prieteniĭ de chef aĭ luĭ Jean, în tovărășia cocotelor, *soțiilor lor*, pentru carĭ avusesem singura discuție cu dînsul!?

Miss Knox îșĭ isprăvi spovedania în lacrămĭ.

— Dar rezultatul acesteĭ farse? băețelul unde e acuma? întrebă doamna, miloasă.

— La o femee de la mahala, care'l crește de vre-o douĭ anĭ. Tocmaĭ despre asta vream să vă vorbesc. Nu pot reintra la d-voastră decît dacă mă primiți cu copilul.

— Da, dar cu 30 de leĭ pe lună maĭ puțin.

Digitized by Google

La vedere

Digitized by Google

Digitized by Google

La vedere

Nu'şĭ-aduce aminte să se fi gătit ca astăseară, de cînd e. A 'mbrăcat pentru prima oară redingota comandată la cel maĭ bun croitor, plătită cu leafa pe o lună; pantaloniĭ îĭ staŭ pe picior «ireproşabil», ghetele de lac, strînse bine pe glesnă, strălucesc de 'ţĭ ĭaŭ ochiĭ. Numaĭ gulerul îl plictiseşte; fie că, contra obiceiuluĭ, ca să arăte maĭ «fresco», a pus pe bărbier de ĭ-a dat perdaf, fie că a ales unul maĭ înalt şi maĭ strîmt de cum îl poartă, ca să'ĭ umfle obrazul şi să pară maĭ gras, — îl roade la gît şi 'ĭ nemulţumit. A schimbat vre-o treĭ, şi tot îl supără. Insfîrşit, se decide pentru unul «rabatu». Acum vine chestia cravateĭ. Incearcă vre-o douăsprezece, de diferite culorĭ, să vază care se potriveşte maĭ bine pe negru, pînă revine iar la cea d'întîiŭ.

Digitized by Google

O examinare maĭ amănunţită în oglindă tot nu 'l mulţumeşte. Trimite după bărbier să 'ĭ maĭ facă odată mustaţa cu fierul, îndreptîndu-ĭ şi cărarea. Ferchezuit, e o întreagă operaţie pînă să 'şĭ aleagă batista cu monogram, pe care o stropeşte cu *Ideal*, şi-o aşează cu colţul ĭeşit în buzunarul de sus al redingoteĭ.

Acum, nerăbdător, se plimbă de colo pînă colo prin odae, admirîndu-se în lustrul ghetelor. Din cînd în cînd se opreşte, se trînteşte nervos pe cîte-un scaun, cu picioarele întinse, să nu facă genunchĭ la pantalonĭ. Plănueşte cum să se prezinte maĭ bine unde e invitat, cum o să'şĭ facă intrarea, ce subiect de conversaţie o să deschidă.

In poziţia asta îl găseşte amicul luĭ, Nicu, sosit, după cum îĭ făgăduise, la nouă fix.

— Tu eştĭ mă saŭ visez? Brava Ionel! aşa maĭ înţeleg şi eŭ! Să ştiĭ c'o daĭ gata astă-seară. Uite, eŭ să fiŭ fată şi să mi te prezinţĭ aşa, te-aş lua cu ochiĭ închişĭ. Dar să lăsăm gluma: ascultă: nu trebue să aĭ aerul că viĭ la mine s'o întîlneştĭ; să se petreacă toate ca din întîmplare. Să n'aĭ nicĭ o grije: nevastă-mea a aranjat lucrurile cum nu se poate maĭ bine. «Soacră-ta» a maĭ trecut odată azĭ pe la noĭ. Fusese prin oraş, să ia informaţiĭ despre tine, şi rămăsese încîntată. Vrea să ştie dac'o să viĭ negreşit; ĭ-e frică să nu scape chilipirul din mînă. Nu-ĭ vorbă, te-am şi aranjat: «Băiat frumos, tînăr, sănătos,

Digitized by Google

de familie, rudă cu cutare, fost ministru, cu generalul cutare, cu milionarul cutare; Lenuța o să fie întrodusă în lumea cea maĭ bună. Are cariera luĭ, perspectiva de a fi avansat în capitală; maĭ cîștigă și pe de lăturĭ; foarte delicat, — însfîrșit, nu se poate partidă maĭ bună».

— Nu găsești că m'aĭ cam lăudat? întreabă zîmbind Ionel.

— Ce vreĭ, dragul meŭ, îțĭ trebuesc calități pentru 300.000 de leĭ.

— Dar «viitoarea», afară de «leĭ nouĭ» ce calități maĭ are?

— Aș putea să'ți răspund: ajunge atît ca s'o ĭeĭ; dar, fiind-că maĭ are și altele, ți le înșir: e dintr'o familie cinstită de negustorĭ, deșteaptă, cîntă la pian, vorbește franțuzește, nemțește, pictează, foarte gospodină... Ce maĭ vreĭ?

— Numaĭ de pețitor nu te credeam bun! și văd că poțĭ să profesezĭ la perfecție și meseria asta, glumește Ionel.

— Pentru tine numaĭ, să ne înțelegem! fiind-că prea te-aud miorlăind de atîția anĭ că ți s'a urît stingher.

— Un singur lucru uiți tu: că eŭ n'am văzut pe d-șoara, și nicĭ ea pe mine. Dacă nu ne-om place?

— Iar începĭ cu ideile tale despre iubire. Nu vezĭ? cînd se nemerește de ți-e dragă, n'are sfanț. Cu ce-o să trăiți? Știĭ proverbul: cînd sărăcia intră pe ușă, dragostea ĭese pe fereastră.

Digitized by Google

— Se poate însă întîmpla să aibă şi ceva parale, şi să'ţĭ fie şi dragă, obiectează Ionel.

— Aĭ vrea şi lăptoasă, şi de-vreme-acasă, ştiŭ eŭ; dar, de! nu sînt născuţĭ toţĭ în zodie bună. Şi-apoĭ, cînd se nemereşte aşa, de obiceĭŭ nu ţi-o dă părinţiĭ, răspunde tovarăşul luĭ Ionel. N'aĭ încercat? Nu te-am văzut suferind de credeam că o să'nebuneştĭ? Atuncĭ? Incearcă aşa cum îţĭ spun eŭ; fiĭ maĭ practic, dragul meŭ. Dragostea o să vie pe urmă.

— Şi dacă n'o veni? întreabă trist Ionel.

— Cu zestrea nevesteĭ, găseştĭ alta! sfîrşeşte cinic povăţuitorul.

Patru dimineaţa. Se crapă de ziuă. Ionel se 'ntoarce acasă obosit. De-abia intrat în odae, se trînteşte îmbrăcat în pat, cu mîinile încrucişate drept căpătîĭ, şi cade pe gînduri.

A văzut-o. Ce stîngacĭ eraŭ amîndouĭ cînd i-aŭ recomandat: «Domnişoară Lenuţa, îmĭ daĭ voe să'ţĭ «prezint» pe d-l Ionel Arcanu: D-şoara Lenuţa Farovicĭ, D-nul Arcanu.—Imĭ pare bine. —Nu maĭ puţin».

Inchide ochiĭ, şi rînd pe rînd, i-apar înainte toate scenele petrecute. Cum ĭ-aŭ lăsat d'inadins singurĭ într'un colţ, cum se uitaŭ toţĭ la eĭ pe cînd vorbeaŭ, aerul eĭ jenat, într'o rochie de ocazie prea împopoţonată, refuzurile numaĭ cu glasul pe jumătate, pînă cînd să se decidă

Digitized by Google

să cînte la pian saŭ din gură, poza ridicolă p[illegible] care o luase spunînd cu vocea pițigăiată un monolog anost învățat la pension—toate «exercițiile» pe care biata fată fusese silită să le execute ca un animal de rasă expus într'un circ.

Și în răstimpurĭ, încurajarea luĭ Nicu: «Îțĭ place? Așa e că se prezintă bine?»

D'apoĭ admirația silită a oaspeților în fața unuĭ tabloŭ—nu se știe bine dacă reprezintă o vacă saŭ un arbore—pictat de domnișoară; întrebările pornite din diferitele colțurĭ ale salonuluĭ, cînd în nemțește, cînd în franțuzește, să se dea prilej debutanteĭ să arate că posedă bine amîndouă limbile: «Oui, maman», «Ia Fräulein».

Toate, toate și le amintește, și un desgust amar îĭ umple sufletul. Cum credea el c'o să'șĭ găsească tovarășa de viață, în dorul căreia suspinase atît amar de anĭ, și ce crudă i se înfățișa realitatea! Visase s'o întîlnească în cale-ĭ ca pe-o forță oarbă, atrasă fatal într'un punct de întîlnire, de altă forță oarbă, setea de iubire care fierbea în el, — și se ducea s'o cumpere ca pe-o marfă într'un tîrg, să facă un schimb interesat: «Eŭ îțĭ daŭ numele meŭ, plătește-mi-l cu 300.000 de fr.!».

Deschide ochiĭ indignat, și privirea i se oprește pe o fotografie de pe masă, incadrată într'o ramă delicată. O contemplează lung... A găsit-o el odată, așa cum a visat-o,—sunt mulțĭ anĭ de

Digitized by Google

atuncĭ — dar gura lumiĭ i-a răpit-o. N'avea încă un nume de vînzare. Nu-ĭ vorbă, nicĭ dînsa n'avea cu ce să i-l cumpere.. Ah! gura lumiĭ! cum ar sfîșia-o dac'ar putea, că mult răŭ 'ĭ-a făcut!

Dar, la ce bun indignarea? «Visul» luĭ e azĭ o doamnă din lumea mare; are copiĭ; de sigur că l'a uitat. Din ce-a fost, n'a maĭ rămas de cît regretul și fotografia de pe masă, care 'ncepe să se șteargă și ea.

De ce se albea fotografia, se ștergea cu 'ncetul și amintirea din sufletul luĭ. Un alt vis amăgitor îl momi într'o zi, ca să deschidă altă rană. Nicĭ de pe urma luĭ n'a rămas de-cît un jurămînt de dragoste, tăiat dintr'o scrisoare și pus în perete ca o icoană blestemată, amintitoare că nu trebue să creadă în Dumnezeul la care se închinase pîn'atuncĭ.

O jale adîncă îĭ umple sufletul, gîndindu-se la tot trecutul luĭ, la atîta iubire pierdută în vînt. Se simte mic și umilit, jicnit în amorul luĭ propriŭ și în ce-a avut maĭ sfînt, se socotește singur netrebnic de fericire, pe cîtă vreme alțiĭ aŭ avut ceea ce pentru el nu s'a putut. Vede cît se simte de nenorocit fără această rază a iubiriĭ, și-o milă generoasă îl apucă și pentru biata ființă văzută cîte-va ceasurĭ maĭ 'nainte, un biet copil nevinovat care așteaptă de la dînsul fericirea.

E tîrziŭ; n'o maĭ poate da această fericire, ar face un păcat s'o răpească altuia...

Digitized by Google

— Toc, toc, toc.

Cine-va bate la ușă. Ionel sare repede din pat. E Nicu, care maĭ 'nainte de a merge la slujbă, a trecut să'șĭ vadă tovarășul.

— Ce'ĭ asta pe tine mă? cu lumînarea aprinsă la ceasul ăsta? Și tot gătit?

— N'am dormit de loc.

— Aĭ fost agitat; pricep: emoția. Dar n'aĭ de ce; afacerea e ca și terminată. Nu maĭ e nevoe «să daĭ o petiție și să trecĭ peste... cincĭ sprezece zile», cum te amînă la Minister. Aĭ plăcut. «Soacră-ta» plecînd aseară, mi-a spus să te invit la masă, din parte-ĭ.

Ionel șade puțin pe gînduri, dar însfîrșit se decide:

— Iți mulțumesc, dragul meŭ, de tot ce-aĭ făcut pentru mine. Dar m'am gîndit maĭ matur: nu mă maĭ însor; rămîn flăcăŭ.

Șĭ-acum, du-te la slujbă. Roagă pe șef să mă ĭerte că nu pot veni, fiind-că sunt bolnav. «Mameĭ soacre» spune-ĭ c'am fost chemat grabnic în capitală. La revedere; mĭ-e somn; sînt obosit; aș vrea să dorm.

Digitized by Google

Digitized by Google

Alma Mater

Digitized by Google

Digitized by Google

Alma Mater

Ftizia învinsese. Galben, cu fața slabă, aproape transparentă, cu o căciulă de oaie imensă în cap, căzîndu-ĭ peste ochiĭ încremeniți, cu gura căscată, rămasă deschisă în ultimul spasm al agonieĭ, lăsînd să'ĭ cază dantura artificială, cu mîinele osoase înțepenite în perna mototolită, — așa l'am văzut, eŭ și cu copilul luĭ, deșteptațĭ din somn de sgomotul neobicĭnuit din casă.

Murise.

Aĭ caseĭ așteptaŭ de mult catastrofa. Se împlinea cincĭ anĭ de cînd bătrînul — lovit și de paralizie — se canonea, chinuind și pe ceĭ d'imprejurul luĭ, din ce în ce maĭ arțăgos și maĭ răŭ. Se obicinuiseră așa de mult cu *Ah! mor!* strigătul desperat al bolnavuluĭ, după fie-care acces de tuse, că nicĭ nu maĭ intraŭ în odaia vecină, unde gemea.

Digitized by Google

Dar, însfîrşit, acum scăpase de toate durerile, scutind şi pe ceĭ-l'alţĭ de sarcina luĭ.

Nu curse o lacrimă. In lumina vagă a dimineţiĭ, pe cînd toţĭ se îmbrăcaŭ posomorîţĭ, mă uitam nedumirit, aşteptînd să văd ce-are să se petreacă. Eram un copil de vre-o 12 anĭ; asistam pentru prima oară la un asemenea spectacol.

Se aduse cafeaua ca de obiceĭŭ; numaĭ strigătul enervat al bătrînuluĭ: «Iar o să mi-o daţĭ rece!» nu se maĭ auzi.

Ciocli nu maĭ era de trebuinţă să fie chemaţĭ. Mirosiseră eĭ prada de cu seară, îngrămădindu-se la fereastră, de la treĭ societăţĭ diferite — maĭ-maĭ să se'ncaere — şi muribundul le zărise capetele macabre privind lacom în casă, strigase chiar «Uite ciocli! goniţi-ĭ!» dar toţĭ îşĭ închipuiseră că aiurează.

Acum rămăseseră ceĭ maĭ tarĭ, şi aşezaŭ zoriţĭ catafalcul.

Peste cîte-va ceasurĭ, d. Director al Liceuluĭ, scăldat, ras, încheiat în redingota-ĭ de sărbătoare, cu fălcile strînse la loc, întinerit par'că, sta întins cu mîinele pe piept între scîndurile sicriuluĭ. Apoĭ începu defilarea banală a consolatorilor, în camera de alăturĭ, unde familia se instalase pe o canapea ca s'o primească; perindarea pe d'inaintea cadavruluĭ, cu faţa jalnică de porunceală.

Le vedeam toate astea, dar curiositatea mea

Digitized by Google

nu era satisfăcută. Murise cine-va; tot aşteptam să văd petrecîndu-se ceva mare!

Nimic pînă seara. Prînzul se luă ca de obiceiŭ; pînă şi bucătăreasa îşĭ primi porţia de ceartă de la stăpînă: «Ţi-am spus eŭ că eştĭ amorezată; iar aĭ uitat să puĭ sare 'n supă!» Cîte-va vorbe despre răposat, din cînd în cînd, — şi-atîta tot. Pentru eĭ, nenorocitul era mort de mult.

Regretul postum îl aŭ maĭ mult ceĭ carĭ mor repede. Amintirile sînt maĭ proaspete. Fie-care colţ al caseĭ vorbeşte celor rămaşĭ de obiceiurile, de gusturile luĭ; un lucru de nimic le umezeşte ochiĭ. «Săracu, par'că'l văd la două-zecĭ de anĭ!» zice tristă soţia, privind tabloul bărbatuluĭ din perete; «Pe fotoliul ăsta se'ntindea după masă, s'asculte cînd cîntam la pian» suspină fiica, arătînd, descurajată, mobila; «Uite-ĭ ochelariĭ, rămaşĭ în cartea deschisă pe care a cetit-o aseară» filosofează băiatul. Bucătăreasa chiar, găseşte ceva de spus, aducînd mîncarea: «Cum îĭ plăcea c'onaşuluĭ; Dumnezeŭ să'l ĭerte!»

Aicĭ, nu maĭ spunea nimenĭ nimic. Soţia regretase încă din primele zile ale boaleĭ frumuseţea omuluĭ care se stingea încetul cu încetul, fiica uitase aproape că tată-săŭ i-ascultase cînd-va melodiile, acesta redus la imobilitatea din pat de anĭ întregĭ; fiul nicĭ nu'şĭ apucase tatăl citind.

Fie-care, deşi n'o spunea, avea în gînd aceiaşĭ frază: «Maĭ bine că l'a luat Dumnezeŭ!». Mono-

Digitized by Google

tonia meseĭ o întrerupe Robert, muzicantul care ţinea o cameră mobilată cu chirie în curte, şi care venea să'şĭ exprime regretele. Fiind-că nu se găsea cine să păzească mortul noaptea, se oferi el.

— A şi fost bun cu D-ta! găsi cu cale să spue văduva. Mi se pare c'aĭ rămas înapoĭ cu plata chirieĭ pe treĭ lunĭ.

Robert, jenat, nu răspundea. Doamna văzînd că'l jicnise, o dregea:

— Dar unuĭ om cinstit ca D-ta, i se poate face credit nelimitat.

Muzicantul tăcea mereŭ. Jenat, se uita împrejur. Ochiĭ luĭ cătaŭ pe Ana, fata din casă, de care era îndrăgostit, şi care, ruşinoasă, nu se arăta.

Cînd Robert se retrase, o găsi plîngînd, lîngă catafalc. Prin excepţie, mortul s'arătase bun pînă în ultimele momente cu fata aceasta, pe care o luase în serviciŭ de copilă, o sfătuise ca un părinte, cînd dînsa îĭ destăinuise iubirea pe care i-o arată chiriaşul din curte; maĭ mult chiar, îĭ luase apărarea faţă de stăpînă-sa, indignată ca o servitoare să devie soţia unuĭ artist. Iĭ pusese şi banĭ de-oparte,—leafa eĭ pe douĭ anĭ trecuţĭ,— să'ĭ aibă de zestre. Sufletul eĭ bun şi-aducea aminte de toate astea, îşĭ plătea tributul de recunoştinţă prin lacrămile sincere ce cădeaŭ în abondenţă...

Digitized by Google

Aĭ caseĭ adormiseră. Nu puteam să 'nchid pleoapele cu nicĭ un preţ. Zadarnic mă întorceam cînd pe o parte, cînd pe alta; în prima noapte de insomnie pe care o petreceam, o întrebare îmĭ revenea mereŭ: «Numaĭ atît e cînd moare un om?» Din cînd în cînd aţipeam, ca să tresar speriat, turmentat de fel de fel de vedeniĭ. Aci vedeam pe mort sculîndu-se şi umblînd prin casă, aci mi se părea că mă strigă. Sforăitul celor-l'alţĭ mă 'nfricoşa şi maĭ tare.

De odată 'mĭ trăzni prin cap o idee stranie: «Cum o fi acum domnu Director?» Resistaĭŭ cît-va timp, tremurînd numaĭ la gîndul c'aş putea să merg singur în camera funebră, dar încetul cu încetul curiositatea bolnăvicioasă mă birui, mă făcu să mă 'mbrac pe dibuite, să mă strecor afară clănţănind din dinţĭ de spaimă, să mă apropiĭ tiptil de camera în care bătrînul dormea somnul de vecĭ.

Şoaptele pe care le auziĭ, mă îngheţară. Imĭ reveniĭ repede, constatînd că ele proveniaŭ din convorbirea cu Robert şi Ana. Muzicantul se apropiase de dînsa şi-o mîngîia. Iĭ ştergea binişor, cu batista, ochiĭ eĭ frumoşĭ, roşiţĭ de plîns, îĭ explica inutilitatea lacrămilor eĭ pentru omul acesta, care fusese pentru dînşiĭ maĭ mult ca un tată.

Pe fereastră, luna — o lună plină de Iunie— da năvală drept în pieptul mortuluĭ, o boare

Digitized by Google

dulce pleca din cînd în cînd lumînările din colţurile catafalculuĭ, topind ceara care pica pe postavul negru.

Liniştită, Ana se apropie de fereastră. Robert o ajunse consolînd-o mereŭ. O adiere de vînt maĭ puternică aduse pînă'n dreptul ferestreĭ o cracă a caisuluĭ din curte, pe care muzicantul o rupse, cu fructul rumen de pe dînsa, pe care'l dădu iubiteĭ să'l muşte, aplecîndu-şĭ apoĭ el buzele setoase pe locul rămas încă umed de muşcătura eĭ. Jupui nervos ramura rămasă, în care seva verde se ridicase pînă'n vîrf.

Afară s'auzea murmurul apeĭ de la fîntîna din piaţă, bătăile ceasuluĭ de la o biserică, sunînd miezul nopţiĭ.

Acum Robert, care cuprinsese mijlocul copileĭ, după ce numărase bătăile ceasuluĭ, îĭ vorbea de timpul care fuge şi nu se maĭ întoarce, o făcea să 'nţeleagă, arătîndu-ĭ corpul nemişcat din sicriŭ, că trebue să profiţĭ de moment, — că mîine putea să fie el întins pe masă.

Nu pricepea ea tot ce i se spunea, dar plecase capul pe umărul luĭ, răpită de dulceaţa graiuluĭ care i-ajungea la ureche ca o muzică divină, lipindu-se şi maĭ mult de el la auzul frazeĭ c'ar putea să'l piardă. Lacrămĭ calde curgeaŭ iar din ochiĭ eĭ înflăcăraţĭ, cu totul altele de cît cele vărsate cu cîte-va minute maĭ 'nainte. De-astă-dată Robert nu le maĭ ştergea cu ba-

Digitized by Google

tista, ci le sorbea cu buzele luĭ rumene, cu săruturile luĭ lungĭ, carĭ deveneaŭ din ce în ce maĭ dese şi maĭ pasionate.

O privighetoare îşĭ avînta trilurile în farmecul nopţiĭ, parfumul florilor ajungea pînă la eĭ ameţitor, un fel de murmur confuz, produs de larvele insectelor carĭ fecondaŭ în arborĭ, îĭ ameţi cu totul. Uitaseră unde se aflaŭ; sub stelele ceruluĭ care licăreaŭ şi ele par'că maĭ aprinse, săruturile lor deveniră din ce în ce maĭ voluptoase, tremurul glasuluĭ lor *te iubesc* din ce în ce maĭ stins...

Il văzuĭ pe dînsul, maĭ palid de cît mortul din sicriŭ, sărutînd ochiĭ, gura, gîtul, sînul fecioareĭ, care vibra sub beţia inconştientă ce o cuprinsese, o văzuĭ pe dînsa închizînd ochiĭ şi lăsîndu-se moale după gîtul luĭ; de-abia ţinîndu-mĭ răsuflarea, îĭ văzuĭ pe amîndouĭ căzînd, rostogolindu-se, albĭ pe pînza neagră întinsă pe podele, posedîndu-se în spasmul beţieĭ supreme.

In faţa neantuluĭ care se deschisese să 'nghită o viaţă, natura urmîndu-şĭ cursul, concepea o viaţă nouă.

Digitized by Google

Digitized by Google

Pentru o floare

Digitized by Google

Digitized by Google

ara
iul
mea
rul
riat
pe
toba
ce-
nu-
, şi
are
re-
i. şi
ini-
rind

Digitized by Google

Digitized by Google

Pentru o floare

Nicĭodată n'a fost la circ lume ca 'n seara asta. Spectacolul se dă în beneficiul uneĭ societăţĭ de bine-facere, şi lumea a dat năvală, nu atît adusă de dorul facereĭ de bine, cît atrasă de programul variat anunţat de săptămînĭ în afişe colosale, lipite pe toate zidurile capitaleĭ. Gazetele aŭ bătut toba şi ele: «Printre alţiĭ, se vor produce *Hart*, celebrul prestigitator negru, *Surorile Ebers*, renumitele atlete, *Venhop*, neîntrecutul om-şarpe, şi *Miss Laura*, cea maĭ îndrăzneaţă îmblînzitoare de leĭ». — «Va asista la această strălucită reprezentaţie, unică pînă acum în ţara noastră, şi familia regală, îndrăzniseră să pună pe afiş iniţiatoriĭ festivaluluĭ, chiar după *numere*, mărind ast-fel interesul serbăriĭ.

Digitized by Google

Sala, luminată a giorno, prezintă un aspect feeric. Animația e de nedescris. Directorul circuluĭ s'a întrecut: personalul tot e îmbrăcat de gală, caiĭ, scoşĭ la iveală pînă la unu, împopoţonaţĭ cu căpestrele cele maĭ scumpe. Artiştiĭ se succed în arenă uniĭ maĭ aplaudaţĭ de cît alţiĭ; în răstimpurĭ, clowniĭ aŭ un succes nebun agăţîndu-se de cozile cailor, aplicîndu-şĭ palme zgomotoase şi dîndu-se tumba aşa de caraghios, că provoacă rîsurĭ omerice.

Toată lumea e veselă, numaĭ *Miss Laura*, «cea maĭ îndrăzneață îmblînzitoare de leĭ a timpuluĭ», cum zice programul, într'o rochie neagră, strînsă pe corp, stă tristă într'o lojă, aşteptînd să'ĭ vină rîndul. Şi-a rezimat capul blond de podul palmeĭ şi-a căzut pe gînduri. Nu vede privirile curioase îndreptate de spectatorĭ spre dînsa, n'aude răcnetele fiarelor carĭ înfioară sala anunţîndu-se din fundul grajduluĭ. Ovaţiunile cu carĭ sînt răsplătiţĭ colegiĭ eĭ, îĭ fac răŭ. Nu din gelozie; o, nu. Altă dată ea era cea d'întîiŭ care da semnalul aplauzelor. O altă durere o frămîntă: ingratitudinea publiculuĭ. Dînsa, care n'are rivală pe glob, care a înmărmurit prin curagiul eĭ pe locuitoriĭ tuturor ţărilor prin care a trecut, e primită cu neîncredere! Un calomniator — ah! nu poate să'l descopere, că l'ar zdrobi de mînie — a insinuat minciuna că leilor, mîndrilor eĭ leĭ, încă de pe cînd eraŭ puĭ li s'aŭ

Digitized by Google

smuls dinţiĭ cu cleştele, încît nu maĭ sînt periculoşĭ; că ea, Miss Laura lăudata, nu face decît o scamatorie cînd îşĭ expune capul în gura fiarelor, fiind că aceştia nu o sfîşie numaĭ din cauza substanţeĭ amare cu care îmblînzitoarea îşĭ unge părul şi faţa — aşa că fiorul de spaimă nu maĭ străbate pĭepturile spectatorilor, nicĭ un *bravo* nu-ĭ maĭ răsplăteşte îndrăzneala.

«Publicul e un trădător, un ingrat», i s'a spus de multe orĭ, pe cînd se desfăta în beţia triumfuluĭ. Iat-o căzută în disgraţia luĭ. Dar ceea ce o umileşte maĭ tare şi 'ĭ răneşte sufletul eĭ de femee iubitoare, e că şi *Venhop* «omul-şarpe», care i-a muşcat din inimă, o dispreţueşte. Şi pe el l'a influenţat calomnia. Se împlineşte săptămîna de cînd gloria eĭ a încetat, de cînd nicĭ el nu-ĭ maĭ aruncă în cuşcă roza mult dorită. I-e frică de ridicol, de batjocora camarazilor.

Aplauzele entusiaste din sală o deşteaptă din vise. Se uită în arenă. E tocmaĭ Venhop, ale căruĭ mişcărĭ maestre aŭ stîrnit admiraţia tutulor. Bate şi dînsa din palme, doar o zări-o artistul, să'ĭ mulţumească cu un salut, — dar nimic! Miss Laura strînge nervos biciuşca pe care-o ţine în mînă; o lacrimă de necaz îĭ pică din ochi-ĭ strălucitorĭ carĭ înfruntă furia leilor — şi nu pot îmblînzi inima unuĭ om.

Digitized by Google

«Am auzit că stăpînesti
Cu o privire zece leĭ;
Dar ci-că şi tu te 'mblînzeştĭ
Cu două-zecĭ, cînd poţĭ să'ĭ ieĭ».

O altă calomnie, strecurată sub forma uneĭ epigrame într'o gazetă — şi pe care i-o tradusese un «bine voitor» — îĭ urcă sîngele în obraz. In stalul I-iŭ, în rîndul gazetarilor, caută cu ochiĭ pe autorul infamieĭ, să'l cravaşeze precum merită.

Dar cine să fie instigatorul atîtor răutăţĭ? A! nu e nevoe de multă gîndire. De sigur că una din surorile Ebers; bruna căreia *eĭ* îĭ aruncă acum în fie-care seară Venhop trandafirul pe care îl poartă la butonieră.

— No. 8. Rîndul d-tale, Miss Laura! îĭ strigă de jos directorul, deşteptînd-o din vise.

In mijlocul areneĭ, în cuşca lor înzebrelită, leiĭ frumoşĭ şi mîndri se învîrtesc furioşĭ, scoţînd mugete înfiorătoare. Stăpîna lor, supărată, nu le-a dat nimic de mîncare azĭ; răcnetele pe carĭ le scot acum sînt de foame.

Cînd Miss Laura îşĭ face apariţia, e primită cu răceală; nu se maĭ face tăcere ca altă-dată. Palidă ca o moartă priveşte îmblînzitoarea împrejur. Cînd intră în cuşcă, un surîs amar îĭ flutură pe buze. Daŭ fiarele să se repeadă cînd o văd; ea, rece, îĭ domoleşte cu un gest. Se uită triumfătoare în sală, parc'ar vroi să spună:

Digitized by Google

«Iată-mĭ puterea», — dar tocmaĭ atuncĭ surprinde o ironie. Şi-aduce aminte şi scrîşneşte dîn dinţĭ.

Ca şi cînd ar fi fost din aceiaşĭ rasă cu fiarele, aşa se luptă cu ele. Ce vrea ea face cu dînsele: le bate şi le chinueşte, ţinîndu-le la distanţă neputincioase; prin cercurĭ le face să sară, maĭ supuse ca papagaliĭ; le arată carnea de care sînt flămînzĭ, îĭ îndîrjeşte şi nu le-o lasă pradă. Urlă leiĭ de se cutremură bolţile, şi tocmaĭ cînd sînt maĭ întărîtaţĭ, îşĭ vîră capul blond şi frumos în gura lor ucigătoare. Iar se uită triumfătoare împrejur, sigură de astă-dată de succes, şi iar surprinde o ironie în tăcerea insultătoare a săleĭ, care vuia altă-dată de aplauze. Iar îşĭ aduce aminte.

Şi atuncĭ, nebună, privirea eĭ fulgerătoare, nu maĭ caută împrejur decît un singur om, «şarpele», pe care îl iubeşte şi căruia vrea să-ĭ arate, luĭ singur, că nu e laşă. Il vede departe, cu mîinile încrucişate, cu trandafirul nelipsit la butonieră, cu ochiĭ ţintă la dînsa. E palid. A! s'a convins însfîrşit că ea îşĭ expune într'adevăr viaţa pentru o bucată de pîine, că nu e o înşelătoare. Îmblînzitoarea prinde curaj, loveşte leiĭ cu cravaşa de rămîne dungă, îĭ sileşte să calce peste limbĭ de foc, le dă în ghiare sînul eĭ gol — aşa îĭ robeşte, că sala toată porneşte într'un *bravo* formidabil, roza mult dorită îĭ cade iar la picioare.

«Însfîrşit!» răsuflă biruitoare. Şi pe cînd se

Digitized by Google

pleacă s'o ridice, şi mulţumeşte surîzînd, un ţipăt strident de spaimă răsună în arenă, şi leiĭ, scăpaţĭ un moment de flacăra ochilor aceia scînteietorĭ, se reped şi'şĭ sfîşie stăpîna, care moare pentru o floare.

Digitized by Google

Primii clienţi

Digitized by Google

Digitized by Google

Primiĭ clienţĭ

La uşa tribunaluluĭ, pe cînd ecoul lugubru al răutăţiĭ omeneştĭ urlă prelung în sala paşilor pĭerduţĭ, în pragul uneia din secţiĭ, printre împricinaţiĭ cu feţele 'ngrijate, carĭ aşteaptă să le vie rîndul, avocaţiĭ părţilor, cu servietele la subţioară, staŭ de vorbă.

Unul bătrîn, întreabă pe unul tînăr:

— Eĭ merge «copilule», merge?

— Cum să nu; azĭ pledez la treĭ secţiĭ — da' pe gratis.

— Nu-ĭ nimic; aşa se'ncepe, pînă te facĭ cunoscut. Ce, crezĭ că eŭ am debutat alt-fel?

— Cel puţin, aĭ apucat timpurĭ maĭ bune, intervine un al treilea.

— Noĭ o s'o isprăvim tot cum am început-o, adaogă un al patrulea.

— O amînăm «şefule»? le întrerupe convor-

Digitized by Google

birea un al cincilea. Trebue neapărat să fiŭ la 2 la Cameră; e deja 1 jum. Nu mă lăsa; nu te prezinta şi se aplică 151; ţi-oĭŭ face şi eŭ vr'un serviciŭ.

— Fie, convine galantom «şeful», pe cînd clientul, zăpăcit, nu poate pricepe amînarea.

— De ce să maĭ m'aducĭ pe drumurĭ, c'oane Vasile?

— Dacă n'aĭ idee de *Drept*, de ce'mĭ baţĭ capul? îĭ răspunde enervat membrul baroului. Nu se poate judeca procesul azĭ; s'a aplicat art. 151!

Clientul pleacă convins, conversaţia reîncepe:

— la istoriseşte-ne şi nouă debutul d-tale, c'oane Vasile; trebue să fie nostim.

— Văzut prin prizma amintiriĭ, da; pe atuncĭ nu mi se părea, însă, tot aşa.

— Eĭ, cum a fost?

— Cum să fie? Intr'o bună dimineaţă, îmĭ iaŭ patalamaua de la Universitate, depun jurămîntul de avocat d'inaintea Curţiĭ de Apel, fac reclame pe la gazete, îmĭ bat o firmă cît toate zilele la poartă, şi aştept...

Aştept o zi, aştept două, aştept nouă, aştept două-zecĭ şi nouă,... nimic! Incepusem să cred că *clientul* e o invenţie imaginară; că aşa ceva nu există. Sfîrşitul luneĭ se apropia, vedeam cu groază sosind termenul chirieĭ, visele mele de

Digitized by Google

viitor începuseră să se risipească, cînd într'o dimineață, servitoarea m'anunță: «O doamnă».

Eram încă în pat, nenorocitul! Sar repede în picioare, mă îmbrac pe nespălate, aranjez în iuțeală lucrurile de prin casă—am uitat să spun că n'aveam de cît o odae — mă așez grav d'inaintea birouluĭ, și ordon: «Să poftească».

O doamnă înaltă, bine făcută, frumoasă încă, destul de cochet îmbrăcată, deși cam în vîrstă, intră timid spunîndu-mĭ «Sărut mîna». — «Vre-o mahalagioaică, îmĭ zic, de sigur că are un proces de divorț». O poftesc pe canapea, m'așez și eŭ pe un scaun, rezemîndu-mĭ cotul de un cod, și foarte emoționat în fața primeĭ cliente, o întreb: — Cu ce vă pot fi de folos?—Am văzut anunțul d-voastră din *Universul* și am venit... — Pentru un proces, de sigur, îĭ iaŭ vorba din gură.—Nu, eŭ sînt doica d-voastră, îmĭ răspunde, privindu-mă dulce.

Doica mea! Mama doica mea, despre care auzisem vorbindu-se atît, dar pe care, ea trăind la țară, n'o văzusem nicĭ-odată! Orĭ ce formă dispare; o iaŭ de gît, o sărut, m'arunc în brațele eĭ, plîng ca atuncĭ cînd mă legăna să m'adoarmă. Elanul meŭ a 'nduioșat-o și pe dînsa, iată-ne pe amîndouĭ cu ochiĭ roși de lacrimĭ. Vreaŭ să știŭ amănunte din copilăria mea, din trista mea copilărie; o'ntreb cum eram, ce făceam, cîte nimicurĭ toate! Fie-care cuvînt al eĭ îmĭ

Digitized by Google

merge la suflet, mă uit cu drag la ființa asta care mĭ-a ținut loc de mamă, care mĭ-a dat să sug laptele, sîngele, o parte din viața eĭ.—«Vremurĭ grele aŭ venit peste mine, maică, îmĭ zice întru tîrziŭ. Creditul ne dă afară din casă, bărbatu-meŭ a murit, băiatu nu poate să găsească de lucru să cîștige o pîine!»

«Băiatu» e fratele meŭ de lapte; s'a gîndit la mine biata femee, a văzut că sînt *avocat*; m'a crezut deja «om mare», și-a venit s'o ajut. Nu știe, naiva, că eŭ nu mi-am plătit chiria! —Ține doică, 20 de francĭ; și maĭ dă din cînd în cînd pe-aicĭ.

Pleacă mulțumită—pe cînd entusiasmul meŭ a scăzut. Tot interesul!

Dar ce coincidență! In nobila și dureroasa eĭ meserie, i-am fost primul client; — mi-a fost prima clientă!

N'a apucat să iasă bine din curte, și servitoarea iar vine să m'anunțe: «Un domn».

De astă dată trebuia să fie un client serios. Il introduc, și tînărul sărăcăcios intrat, fără să se așeze jos, începe: — Am citit «firma» de la poartă și am venit... — Pentru un proces, îĭ iaŭ și luĭ vorba din gură. — Nu, pentru o recomandație. Știŭ că sînteți prieten bun cu secretarul Primărieĭ, și fiind-că vreaŭ să solicit o slujbă... — Te-a 'nșelat cine ți-a spus; nicĭ nu'l cunosc.

Digitized by Google

— Atuncĭ, v'aş ruga... dacă nu v'aţĭ supăra... — Ce? Spune maĭ repede.... — Să'mĭ faceţĭ bine cu cîţĭ-va leĭ. Nevastă-mea e bolnavă; copiiĭ îmĭ cerşesc pe drumurĭ; de treĭ zile n'am mîncat.

Trebuia să'l refuz fară explicaţiĭ, nu-ĭ aşa? Nu era nevoe să'ĭ spuĭ că nu mi-a călcat încă picior de client în casă. Lumea de ce te ştie maĭ tare, d'aia te respectă maĭ mult. Dar n'am maĭ stat să reflectez. — «D-ta nu vezĭ că eŭ sînt om sărac? Alt-fel aş avea şi eŭ un salon, unde să primesc, nu te-aş fi poftit în odaia de culcare. — Atuncĭ, cel puţin, v'aş ruga pentru o pereche de haine. Vreaŭ să mă duc în audienţă la d-l Primar, şi mi-e ruşine să mă prezint aşa jerpelit.»

Din întîmplare, aveam în dulap nişte zdrenţe. I le-am dat, şi m'am despărţit şi de al doilea client.

— Pînă acum văd că tot daĭ, c'oane Vasile, îl întrerupe un coleg din grup, în hohotele celorlalţĭ.

— C'onaşule, haĭ că *ne* strigă, îl trage de haină un sătean care soseşte gîfîind.

— Staĭ la uşă, şi cînd 'eĭ auzi că te strigă, vino de mă chiamă, îĭ răspunde distrat avocatul, urmîndu-şĭ povestirea:

— Pînă acum dam de milă, dar să vedeţĭ pe urmă cum am dat.

Nu trecuseră patru zile de la primele vizite, şi

Digitized by Google

primesc alta. Clientul era de rîndul acesta un fost funcţionar dat afară. Era vorba de regularea uneĭ succesiunĭ de vre-o 150.000 de fr. «Mi-a pus Dumnezeŭ mîna în cap» mă felicitam eŭ, pe cînd noul venit vorbea ca din carte. Şi după ce mi-a spus cîte acareturĭ sînt, cum îĭ zice văduveĭ, unde şeade, a venit şi la chestia bănească. «Cam cît o să cereţĭ d-voastră pentru această afacere?» Staŭ eŭ puţin şi mă gîndesc, maĭ mă întorc, maĭ mă sucesc... Insfîrşit mă decid: «1000 de francĭ!» — C'oane Vasile, e puţin, vă cer şi eŭ 25% pentru samsarlîc... aşa că nu v'alegeţĭ cu nimic. Eŭ cred că 1500 de fr. nu e mult plătit. Jumătate din onorariŭ înainte». Fireşte că n'am zis nu. Am bătut palma, am convenit să se prezinte a doua-zi cu doamna, şi l'am condus pînă la poartă.

De-abia închisesem uşa şi'mĭ frecam mîĭnile de chilipirul neaşteptat, cînd mă pomenesc iar cu individul: «C'oane Vasile, eŭ zic că nu e bine să lăsăm lucrul de azĭ pe mîĭne. Dacă m'aş repezi eŭ chiar azĭ la Măgurele, să aduc persoana? Te pomeneştĭ că'ĭ bate capul alţĭ samsarĭ, şi ne scapă...» — Bine zicĭ. Pleacă chiar acum. — Dar n'am parale de birje. — Uite, îţĭ daŭ eŭ zece leĭ.

— Am priceput, strigară toţĭ confraţiĭ în cor. Şi nu s'a maĭ întors nicĭ cu văduva, nicĭ cu baniĭ. A fost un pungaş care te-a tras pe sfoară. Am

Digitized by Google

pătimit-o și noĭ. Ăștia sînt copoĭ, cari vînează inexperiența debutanților.

— Așa flăcăilor; așa, ațĭ ghicit, aprobă c'onul Vasile. Nicĭ azĭ nu mi-a trecut necazul. Nu atît pentru ceĭ zece leĭ, cît pentru prosteală. Finalul însă, a fost cu foc bengal. Tremuram încă de necaz, cînd iar m'anunță servitoarea: «Un domn».

Mărturisesc că pe acest al patrulea client l'am primit cu frică. — Poftiți de ședeți. — Mulțumesc. — Am văzut tabla de la poartă și am venit.... — Pentru un proces, îl întrerup conform formuleĭ. — Ba nu; pentru patentă; eŭ sînt perceptorul circumscripțieĭ.

De amînat, l'am amînat eŭ, nu-ĭ vorbă, dar a doua zi mi-am și scos tabla de la poartă. Mă ruinam!

— Moștenitoriĭ luĭ Pîrvu Marin! strigă aprodul din pragul secțieĭ.

— La revedere băeți! îșĭ ia rămas bun c'onul Vasile, intrînd repede în sala de ședință, pe cînd tineriĭ confrațĭ se răspîndesc.

Digitized by Google

Digitized by Google

Pomana

Digitized by Google

Digitized by Google

Pomana

In zgomotul birtuluĭ, produs de comenzile grăbite ale chelnerilor, de muzica tacîmurilor, și de discuțiile aprinse ale mușteriilor, deodată se auzi un glas tînguios: «Faceți-vă milă și pomană: n'am mîncat de două zile!» Privirile se îndreptară toate spre partea de unde venea plînsetul. Un biet cerșetor zdrențuros intrase neobservat înăuntru; slab, galben, prăpădit, încremenise cu ochiĭ la o bucată de pîine și se ruga tînguios: «Faceți-vă milă și pomană: n'am mîncat de două zile!»

Mesenii îșĭ întoarseră privirile, patronul făcu semn unuĭ băiat să dea pe nepoftit afară; dintr'o îmbrîncitură nenorocitul se găsi iar în stradă. De astă-dată vocea se auzi maĭ stinsă: «Faceți-vă milă și pomană: n'am mîncat de două zile!»

De la masa luĭ, Dan văzuse toată scena, și rămăsese pe gînduri.

Digitized by Google

— Unde eştĭ nene? Eŭ îţĭ vorbesc şi tu habar n'aĭ! Par'că ţi s'aŭ înecat corăbiile! îl apostrofă tovarăşul luĭ de masă.

— O fi amorezat, interveni cel-l'alt comesean.

Dan zîmbi trist:

— Nu. Mă gîndeam la bietul cerşetor pe care'l dete maĭ adineaurĭ chelnerul afară.

Şi numaĭ-de-cît chĭemă ţalul:

— Nae! Dă, te rog, nenorocituluĭ ăluia 20 de banĭ.

Tovarăşiĭ luĭ începură să'l zeflemisească:

— Bre! dar filantrop maĭ eştĭ.

— Ăla are milion la chimir.

— In orĭ-ce caz, ar putea să muncească.

— Şi-adică, crezĭ tu că n'a mîncat de două zile?

— Dar dac'o fi adevărat?

— Minte! In ţara romînească nu moare nimenĭ de foame!

— Dar dac'o fi adevărat? se încercă să riposteze Dan.

— Mofturĭ. Ţi-a speculat mila. In ţara romînească nu moare nimenĭ de foame!

— Şi cu toate astea, era să mor eŭ odată de foame în ţara romînească, isbucni însfîrşit Dan. Maĭ bine să mă fi înşelat şi să'ĭ maĭ fi adăogat 20 de banĭ la milionul pe care zicĭ că'l poartă la chimir, de-cît să mă mustre conştiinţa că nu i-am dat.

— Care va să zică, eştĭ Stan Păţitul?

Digitized by Google

Da, ascultaţi: eram copil, un băeţaş de vre-o 13 anĭ, bursier la Sfîntu Sava, nu mi-aduc bine aminte în ce clasă. Natură contemplativă, nu'mĭ plăceaŭ jocurile, şi ceasurile de recreaţie mi le petreceam citind. Nu-ĭ vorbă, citeam eŭ şi în orele de cursurĭ, pe sub bancă, cum se zice; multe ceasurĭ mi le-am petrecut în genunchĭ, prins de dascăl cu cărţĭ nepermise.

Devoram maĭ ales volumele cu descrierĭ de călătoriĭ, poveştile luĭ Jules Verne, pe carĭ un unchĭŭ îşĭ făcuse păcatul să mi le dăruiască de Anul noŭ. Ele şi cu basmele luĭ Ispirescu mă înebuniseră cu totul. Nu maĭ vedeam de cît vapoare, marinarĭ, şi «alte tărîmurĭ». Trăiam în vise. Noaptea aveam halucinaţiĭ. Mă jigărisem ca o pisică. Numaĭ la carte nu'mĭ era gîndul; Sîmbăta, cînd ni se liberaŭ notele, aveam numaĭ 3. Drept pedeapsă, nu maĭ eşeam cu lunile din internat. Dar în loc să'mĭ pară răŭ, mă bucuram: cel puţin Duminecile puteam citi în linişte.

Mi-aduc-aminte ca acum. Era în ajunul Sfîntuluĭ Nicolae. Isprăvisem pe Jules Verne şi pe Ispirescu, şi—curios—începusem să mă pasionez pentru Istorie, Religie, şi maĭ ales Geografie. Mă răpise descrierea *Dunăreĭ* «care isvorăşte din Pădurea Neagră»; închideam ochiĭ şi-o vedeam şerpuind din ţară în ţară, ca să ajungă la noĭ «să despartă Bulgaria de Romînia». Scurt: un dor nebun, neînţeles—şi care mi-a jucat multe

Digitized by Google

feste de atuncĭ—mă cuprinse, să văd şi eŭ Dunărea asta minunată. *Die Schoene Blaue Donnau*, valsul pe atuncĭ la modă, mă întărîtase şi maĭ răŭ. Puseĭ în practică lecţiile profesoruluĭ de gimnastică, făcuĭ un salt dibacĭŭ peste zidurile internatuluĭ, îmĭ vînduĭ toate cărţile la anticar, şi porniĭ la Brăila. Nu vă maĭ istorisesc toate emoţiile şi păţaniile pînă să ajung aci. Să venim la fapt.

Iată-mă în port, în faţa Dunăreĭ, pe care o privesc, iar o privesc, şi tot nu'mĭ vine să cred că 'ĭ ea. O Dunăre înghețată, plină de zăpadă, care nu se deosebeşte întru nimic de ţărm. Săniile trec peste ea, ca pe pămînt. Dacă n'aş zări un şlep prins de ghiaţă la larg, aş crede că santinela întrebată dacă acesta e fluviul mult cîntat, şĭ-a bătut joc de mine. Decepţia e mare; îmĭ vine să plîng. Acum mă deştept şi văd ce-am făcut. Nu maĭ am în buzunar nicĭ cincĭ parale; ceasul bate 12, aerul curat al oraşuluĭ mĭ-a dat poftă de mîncare. Ce'ĭ de făcut?

Nevoia te învaţă multe. Mĭ-aduc aminte că Ionel S..., monitorul claseĭ,—*Piciu*, cum îl poreclisem noĭ la şcoală—e odrasla prefectuluĭ din Brăila, şi, nicĭ una nicĭ două, sun la poarta reprezentantuluĭ guvernuluĭ. Uite, închid ochiĭ, şi văd ca acu şi pe feciorul cu favorite care mi-a deschis uşa.

— Acasă'ĭ boĭeru?

Digitized by Google

«Auziţĭ tupeŭ, mă!» făcu o mică digresie Dan. Da 'mĭ-era o foame de nu maĭ vedeam înaintea ochilor. Feciorul se uită la mine, mă măsoară din cap pănă 'n picioare, şi mă ia repede: «Acasă; ce pofteştĭ?»

— Am să'ĭ spun ceva din partea luĭ Ionel.

— E la masă.

— Nu-ĭ nimic.

Gata-gata să-ĭ răspund: «Cu atît maĭ bine!».

Cine se sinchiseşte d'un copil? Prefectul m'a chemat cu un «Adu-l în sofragerie!» spus feciorului aşa de tare c'am auzit şi eŭ. Odată intrat, nicĭ nu'mĭ arunc ochiĭ la domnul prefect. Privirea mi se fixează pe o mămăliguţă cu unt proaspăt, din care ĭese abur. Şi mă uit, mă uit, cum se uita cerşetorul de adineaurĭ la bucata de pîĭne.

— Viĭ din partea luĭ Ionel? mă deşteaptă prefectul.

— Da, de-abia pot să îngîn. Şi simt un nod la înghiţitură.

— Dar d-ta ce cauţĭ pe aicĭ?

— Am venit cu tata «într'o afacere».

— Eĭ, Ionel se sileşte la învăţătură?

— E monitor.

Intrebările se urmează, şi printre ele şi felurile de mîncare, carĭ de carĭ maĭ mirositoare. Aproape să nu maĭ pot deschide gura, pe cînd d. Prefect antrenat, dă din fălcĭ mereŭ, vorbin-

Digitized by Google

du-mĭ cu gura plină. Tot aştept să'mĭ ofere ceva, dar nimic! De unde să'şĭ închipue bietul om că sînt nemîncat?

După masă, liquerul.

— Costică, tratează şi pe băeţaş cu un păhăruţ, aud un glas subţire, de cea-l'altă parte a meseĭ.

E soţia prefectuluĭ, pe care nicĭ n'o observasem. Inghit paharul; mă ia cu leşin de la stomach, primesc comisionul: «Să spuĭ multe sărutărĭ luĭ Ionel!», şi-o plec iar rara-rara la Dunăre. Mĭ-a trecut foamea; pînă seara umblu năuc; trec peste ghiaţă pînă dincolo, şi iar mi se face foame. «Doamne! Doamne! unde să găsesc o bucăţică de pîine?» Gîndul că n'am posibilitatea s'o capăt, şi nicĭ mîine, poate nicĭ-odată, îmĭ face sensaţia şi maĭ dureroasă. De la o vreme simt că încep să mă clatin, de-abia pot să maĭ cuget. Toată atenţia mea e îndreptată într'o singură direcţie: la mîncare. Pe stradă nu văd de cît brutăriile şi prăvăliile cu mezelurĭ, la vitrinele cărora mă opresc privind şuncile, cu ochĭ de lup, — fac staţiĭ la uşile restaurantelor, pe lîngă bucătăriile caselor.

Dar iar trece ora meseĭ, şi iar îmĭ trece foamea. Acum altă întrebare mă chinueşte: unde dorm? Citisem eŭ în Jules Verne cum unul care o pătimise cam ca mine se adăpostea la gară. «Haĭ la gară!» Pe atuncĭ nu se închideaŭ noaptea

Digitized by Google

sălile de aşteptare. Mă întind pe o canapea şi pînă dimineaţa dorm tun.

Dar, în zorĭ, iar mi se face foame. Incep să plîng ca un copil. Copil şi eram; v'am spus, aveam vre-o 13 anĭ. Un afurisit de vagon-restaurant, ataşat la un tren, şi în carĭ călătoriĭ îşĭ beaŭ veselĭ cafeaua cu lapte, m'aduce la disperare. Plec din noŭ năuc pe strade, umblu, umblu nebun cîte-va ceasurĭ, tot aşteptînd ca doar o să se întîmple un eveniment neaşteptat care să'mĭ ofere ocazia să mănînc; maĭ-maĭ să m'apuce delirul famelic, încep să'mĭ arunc ochiĭ pe canalurĭ — la un moment dat sînt gata să cerşesc. Culme a nenorocirii, după un ger straşnic, începe să ningă. După foame, frig. Lacrămile 'mĭ îngheaţă pe pleoape. «Ce bine de colegiĭ meĭ de la internat! Acum tocmaĭ trebue să sune clopotul de masă», mă gîndesc.

E vis saŭ aevea? Aud într'adevăr un clopot. Il văd chiar bălăngănindu-se. E clopotul de la Sfinţiĭ Arhanghelĭ. Intru să mă dezgheţ. Şi, pe cînd preoţiĭ cîntă, privirea mea lacomă se ţintueşte pe ceara care pică de pe lumînărĭ «parc'ar fi unt topit» reflectează flămîndul din mine, — rămîne extaziată în faţa uneĭ coşgogea colive, întinsă pe o tavă de argint, în faţa altaruluĭ.

«Doamne! Doamne! dacă eştĭ tu mare, fă să mănînc şi eŭ puţină colivă!» mă rog fierbinte. Nicĭodată nu m'am închinat maĭ cu foc.

Digitized by Google

E vis saŭ iar e aevea? Iată că dascălul înnaintează însoţit de un om; omul împarte credincioşilor colivă, dascălul lumînărĭ; mă pomenesc şi eŭ într'o mînă cu o lumînare aprinsă, în cea-l'altă cu o batistă plină de colivă. Insfîrşit, pot să'mĭ satur foamea. In repezeală, cît p'aci să muşc din lumînare. Numaĭ după cîte-va îmbucăturĭ pot să'mĭ daŭ seama de ce-a fost asta. Parastasul unuĭ bogat. Mîncasem din pomană! Nu cred să fi blagoslovit nimenĭ ca mine: «Să-ĭ fie ţărîna uşoară!».

De-atuncĭ daŭ tot-d'auna la săracĭ, îşĭ iprăvi Dan istorisirea.

— Şi, de sigur, eştĭ singurul care'ţĭ maĭ aducĭ aminte de răposat, încheiă unul din comesenĭ.

— Nae! dă şi de la mine 20 de banĭ cerşetoruluĭ de colo, puse punct cel-l'alt.

Digitized by Google

Antract

Digitized by Google

Digitized by Google

Antract

Cortina s'a lăsat; aplauzele aŭ încetat. Sala se luminează. In parter se produce mişcare: uniĭ ĭes, alţiĭ vorbesc, alţiĭ se ridică în picioare. Uşile lojilor se deschid şi se închid zgomotos. E o mişcare aproape generală. Ceĭ maĭ liniştiţĭ se uită la vecinĭ saŭ binoclează. Orchestra atacă un vals. Din colţul meŭ ascuns, privesc în sală. Acţiunea de pe scenă m'a predispus la melancolie, căldura caloriferuluĭ m'a aruncat într'un fel de moleşeală plăcută, cadenţa valsuluĭ şi oboseala complectează starea asta sufletească de semiletargie. Văd ce se petrece ca prin ochianul uneĭ panorame, şi reflectez.

Incep cu loja regală. Suverana, întinsă într'un fotoliŭ mare, cu capul răzimat în palme, frumoasă încă, deşi în vîrstă, cu părul alb ca argintul, cu obrajiĭ îmbujoraţĭ, şi cu surîsul vecĭnic

Digitized by Google

pe buzele-ĭ roşiĭ, printre carĭ se zăresc dinţiĭ albĭ ca mărgăritarul, priveşte cu interes publicul destul de nesimţitor ca s'o binocleze. Ridică mîndră capul la obrăznicia mitocanuluĭ de la galerie care strigă în rîsetele omerice ale săleĭ: *Sîrba popilor!*

Doamnele de onoare se simt jenate; prefectul poliţieĭ, din loja de alăturĭ, în mare ţinută, ese afară demonstrativ. Un tînăr din parter se uită insinuant în loja regală, binoclînd-o cîte-va minute. Insfîrşit salută. E nepotul uneĭ doamne de onoare. Pe urmă, priveşte împrejur triumfător. Spectatoriĭ cred că'ĭ nebun şi a salutat pe regina. Aceasta se scoală în picioare cu un aer de plictiseală. Doĭ lacheĭ o ridică pe un fel de scaun şi o conduc la trăsură.

Săraca regina! Cît a maĭ suferit şi ea! Şi e regină! Şeade într'un palat, doarme pe puf, în pat de aur, mănîncă numaĭ bunătăţĭ, şi i se închină o ţară. O, sufletul! sufletul şeade tot într'un corp de carne şi oase!

Directorul teatruluĭ, care a văzut-o plecînd, se repede din faţă să'ĭ închidă uşa cupeuluĭ.

Trec la loja de alăturĭ cu cea regală, de unde cu un minut maĭ 'nainte a eşit prefectul. O doamnă tînără, într'un decoltée exagerat, într'o rochie «speriată» se uită cu regret în urma suveraneĭ. A citit în *L'Indépendance* la *Carnet*

Digitized by Google

Mondain că la reprezentația de astă-seară va asista și *Sa Majesté la Reine* și a venit într'un suflet. Nu-ĭ vorbă, aŭ adus mulțĭ în sală numaĭ informația asta, pe care a avut grije s'o trimeată gazetarilor de cu ziuă directorul (bine că n'a pus-o și pe afiș); dar numaĭ ea a avut norocul să găsească loja de alăturĭ — ce'ĭ drept, mulțumită luĭ Titi, milionarul eĭ amic, care nu maĭ tace de la începutul reprezentațieĭ, vorbindu-ĭ aproape la ureche. Din scaunul din fund, de unde moțăe, bărbatul îĭ învelește cu o privire bine-voitoare.

Lîngă dînșiĭ, în cealaltă lojă, staŭ douĭ bătrînĭ: el, cănit și palid, citește liniștit un jurnal — parc'ar fi la el acasă — ea, zbîrcită și vopsită, răsfoește programul. Il ține da'ndoaselea, părînd că'l examinează cu mult interes, pe cînd jos douĭ ștrengarĭ de băețĭ carĭ aŭ observat scena, rîd de se prăpădesc.

Anul trecut, cam tot pe vremea asta, bătrînii și-aŭ pierdut singurul copil, împușcat din dragoste. N'aŭ vrut să'și dea băiatul după fata uneĭ slujnicĭ, — l'aŭ dat morțiĭ!

Iată și o lojă goală, pînă maĭ erĭ tot-d'auna ocupată. Cîțĭ din ceĭ carĭ privesc într'acolo, își amintesc de stăpînul eĭ? E plătită în abonament, pînă la sfîrșitul stagiuneĭ, să spună măcar ea, prin vidul eĭ, că lipsește cine-va de-acolo. Iro-

Digitized by Google

nia soarteĭ pune însă repede în locul luĭ un copist de la minister, care ştie că stăpînul lojeĭ nu va veni să'l deranjeze, şi de acolo sfidează publicul. Ah! cu cîtă greutate şĭ-a făcut rost de francul pe care l'a dat uşieruluĭ, să'l lase să intre. Dac'ar avea nenorocirea să i se rupă maşina de la plastron, ar fi pĭerdut. In loc de un piept frumos scrobit, i s'ar vedea cămaşa de noapte, şi adio succese!

A! loja ministruluĭ! Mă duc la teatru de vre-o două-zecĭ de anĭ. Nu l'am zărit odată. Acum e pe gratis; se înfiinţează maĭ în fie-care seară. Şi cu ce interes se uită pe scenă! Cum discută cu directorul asupra repertoruluĭ! Vrea să propage gustul teatruluĭ la toată lumea; cînd nu poate veni, oferă graţios loja alt-cuiva. Şeful de cabinet e disperat. Cu ministrul cel-l'alt mergea maĭ bine: se lăfăia singur în lojă.

Incă una gratuită. A primărieĭ. Primăria oferă teatruluĭ lumină. Teatrul, la rîndul luĭ, luminează familia d-luĭ primar. Şi el e galantom, cînd nu poate veni.

Şi'ncă una gratis. Asta o ştiŭ numaĭ eŭ că nu-ĭ plătită. A dat-o directorul uneĭ cuconiţe, căreia îĭ face curte, — şi ştiŭ... fiind-că 'ĭ fac şi eŭ, şi mĭ-a scris să viŭ s'o văd.

Digitized by Google

Iată şi marele avocat Dosarescu. Oferă frumoaseĭ sale jumătăţĭ un cornet cu bomboane, şi apoĭ paharul cu apă. Repetă operaţia şi cu fi'sa,—copila din prima căsătorie a actualeĭ luĭ soţiĭ. «A trăit cu sora acesteia şi acum cu fi'sa» şopteşte toată lumea, ceea ce nu-l împiedică pe dînsul să pledeze pentru morală, şi pe colegiĭ săĭ să'ĭ strîngă mîna respectuos. E foarte contrariat că s'a nimerit să aibă loja lîngă o cocotă, care'l binoclează îndrăzneţ. Că doamna vorbeşte tare pornografiĭ, cu tineriĭ din fundul lojeĭ, nu se sinchiseşte; profită şi el de ocazie să furişeze cîte-va ochiade dulcĭ copileĭ, care s'a roşit ca un mac.

Ceva maĭ încolo, rîde cu hohot o doamnă în negru. Mi se pare c'o cunosc. Nu-s nicĭ şeapte lunĭ de cînd şi-a dus bărbatul la cimitir, de unde s'a întors galbenă şi ea, ca un mort, convinsă că n'o să maĭ trăiască. Par'că'ĭ zăresc profilul sinistru de lîngă groapă. Şi acum! *Tout passe, tout casse, tout lasse!*

Dar de ce'şĭ îndreaptă toţĭ privirile spre beletajul din colţ? A! îmĭ daŭ seama: aŭ zărit o pereche căsătorită de curînd. Doamna a maĭ fost măritată, şi fostul soţ s'a nimerit să'şĭ aibă locul alăturĭ. Ce maĭ subiect de vorbă pentru mahala!

Digitized by Google

E lume multă pe care n'o cunosc. Cine ştie prin cîte drame, cîte farse şi cîte comediĭ o maĭ fi jucat şi ea!

Multe persoane le cunosc după fizionomie. Uite, mă prind că ceĭ din stalul de colo sînt provincialĭ. Imbrăcămintea, aerul jenat pe care îl aŭ, ochiĭ pe carĭ 'ĭ fac privind împrejur, îĭ trădează.

Nu'l cunosc nicĭ pe gomosul spănatec, care acum s'aşează pe un fotoliŭ, dar nu ştiŭ ce'mĭ spune că vine de la o serată. De sigur că nicĭ nu ştie ce piesă se joacă. A dat o raită să vadă lumea din sală, şi va petrece restul nopţiĭ la club. Ce diferenţă între el şi spectatorul sărac de la galerie, care vrînd s'audă ceva frumos, să guste o emoţie sufletească maĭ înaltă, şi-a dat francul la casă şi şade modest şi tăcut pe banca luĭ.

Cît p'aci să uit loja artiştilor — a artistelor maĭ bine zis, căcĭ ne maĭ avînd loc, actoriĭ staŭ în fund, aproape nevăzuţĭ. Sînt vre-o zece, înghesuite ca sardelele, şi fac un tămbălăŭ de răsună toată sala. Cele maĭ tinere se pun în vedetă, cele maĭ bătrîne staŭ retrase. Cine critică maĭ mult actoriĭ de pe scenă de cît dînsele?

Maĭ iată şi....

Dar orhestra incetează, sala se întunecă, şi

Digitized by Google

la lumina rampeĭ se urmează alt act, cu alte scene, mult maĭ mincinoase şi maĭ falşe de cît cele văzute de mine în scurta pauză a unuĭ antract.

Digitized by Google

Digitized by Google

O călătorie a Doamnei Cuza

Digitized by Google

Digitized by Google

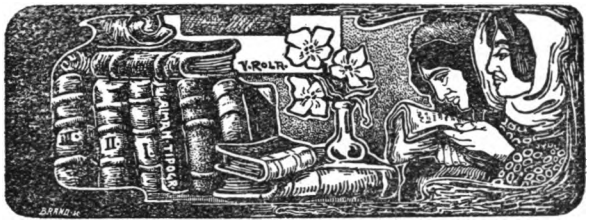

O călătorie a Doamnei Cuza

Frig să nu te 'nduri să dai un cîine afară. S'aude din casă zăpada scîrțîind sub pașii grăbiți ai trecătorilor cu mustățile albe de chiciură. Corbii croncănesc a viscol. Iarnă în toată puterea.

Sînt învitat la masă la nenea Zamfir. Nenea Zamfir e un bătrîn scurt și simpatic, cu fața încadrată de două favorite cari nu sînt încă sure de tot, dar nici nu mai aŭ mult — pe față-i licăresc douĭ ochĭ inteligenți. Umblă legănîndu-se, și cam răscăcărat. Ce vreți, bătrînețele! A cam trecut de șapte-zecĭ. Dar se ține bine. Are vorba luĭ, protectoare ca s'o numesc ast-fel; își închee maĭ totdeauna fraza cu «Da, tată», «Bine, mamă», după cum grăește c'un bărbat saŭ c'o femee. Ticurile — ca la tot omu — nu lipsesc nicĭ ele;

Digitized by Google

«Mamă Doamne!» saŭ «Să mă 'ngropĭ», cînd se miră, aŭ hazul lor particular.

A văzut multe nenea Zamfir, căcĭ, după cum vă spuseĭ, a 'nsemnat pe răbojul vieţiĭ cîţĭ-va amar de anĭ, a ocupat în Stat funcţiunĭ însemnate — mĭ-e drag totdeauna să'l ascult. Atmosfera în care trăeşte chiar, căsuţa luĭ aranjată cu gust, vorbeşte de vremurile trecute. Icĭ vezĭ un ceasornic vechĭŭ, de pe vremea luĭ Ghica-Vodă, cu vulturul ţăriĭ de-asupra, colo, într'un raft, nişte ciubucurĭ, caftane şi giubele boereştĭ — pe o măsuţă o cruce de lemn, cu litere chirilice încrustate pe dînsa, de la cine ştie ce mînăstire arsă saŭ prădată.

Astă-seară are chef de vorbă. Luĭ îĭ place să istorisească, mie să ascult; s'a potrivit de minune:

— Ce gazetă e aia după masă, «puiule»?

— *Universul.*

— L'aĭ cetit?

— Da.

— Ce zice de geru ăsta?

— Aŭ început să se dea lupiĭ la om. Lîngă Sihlea aŭ mîncat vre-o şapte copiĭ!

— Auzĭ d-ta!

— Uite-o reclamaţie contra direcţieĭ căilor ferate romîne. Ci-că a crăpat o şină, a deraiat trenul, şi-aŭ stat călătoriĭ cîte-va ceasurĭ în mijlocul cîmpuluĭ.

— N'aŭ de lucru, «tată dragă», n'aŭ de lucru.

Digitized by Google

Aŭ întîrziat cîte-va ceasurĭ. Păĭ, se potrivește cum mergem acum, cu poșta de odinioară? Să fi poftit atuncĭ pe gerurĭ d'astea! Vara, Doamna țăriĭ, și-avea de furcă pînă să ajungă unde plecase! Mĭ-aduc aminte o întîmplare — vezĭ câțĭ anĭ aŭ trecut de-atuncĭ — pe care n'am maĭ uitat-o.

Îl zgîndărisem. Acum n'aveam de cît să mă întind leneș pe sofa și s'ascult: «Nu știŭ bine, pe la 1863 saŭ 64, plecase Doamna Cuza să'șĭ ducă pe nepotu-săŭ, Lambrino, la o școală din Paris. Vodă era ocupat cu treburile obștești, așa că n'avea timp. Era însoțită de frate-săŭ, Toderiță Rosetti, fostul prim-ministru, de Panait Săvescu, directorul general al poștelor, de colonelul Pisosky, și de mine.

O pornim, dis-de-dimineață, cu telegariĭ la drum, schimbînd caiĭ la *releurĭ*, din poștă în poștă, unde ne opream cît-va timp să vedem horele încinse de țăraniĭ prevestițĭ c'o să treacă Doamna, și poposim peste noapte la Leordenĭ, moșia luĭ Nicolae Crețulescu, care era pe atuncĭ ministru al treburilor d'inăuntru. A doua zi luăm dejunul la Golești, și, cu chiŭ cu vaĭ, în seara zileĭ următoare, ajungem la Craiova.

Aicĭ, firește, ne ĭese 'nainte primarul orașuluĭ, colonelul Solomon, dacă nu mă 'nșel, care ne găzduește la dînsul. Doamna Cuza, odihnită, era foarte bine dispusă; așa de mulțumită, că invita la masă pe toțĭ ceĭ carĭ veneaŭ s'o vază. Solo-

Digitized by Google

mon făcea feţe-feţe. Cum s'o potrivească? El n'avea de cît două-spre-zece tacîmurĭ, şi Doamna invitase peste treĭ-zecĭ de persoane. Las' că nu avea de la cine să împrumute, dar n'avea nicĭ loc. Tacîmul de lăutarĭ nu sporea tacîmurile. Să'ĭ spue Doamneĭ, maĭ mare ruşinea! Se sfătueşte şi el cu suita. Colonelul Pisosky era om deştept. «Mamă Doamne» ce maĭ puĭ de lele! Dă ideea să lăsăm la masă cu Doamna numaĭ cucoanele, iar noĭ să mergem cu bărbaţiĭ la birt.

Aşa s'a făcut. Numaĭ că la birt n'am găsit nimic de mîncare. Ne-am mulţumit şi noĭ cu cîte-o răcitură îmbucată cu pîine; iar Doamna a mîncat aşa de înghesuită între două cucoane, că de-abia putea să'şĭ ducă furculiţa la gură. Răŭ nu i-a părut însă, c'avea inimă bună. Marşutu nostru...

— Ce-ĭ aia «marşutu», nene Zamfire?

— Itinerariŭ de plecare, de! Cum îţĭ spuĭ «puiule», marşutu era pentru ceasu şeapte. Trebuia să plecăm negreşit, pentru ca să fim dimineaţa la şease la Severin, să ne urcăm în vaporul care pornea la ora aceea la Baziaş, de unde puteam lua trenul pentru Pesta.

Fie c'am stat prea mult la taifas, fie că surugiiĭ întîrziaseră cu înhămatul, în loc să plecăm la şeapte, am pornit la nouă, aşa că, cu toată goana dată, dimineaţa, cînd căruţa poştiĭ ajunse la Severin, vaporul plecase. Numaĭ cu cîte-va minute 'nainte bată-l să'l bată!

Digitized by Google

Iţĭ închipueştĭ, «tată dragă», necazul nostru. Nu, «să mă'ngropĭ», trebuia să fiĭ acolo.

Aicĭ nenea Zamfir îşĭ mîngîie favoritele, izbucneşte pentru cîte-va momente într'un rîs sănătos, şi urmează:

— N'aveam încotro. A trebuit să tragem la casa unuĭ profesor, om cu dare de mînă, care ne pregătise cafeaua cu lapte. Se adunase acolo tot Severinul.

Nevasta dascăluluĭ a oferit Doamneĭ un buchet de trandafirĭ, peste care turnase o sticlă de parfum. Auzĭ «tată» şi gustul ăsta, să tornĭ parfum peste florĭ! Doamne fereşte, multe maĭ vede omul în viaţă! Da' nostimada e c'a ţinut şi un discurs. Ce să vezĭ, însă, «puiule băete», pe la jumătate, uită dăscăleasa! Crezĭ că s'a descurajat? De loc! Se 'ntoarce către profesor, şi, cu aerul cel maĭ natural din lume, îl roagă să'ĭ sufle. Eĭ bine, «tată», n'am rîs ca atuncĭ de cînd sînt! Doamna, să se prăpădească. Insfîrşit, dă Dumnezeŭ şi isprăveşte.

Se 'ncurcaseră răŭ iţele de-astă dată. Eram siliţĭ să aşteptăm la Severin o săptămînă, pînă să maĭ treacă vaporul pentru Baziaş.

Directorul Poştelor propune să plecăm la Orşova, unde se putea tocmi un vaporaş care să ne ducă la tren. Combinaţia era bună. Ajunşĭ, pînă să se încălzească maşinele, luăm masa la hotel Ungaria. Ce să vezĭ d-ta? «Ppputoarea

Digitized by Google

de patroană» (nenea Zamfir de cîte orĭ pronunță calificativul acesta, ridică *p*-eul la pătrat) pppputoarea de patroană, ne prezintă un cont de cincĭzecĭ de napoleonĭ. Treĭ, patru ouă, vre-o douĭ puĭ fripți, și cîte-va sticle de vin, 1000 de francĭ! Am reclamat generaluluĭ Popovicĭ, comandantul garnizoaneĭ orașuluĭ, invitat la masă, așa că madama a trebuit s'o scoboare la 150 de leĭ. Tot era destul. Fiind-că fusese masă domnească, i s'a dat prețul îndoit. Doamna a maĭ dăruit 300 de leĭ pentru săracĭ.

In timpul acesta, sosește vaporașul. Par'că era un făcut: nicĭ n'apucăm să alunecăm bine pe apă, și alt bucluc: Lambrino, băețașul, care se juca cu o cutie de pălăriĭ a Doamneĭ, scapă pachetul cu pălărie cu tot în Dunăre! Nu era lucru mare; dar căpitanul s'a pus la ambiție s'o «pescuiască», și nu s'a lăsat pînă n'a ajuns-o cu cangea, scoțînd-o afară aproape neatinsă. A manevrat însă vre-o jumătate de ceas, prin pozițiile cele maĭ frumoase, dar și cele maĭ periculoase ale Dunăreĭ.

Am ajuns noĭ teferĭ la Baziaș, dar 'oĭŭ ține minte călătoria asta cît 'oĭŭ trăi. Am de gînd s'o și scriŭ odată. Nu știŭ de ce o tot amîn.

— Maĭ aĭ d-ta destule în tolbă, nene Zamfire; p'asta lasă-mă s'o scriŭ eŭ.

Digitized by Google

Pe vremea mea...

Digitized by Google

Digitized by Google

Pe vremea mea...

Le vieux Paris n'est plus. La forme d'une ville
Change plus vite, hélas! que le coeur d'un mortel!
Baudelaire.

Ninge. Fulgĭ uşorĭ se cern liniştiţĭ din văzduh şi se aştern pe covorul alb. O sanie trece în goană; caiĭ, călcînd în trap, în sunete de zurgălăĭ, aruncînd nourĭ de aburĭ din nărĭ, svîntă zăpada la-o-parte; d-na din sanie, rumenă ca un trandafir, surîde voioasă; un ştrengar sperie copilul care se agăţase de coada sănieĭ, strigînd vizitiuluĭ *Arde-l!*; glinghetele clopoţeilor se pĭerd departe.

A'noptat. Fumul de la coşul caseĭ de peste drum nu se maĭ zăreşte. In odăiţa mea singuratecă, jăratecul din sobă produce o lumină vagă.

Digitized by Google

Mă lungesc pe canapea. Sînt trist, obosit. Acordurile unuĭ pian de la o casă vecină, ajungînd până la mine, mă predispun şi maĭ mult la melancolie. Mă simt bătrîn. Şi cum bătrîneţea trăeşte numaĭ cu amintirile, iată că încep să visez. Inchid ochiĭ.

Ce pasionaţĭ eraŭ boeriĭ noştri de odinioară după plimbatul cu sania! Care maĭ de care se întrecea să aibă sanie maĭ frumoasă; ce mîndru era cel care reuşise să'şĭ gătească caiĭ cu valtrapul cel maĭ arătos, admirat de întreaga Şosea! Cu ce blănĭ scumpe îşĭ îmbrăcaŭ stăpîniĭ vizitiiĭ! Ce aer grav avea feciorul care sta smirna la spate! Acum s'a pierdut obiceiul, boeriĭ aŭ sărăcit; numaĭ la cîţĭ-va se maĭ găseşte în cîte un colţ uitat de şopron o sanie ruginită; iarna blîndă din anul trecut a făcut pe mulţĭ s'o vîndă.

O amintire aduce alta. Multe lucrurĭ carĭ nu maĭ sînt, eraŭ... *pe vremea mea.*

Pe vremea mea, Dîmboviţa nu se strecura prin mijlocul oraşuluĭ, aşa de cuminte ca azĭ; înainte de canalizare, maĭ ales primăvara, cînd începeaŭ inundaţiile, se întindea până dincolo de *Podul Calicilor*, — pe unde sînt azĭ case şi palate. De cîte orĭ, în copilăria mea stinsă, n'am admirat maşina gîfîitoare cărînd pe albia eĭ ţimentul menit s'o «civilizeze!» Acum, în locul maşinelor, trec vaporaşe...

De lîngă ea, mă urcam pe dealul Mitropolieĭ;

Digitized by Google

ochiĭ meĭ naivĭ se fixaŭ lung pe clopotul colos îngropat de un metru în pămînt, pe care nu'l putuse urni din loc 12 boĭ, și care, în căderea luĭ — așa auzisem — înmormîntase sub el douĭ oamenĭ.

Macarale biruitoare l'aŭ ridicat — legenda oamenilor îngropațĭ acolo s'a risipit, — acum, în zile de sărbătoare, uriașul chiamă creștiniĭ la biserică, legănîndu-se solemn pe scripetele-ĭ sigure de oțel.

Unde sînt și anticariĭ, celebri anticarĭ înșirațĭ de-alungul Bulevarduluĭ, cu dulapurile lor prăpădite, carĭ aŭ adăpostit atît amar de anĭ cărțile noastre cĭordite de la școală și vîndute pe nimic? I-a gonit și pe eĭ «civilizația» — s'aŭ mutat în prăvăliĭ cu vitrine bogate, — pe locul închiriat odată lor, s'a întins o grădină frumoasă, d'inaintea căreia trece tramvaiul electric, care a spart fundul Bulevarduluĭ de atuncĭ, ajungînd pînă aproape de *Obor*.

In fugă a trîntit și *Vulturul* așezat acolo, după ce fusese luat din grădina Episcopieĭ, să facă loc altor două mîndre statuĭ carĭ s'aŭ înălțat de curînd.

«Grădina Episcopieĭ» am zis. Imaginația mi-o evocă așa cum era cînd-va, cu zidurile «de roșu» din spatele eĭ neisprăvite. Aud încă refrenul: «Dațĭ un leŭ pentru Ateneŭ!» Ateneul s'a înălțat mîndru, Exarcu, inițiatorul clădîriĭ, a murit vă-

Digitized by Google

zîndu-şĭ visul cu ochiĭ; dar de pe tribuna măreţuluĭ edificiŭ nu se maĭ aud glasurĭ calde, ca pe timpul cînd Ateneul se afla la gura Cişmegiuluĭ, acolo unde e acum Teatrul Liric, entusiasmul a pĭerit.

Şi iată altă amintire. In localul vechiuluĭ Ateneŭ se predaŭ lecţiile Conservatoruluĭ de declamaţie. Par'că 'l văd pe înflăcăratul Velescu — mort şi el — învăţînd generaţia de tinerĭ din care făceaŭ parte Leonescu, Toneanu, Brezeanu, etc.

Şi lipit de Ateneŭ, eraŭ Tribunalele, într'o chichineaţă dărăpănată, înainte de a se muta în splendida clădire numită azĭ *Palatul Justiţieĭ.*

Ce tînăr sînt, şi despre cîte pot să spun *pe vremea mea!*

Pe vremea mea,... *Căeĭ Victorieĭ* îĭ zicea *Podul Mogoşoaeĭ; Gărcĭ de Nord, Gara Tîrgovişte; Infanteriştiĭ* eraŭ botezaţĭ *Curcanĭ.*

Pe vremea mea,... la *Tipografiile Cucu* şi *Romînul*, învîrtea un biet om maşina cu care acum se joacă motorul de la rotativa «Universuluĭ»; *Berărieĭ Cooperative* îĭ zicea *Fialcowski;* şi acolo se întîlneaŭ să trăncănească literaţiĭ; pe la gazete scriaŭ Rosetti, Kogîlniceanu, Eminescu, Odobescu, Alexandri.

Orfeŭ era şi el... pe vremea mea; La Teatrul Naţional, neluminat încă cu electricitate, după ce se deschidea capacul plafonuluĭ, ca să se

Digitized by Google

lase jos policandrul (dispărut şi el) jucaŭ Pascali, Millo, Iulian, Manolescu.

Pe vremea mea, acum unde e *Squarul Serindar* era o biserică, unde se închina elita capitaleĭ, — din clopotniţa eĭ zăreaĭ *Turnu Colţeĭ*, prăbuşit şi el azĭ, şi trecut în noaptea uităriĭ.

Şi par'că şi sufletele eraŭ maĭ bune pe vremea mea. Aşa să fie, saŭ eŭ eram maĭ bun peatuncĭ?

Digitized by Google

Digitized by Google

Note de drum

Digitized by Google

Digitized by Google

Note de drum

Am înaintea mea două zile libere. Nicĭ gazetă, nicĭ tribunal. Uf!

— La Bucureștĭ! mi-aș fi zis altă dată, fără să maĭ staŭ la gînduri. Vĭață intelectuală, teatre, concerte plimbărĭ, animație!

Imbătrînesc, saŭ îmĭ crește măseaua de minte? Incepe să'mĭ fie oroare de asfaltul capitaleĭ. Uit cîte-odată cît am suferit într'însa, o doresc — dar n'apuc să mă cobor din vagon în gara de Nord, și-o glumă răutăcioasă auzită alăturĭ, antetul insultător al uneĭ gazete, pe care o zăresc în mîna unuĭ vînzător, mi-amintesc toată viața de intrigĭ și de meschinăriĭ a centruluĭ.

O, nicĭ provincia nu e maĭ ademenitoare!

— La țară, departe de vanele frămîntărĭ omenești.

Din fericire, n'am numaĭ dușmanĭ, tot mi-aŭ maĭ rămas cîțĭ-va prietenĭ; după o zi de drum,

Digitized by Google

cînd cu trenul cînd cu teleguța, în fața uneĭ case prietenești mă opresc, tocmaĭ în fundul Moldoveĭ, în creeriĭ munților.

— Cum, d-ta, nu visez?

— Chiar eŭ.

— Care va să zică proverbul: «Promettre c'est noble»...

— Trebue pus la dosar.

Stăpîna caseĭ e mulțumită, îĭ citesc sinceritatea în ochĭ; fără multă ceremonie, îĭ cer voĭe să mă curăț de praf.

— Voĭea la d-ta ca la Banu Ghica. Fă ca la d-ta acasă. Numaĭ să nu te superĭ: te-am pus la *Cucurigu*. Nelly împlinește azĭ 19 anĭ, și avem vre-o două-zecĭ de musafirĭ. Știĭ, obiceiul moldovenesc. Dar să nu te pichirisestĭ, mă rog: *Cucurigu-l* și-are cîntecul luĭ. E prima clădire a moșieĭ. Acolo a stat străbunicu-meŭ, și de-acolo a ținut pĭept turcilor, ca dintr'o cetate, timp de două zile. Vezĭ pivnița de dedesupt? Observă fiarele dela fĭerăstruică. Ce crezĭ «mata», pe aicĭ era mijlocul codruluĭ! Dar, despre toate astea o să maĭ vorbim noĭ. Acum te las.

Pînă să mă cobor, e tocmaĭ vremea meseĭ. Am nemerit-o în plin. Masă mare, pentru sărbătorirea celor 19 roze ale d-șoareĭ Nelly. Se rîde se glumește; oaspețiĭ, uniĭ maĭ veselĭ de-cît alțiĭ, închină în sănătatea copileĭ; mameĭ îĭ scîntee

Digitized by Google

ochiĭ de mulțumire. Mi se pare, saŭ zăresc și-o lacrimă pe geană? De-sigur regretul morțiĭ tatăluĭ, care nu maĭ poate lua parte la sărbătoare.

După masă, muzică. Nu trebue lăsațĭ musafiriĭ un moment să li se urască. Mama se așează la orgă, copila la pian; o simfonie îngerească de Beethowen se înalță în încăperea vastă a salonuluĭ, pierzîndu-se pe ferestrele deschise. Inchid ochiĭ și 'mĭ închipuĭ o seară lungă de iarnă; văd muma și copila singure în toată încăperea, cîntînd tot așa o simfonie, departe de lume, în acompaniamentul viscoluluĭ care urlă prin hornurĭ.

— Facem o partidă?

E c'onu Tache, pe care l'a plictisit clasicismul, și vrea să mă ia la o partidă de maus.

— Nu mă pricep la «sportu» ăsta.

Se pricep în schimb toțĭ ceĭ-l'alțĭ. Rămîn singur pe terasă cu d-șoara Nelly.

Ce seară divină! Inaintea caseĭ, o curte imensă, împrejmuită cu arborĭ seculariĭ; în dreapta și în stînga, douĭ din eĭ abătuțĭ, formînd ferestre, să se vadă depărtarea. Sub luna plină care poleește tot, zăresc printre pomĭ lanul bogat de grîŭ, legănîndu-se în bătaia vîntuluĭ, ca un val; coamele munților, acoperite de păduri argintate și ele, cu un punct auriŭ în mijloc: focul de vreascurĭ al vr'unuĭ cioban.

O tăcere sfîntă domnește în aer. In ea s'aude cînd și cînd freamătul pomilor, murmurul Taz-

Digitized by Google

lăuluĭ din vale, ţîrîitul greerilor, şi piruitul uneĭ privighetorĭ. Rar, lătratul cîĭnilor din sat, îndîrjiţĭ de cornurile străjerilor, şi orăcăitul broaştelor din avuzul mucigăit al grădiniĭ.

— Dumnezeiască noapte!

— Şi 'n loc să se folosească de dînsa, se 'nchid la masa verde, se indignează d-şoara Nelly. Daca nu se aşezaŭ la cărţĭ, puteam să facem o preumblare prin pădure. E minunat să rătăceştĭ prin codru noaptea, pe lună.

Ne-am aşezat binişor pe-o bancă, să ascultăm muzica asta înfiorător de dulce a naturiĭ. In faţa magieĭ care ne 'nconjoară, sufletele noastre s'aŭ apropiat. Par'c'am fi prietenĭ de cînd lumea.

— Iţĭ place aicĭ la ţară, domnişoară? Nu te-apucă une-orĭ dorul să fiĭ dincolo de orizontul acesta?

— Nu. De cîte orĭ mă duc cu mama la Bucureştĭ, mă întorc bolnavă. Ah! vizitele acelea insipide, ocupaţiunea principală a farnienţilor! Mă 'ntreb cum poate cine-va să ducă o viaţă atît de ştearsă! Imbrăcaţĭ ca paiaţele, colindă uniĭ pe la alţiĭ, se aşează în rond — urmează une-orĭ cîte-o tăcere apăsătoare — cînd vorbesc, numaĭ ca să sfîşie pe cel care nu-ĭ de faţă deschid gura. Numaĭ aicĭ simt că trăesc. — Ascultă!

Şi d-şoara Nelly a pus degetul arătător la gură: «Sssst!», şi-a ridicat ochiĭ la cuibul de sub

Digitized by Google

streașină, din care se zărește eșind aripa uneĭ rîndunele, și 'mĭ face semn să 'ĭ ascult ciripitul.

— D-ta poate c'o să rîzĭ de toate astea; pe mine, însă, mă impresionează orĭ-ce, respir viața prin toțĭ poriĭ; un nimic, mi-aduce lacrămĭ în ochĭ. Lucrurĭ pe lîngă carĭ d-ta trecĭ fără să le bagĭ în seamă, mie 'mĭ daŭ fiorurĭ de fericire. Numaĭ trăind singur, la țară, poțĭ să bine-cuvintezĭ ceasul în care te-aĭ născut.

Domnișoara Nelly îmĭ face iar semn să ascult.

— Auzĭ freamătul pomilor? E cîntecul plopilor; îl cunosc. Alta e simfonia ulmilor, alta a ștejarilor, cu totul alta a brazilor. Maestrul care face să le vibreze coardele, întonînd suava melodie, scoate cînd tonurĭ de bas, cînd de soprano, cînd de alto, — cînd le combină pe toate la un loc, așa de misterios, că lasă în urmă cea maĭ wagneriană orchestră. Și eŭ îl ascult, îl pricep, și mă simt fericită.

— Domnișoară Nelly, la culcare! se aude glasul blînd al mameĭ, care apare în prag, cu cărțile de maus în mînă. După cum văd eŭ, noĭ o să stăm pînă dimineața. «Copiiĭ» să facă nani.

— Pot să mă prenumăr printre eĭ? întreb glumind.

— Ne-am înțeles. Fă ca la d-ta acasă.

Ca un copil am dormit. Dimineața musafiriĭ pleacă. «Purecii» luĭ c'onu» Tache întîiŭ, înhă-

Digitized by Google

maţĭ la o gabrioletă uşoară; apoĭ trăsurile celor-l'alţĭ, şi landoul stăpîneĭ caseĭ, pentru ceĭ fără echipaje. Cînd să pornească, d-şoara Nelly dă vizitiuluĭ un plic mare, gros.

— Ghicĭ ce'ĭ într'însul?

— Greŭ.

— 50.000 de fr. în hîrtiĭ de cîte o mie! Plata impozituluĭ fabriceĭ noastre de alcool, pe care o duce Moş Tudor s'o verse la casierie.

Fac un gest de mirare.

— Pricep. Vreĭ să zicĭ cum de nu ne temem să încredinţăm atîţia banĭ pe mîna vizitiuluĭ. Sînt la loc sigur. De patru-zecĭ de anĭ, de cînd Moş Tudor e în serviciul nostru, tot aşa i s'aŭ dat baniĭ, «fără chitanţă şi fără martorĭ» şi pînă azĭ n'a dat lipsă o para. E un fenomen. Şi cînd te gîndeştĭ că e plătit cu două-zecĭ de francĭ pe lună!

— Acum, «domnişorule», aide să'ţĭ arăt ceva care ştiŭ c'o să te intereseze, îmĭ zice stăpîna caseĭ, după ce-a ostenit fluturînd batista, musafirilor, carĭ aŭ dispărut la o cotitură.

In aripa dreaptă a caseĭ, e camera de lucru a tatăluĭ pierdut, cu biblioteca în dezordine, aşa cum a lăsat-o răposatu după o zi de muncă. Acum pricep şi maĭ bine cum aŭ putut oameniĭ aceştia să trăiască atît amar de anĭ aicĭ. Patru pereţĭ înalţĭ, sînt plinĭ, de jos pînă sus, cu cărţĭ,

Digitized by Google

și ce cărți! Tot ce s'a scris maĭ de seamă în lume, în toate ramurile! S'ar crede o bibliotecă a Statuluĭ.

— Bărbatul meŭ era un om bizar, un savant în toată puterea cuvîntuluĭ, îmĭ spune doamna, așezînd cu respect o reliquă la locul eĭ. Traiul dus de noĭ, nu l'aŭ dus mulțĭ pe planeta asta. Cînd am venit aci întîiŭ, și l'am găsit între cărți, m'am speriat. Pe nesimțite, m'am pomenit într'o zi că știŭ și eŭ cîte ceva din maldărul ăsta de hrisoave, adaogă cu modestie doamna, care posedă și dînsa o cultură superioară. Bărbatu-meŭ se ocupa mult cu spiritismul. După moartea luĭ, am urmat să pătrundem și noĭ în știința asta consolatoare, așa că nu l'am pierdut de tot; sufletul luĭ tot veghiază asupra noastră, și ne îndreaptă pe calea bineluĭ. Era un om bizar, cum îțĭ spun; nu știŭ dacă se ducea odată pe an în oraș. Nu putea să sufere mulțimea.

— Și totuși era maĭ sociabil ca bunicu-meŭ, intervine d-ra Nelly. Murindu-ĭ logodnica, bătrînul s'a închis în deal la vie, și duoĭ anĭ n'a vrut să maĭ vază pe nimenĭ.

O privesc. «Din rasa asta îmĭ eștĭ d-ta!» îmĭ șoptesc, admirînd-o, splendidă de sănătate, frumusețe și inteligență.

— Să'ĭ arătăm și grădina, «mamaie».

Altă minune. In grădina curțiĭ, sînt mormintele străbunilor. Patru generațiĭ îșĭ dorm som-

Digitized by Google

nul de vecĭ aicĭ—fie-care mormînt cu pomul secular lîngă el, legat cu cercurĭ de oţel straşnice, să nu'l doboare furtuna. La cîte n'aŭ fost martorĭ eĭ! Cum să nu tînjească în dragostea moşieĭ fiul care învaţă acum în străinătate, şi cum să nu'şĭ verse, la vreme de nevoĭe, sîngele, să'şĭ apere petecul acesta de pămînt, scump sufletuluĭ luĭ între toate?

Un copil de ţăran trece pe lîngă noĭ legănîndu-se.

— Al cuĭ eştĭ tu, măĭ?

— Al luĭ Vasile Păduraru.

— Ăl de-a murit?

— Al ăluia.

— Dar soru-ta s'a măritat?

— Incă nu.

— Să'ĭ spuĭ să nu uite că i-am făgăduit rochia de mireasă, îĭ strigă doamna.

Şi-apoĭ mie:

— Vasile Păduraru e o altă slugă a noastră, care a slujit la curte 40 de anĭ. L'am apucat la bărbatu-meŭ. Dar nicĭ acum n'avem în serviciŭ un om care să nu fie la noĭ de cel puţin 10 anĭ.

Tot vorbind, am ajuns la pavilionul din fundul grădineĭ. Nu-mĭ pot reţine un strigăt de admiraţie. Cît cuprinzĭ cu ochiĭ, se 'ntinde o cîmpie lungă şi lată; în fund de tot, munţĭ pleşuvĭ, şi printre eĭ unul înalt, părînd regele lor.

Digitized by Google

— Ceahlăul! îmĭ spune doamna, încîntată de extazul meŭ. Ţi l'am lăsat «pour la bonne bouche». De-acum nu'ţĭ maĭ arăt nimic.

A doua-zi dimineaţa. Mă pregătesc de plecare.

— Aĭ dormit bine? Aĭ visat ceva frumos în *Cucurigul* nostru? mă întîmpină d-şoara Nelly.

— Ceva foarte frumos, cadenţez rar. Un vis frumos—cu ochiĭ deschişĭ—gîndindu-mă la d-ta.

— Din nefericire, visele se înplinesc rar, răspunde încet domnişoara.

— Şi dacă s'ar îndeplini, «mamaia» ar rămîne singură, insist eŭ.

Prea am pus punctul pe *i*. Schimbă vorba:

— Ziceaţĭ că vreţĭ să plecaţĭ la 9 precis. Mă duc să spun să înhame caiĭ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Note de drum

Digitized by Google

Digitized by Google

Note de drum

La Cîmpina. Cald, soare, aer îmbălsămat de florĭ, cer albastru, ciripit de păsărele. Sezonul băilor e în toĭŭ. Pe alee lumea mişună, un taraf de lăutarĭ cîntă romanţe sentimentale; fericirea de a trăi domneşte în toată atmosfera.

Sub nucul de pe promenadă, aşteptînd ora scăldatuluĭ, staŭ de vorbă c'un amic. Privirea noastră se pĭerde pe valea poetică a Prahoveĭ, printre care rîul zburdalnic se strecoară cristalin, urmăreşte nostalgicul fum al trenurilor, ce se succed aproape la fie-care sfert de ceas, ducînd saŭ aducînd peste graniţă bogăţiĭ — de patru cincĭ orĭ pe zi şi fericiţĭ căutătorĭ de sensaţiĭ în ţărĭ păgîne.

La picioarele noastre, sute de puţurĭ de păcură. Unele primitive, cu calul slăbănog lîngă

Digitized by Google

ele, cu ţăranul care umflă toată ziua foalele, să trimeată aer nenorocituluĭ coborît la 200 metri să sondeze—altele perfecţionate. Fără să vrem, dăm cu ochiĭ de un biet lucrător care tocmaĭ ĭese dintr'un puţ, în costumul luĭ Adam, negru de păcură, şi reflecţiile încep:

— Ce nedreptate în lupta pentru existenţă! Omul acesta, care'şĭ expune viaţa, plătit cu treĭ leĭ pe zi,—pentru exploatatorul care va scoate din truda luĭ zecĭ de miĭ de francĭ pe oră!

Răsuflă greŭ sărmanul, şi apa cu care se spală pe obraz îĭ descoperă paloarea. Privindu-l, te cuprinde mila.

— Şi la douĭ paşĭ, trîntoriĭ carĭ se hrănesc din rente, joacă de aseară Bacara la masa verde, adaog eŭ, arătînd Cazinul de la spatele nostru.

— De cînd vă caut, domnilor! am ocolit de patru orĭ băile, ne întrerupe convorbirea o domnişoară, care soseşte în fugă. Faceţĭ pe interesanţiĭ; v'aţĭ retras de lume şi filosofaţĭ. Şi despre ce, mă rog?

Instinctiv, noĭ privim spre nenorocitul care se spală mereŭ.

— Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! isbucneşte domnişoara, punîndu-şĭ ruşinată mîna la ochĭ, după ce-a văzut ţinta privirilor noastre. Alt-ceva maĭ «nostim» n'aţĭ găsit? «Apropos» vă căutam să vă 'ntreb: mergeţĭ cu noĭ la Telega, să vizităm ocnele şi temniţa? E foarte interesant,

Digitized by Google

«parole d'honneur». Haide, nu maĭ faceţĭ fasoane. Cavaleriĭ nu plătesc cotizaţie de-cît la lăutarĭ; noĭ luăm coşul cu de-mîncare şi căruţa cu boĭ. O să petrecem de minune. Să vă înscriŭ?

— Nu, domnişoară, i-o tae scurt amicul meŭ.

Găsesc că e o ironie prea amară să te ducĭ cu lăutarĭ să vezĭ nenorociţiĭ aceia ferecaţĭ în fiare, pe carĭ soarta lor vitregă i-a trimis la ocnă.

— Apoĭ D-ta... Mă miram eŭ să'mĭ facĭ o plăcere, îngînă nemulţumită refuzata. Cel puţin D-ta viĭ, nu-ĭ aşa? mi se adresează mie.

— Ertaţi-mă, dar nu'mĭ pot lăsa prietenul singur.

— Am înţeles. Să maĭ poftiţĭ să vă învit şi altă-dată! se supără domnişoara, întorcîndu-ne ofensată spatele.

In loc să se turbure, amicul meŭ îşĭ continuă reflecţiile:

— Şi cînd te gîndeştĭ că oropsitul acela e supus la o muncă şi maĭ neumană de-cît ocnaşiĭ pe carĭ vrea să'ĭ vadă domnişoara, cu lăutarĭ, fără ca el să se fi făcut culpabil de nicĭ o crimă, ţi se sue sîngele în obraz.

— Se mîngîĭe cel puţin cu iluzia că e liber, încerc să'l îmblînzesc.

— Liber în fundul pămîntuluĭ!

Minerul se îmbrăcase şi, doborît de oboseală, adormise pe iarba verde. Un altul iĭ luase locul.

Soarele se ridicase. Din spre Cazin veneaŭ

Digitized by Google

strigătele de veselie ale celor carĭ se pregăteaŭ să se ducă în excursiune. Lăutăriĭ cîntaŭ marşul de plecare.

— Daca ne-am duce să vedem şi noĭ ocnele? insinuez eŭ.

— Mă interesează. Dar nu cu lăutarĭ.

— Fireşte că fără. Uite, luăm o trăsură şi pornim. Intr'un ceas sîntem la Telega.

— Dar ce-or să zică ceĭ-lalţĭ cînd ne-or vedea?

— Zică ce-or pofti. Le-am dat o lecţie. La urma urmeĭ, daca i-om întîlni, tragem o minciună: le spunem c'am vrut să le facem o surpriză.

Intre prietenĭ bunĭ, înţelegerea e repede. Badea Stan a înhămat caiĭ la trăsură, a maĭ legat unul de dîrloagă, şi iată-ne, sub arşiţa soareluĭ, pe drumul Telegeĭ. Am da să admirăm peisagiul colinelor, dar vagonul penitenciar din gara Cîmpina ne aminteşte tristul drum pe care mergem. E alăturĭ de calea ferată, icĭ colo întrerupt de podeţe, sub carĭ Prahova şerpueşte pe albia eĭ pudrată de sare. Căruţe încărcate cu bolovanĭ de sare scîrţîie greŭ pe prundiş, umplîndu-ne de praf—pulberea chiar are gust de sare.

Suim un deal; badea Stan a lăsat caiĭ domol, a dat drumul hăţurilor, şi, pe cînd urcăm la pas, cu faţa întoarsă spre noĭ, ne povesteşte:

— Văzurăţĭ pe căruţaşul care trecu? E Borovan—nu ştiŭ dac'aţĭ auzit de isprăvile luĭ la oraş. E cel maĭ mare tîlhar. A tăiat vre-o 15 anĭ sare.

Digitized by Google

A eşit din ocnă an-ţărţ. Acum s'a făcut om cum-se-cade.

— «Lupu 'şĭ schimbă părul, dar năravul ba», nu ştiĭ proverbul, bade Stane ?

— Maĭ mint şi ale proverbe, boerĭ D-voastră. Uite, hoţilor eşiţĭ de pe-aci, nu le maĭ ard de rele. Cu baniĭ economisiţĭ din lucru, s'apucă de cîte-o negustorie.

— Scapă cîte-unul vre-odată de sub paza santinelelor ?

— Apoĭ dă ! cîte unu, scapă. Pe cîte unu îl fac scăpat soldaţiĭ — ca să'l împuşte, ca pe Pantazescu, ăl de-a furat *Cloşca cu puĭ.*

— Cum asta, bade Stane ?

— Iaca : le dă ordin stăpînirea — adică le da, că ci-că acum e poruncă de sus să nu se maĭ facă d'alea — le da ordin soldaţilor să rămînă în urma arestantuluĭ, aşa că să crează ocnaşul că poate s'o ia la sănătoasa, şi pînă n'apuca romînu să'şĭ ia vînt, pac ! îl şi culcaŭ.

Dealul a rămas în urmă, o pajişte înflorită se întinde acum înaintea noastră. In mijlocul eĭ, un porc ronţăe o margherită. Cum să n'atrag atenţia prietenuluĭ asupra sacrilegiuluĭ ? O floare, frumoasa şi plăpînda floare pe care înamoraţiĭ o întreabă daca sînt iubiţĭ, distrusă — ce profanare ! — de cel maĭ rîtos animal !

Digitized by Google

«Cu sufletul pătruns de jale,
Zadarnic ochiĭ ţi-ĭ tot storcĭ,
Căcĭ şi iluziile tale,
Le vor mînca tot nişte porcĭ !»

îmĭ răspunde cam brutal, dar foarte spiritual, amicul.

Digitized by Google

Note de drum

Digitized by Google

Digitized by Google

Note de drum

Braşov, 28 Iulie 1903. — Douĭ anĭ din trista mea copilărie i-am petrecut în Braşov. Şi, în orĭ-ce parte din lume m'aş găsi, de cincĭ-spre-zece anĭ, întorcîndu-mă la muncă, viŭ regulat să'mĭ petrec cel puţin o zi din vacanţă în orăşelul acesta frumos şi liniştit. Curios: e aşa de dulce să trecĭ pe unde aĭ suferit! Căcĭ nicĭ primiĭ anĭ aĭ vieţeĭ nu i-am petrecut fericit; nicĭ măcar ca Dante nu pot să zic: *Nessun maggior dolore che ricordarsi del tempo felice nella miseria...*

Iată-mă iar în omnibusul zgomotos, care mă zguduĭe de mi-aŭ eşit ochiĭ din cap; defilez iar pe d'inaintea hotelurilor *Pomu Verde*, *Bucarest. No. 1*, vechile hanurĭ existente de aproape un veac. Care romîn călător prin Braşov, nu le cunoaşte? Unul singur s'a maĭ construit de atuncĭ: *Europa;* şi la el trag.

Digitized by Google

Deşi 'ĭ sînt muşteriŭ vechiŭ, patronul mă primeşte cu destulă răceală, aproape brutal; are aerul să zică: «Daca 'ţĭ place aicĭ, bine; daca nu, dute în altă parte!...» Dar nu'mĭ fac sînge răŭ: aşa ne tratează braşoveniĭ pe toţĭ romînii de dincoace. Şi totuşĭ, dacă n'am fi noĭ, cetatea lor ar sărăci cu totul. Numaĭ micile fleacurĭ cumpărate de vizitatoriĭ romînĭ de pe la prăvăliĭ, produc rotunjoara sumă de 2 milioane leĭ pe an. Fie vorba între noĭ, cam tot cu atîta se frustrează în fie-care an şi vama noastră. «N'am nimic în geamantan, domnule taxator, zăŭ n'am nimic; am fost la Braşov numaĭ în plimbare». Şi tanti Miţi saŭ nenea Mache primeşte peste cîte-va zile un «Souvenir», adus de nepoţică din străinătate.

Pînă să mă curăţ puţin şi să mă 'mbrac, a 'nserat. In vîrful *Tîmpeĭ,* lumina de la fortăreaţă licăreşte printre stele. Inchid ochiĭ şi văd munteĭe toamna — acum 15 anĭ. Nu cresc brazĭ pe el; numaĭ plopĭ, tufanĭ, mesteacănĭ, paltinĭ şi fagĭ; toţĭ iaŭ culorĭ deosebite de cum începe să cadă bruma. Ce covor minunat de frunze tremurătoare în adierea vîntuluĭ aĭ înaintea ochilor, cînd te uiţĭ într'o zi melancolică de Brumar pe coama mîndră a Tîmpeĭ! Încetul cu încetul, frunzele cad, ţesătura minunată se destramă..., vine iarna..., muntele rămîne pleşuv..., pe urcuşurĭ se văd zigzagurile potecilor părăsite.

Digitized by Google

Instinctiv, pașiĭ mă duc pe *Promenada* din poala Tîmpeĭ, care înconjoară Brașovul. Cum îmĭ revin în minte cele maĭ micĭ amănunte ale copilărieĭ! De-abia sosisem din Bucureștĭ, la gară, și pe promenada aceasta m'a dus să mă plimbe întîiŭ dascălul la care trebuia să staŭ; de-sigur ca să 'mĭ fie drag de la început orașul în care veneam. Aceeașĭ panoramă feerică mi se 'ntinde înaintea ochilor: iată *Biserica Neagră*, ciuruită de gloanțe și pîrlită de fum, *Sfatul* cochet, în mijlocul uneĭ pieațe; în față, pe un deal, *Cetatea*, împrejmuită cu cazarme; departe *Cele șeapte sate*, așezate în rînd. Și ruinele, bătrînele ruinĭ medievale, cu turnurile lor crenelate, aŭ rămas aceleașĭ; numaĭ arboriĭ d'imprejurul lor sînt ceva maĭ groșĭ. Aŭ trecut 15 anĭ!

Sînt singur, nu e nimenĭ care să mă turbure; plimbîndu-mă alene, pot să 'mĭ mîngîĭ amintirile în pace. *Cetatea!* Acolo am aprins prima și ultima țigară; nicĭ nu savurasem bine întîiul fum, și răcnetul disperat al uneĭ santinele mă și înlemnise pe loc. Intinsese pușca spre mine, și cît p'aci să tragă. Nenorocitul de mine nu știam că sub muntele pe care mă suisem să fac experiențe, e depositul de praf de pușcă! O scîntee căzută acolo din imprudență, aruncă în aer tot Brașovul. Un pas să maĭ fi făcut, și se sfîrșia cu mine. Zeiĭ m'aŭ inspirat să cad în

Digitized by Google

genunchĭ, şi m'am ales numaĭ c'o urechială. A doua zi a vorbit de eveniment toate gazetele.

Privirea mea se lasă maĭ jos, se opreşte pe coperişul *Sfatuluĭ*. Cu ce nerăbdare aşteptam să 'ĭ aud sunînd clopotul! Cînd bălăngănea odată, ştiam că arde în *Cetate;* de două orĭ, în *Braşovul vechĭŭ*; de treĭ orĭ, în *Scheĭ;* de patru orĭ, în *Prund*—şi-aşa maĭ încolo. Invăţasem pe de rost socoteala clopotelor, pînă şi cînd anunţaŭ focul din satele d'împrejur, cum maĭ anunţă şi azĭ. Alergam într'un suflet să văd sosind pompierii diletanţĭ, carĭ îşĭ lăsaŭ unul calapodul, altul foarfecile şi altul slujba, spre a da ajutor concetăţeanuluĭ lor; şi nu odată i-am ajutat şi eŭ, agăţîndu-mă cu toate puterile de tulumbă. Ce haz făceam cînd, lăsîndu-se manivela pompeĭ în partea inversă celeĭ în care mă aflam, mă ridica în aer ca pe o minge!

Mult maĭ la deal de Sfat, sub razele luneĭ, zăresc clopotniţa lucioasă a *Sfîntuluĭ Niculae*, şi alte amintirĭ mă năpădesc. Acolo veneam de mă rugam în fie-care Duminecă; (căcĭ mersul la biserică e obligator la liceele din Transilvania; pedeapsă straşnică îl aşteaptă pe ateul care lipseşte de la apelul nominal) ce bruma de credinţă maĭ am, de-acolo mĭ-a rămas, de cînd cîntam în cor *Ca pre Impăratul*... Şi cum nu m'aş fi rugat luĭ Dumnezeŭ din toată inima, cînd îşĭ înălţaŭ glasurile alăturĭ de mine cele maĭ marĭ «cucoane»

Digitized by Google

și domnișoare romînce ale Brașovuluĭ? Era o onoare să cînțĭ în corul bisericiĭ Sf. Niculae! La eșire, copil zburdalnic, fugind pe stradele Scheiuluĭ, rîdeam de mă prăpădeam de dialectul mocancelor *Mă'c în ceată s'ac un sac*, în loc de *Mă duc în cetate să aduc un sac*; leșinam aproape de hohote cînd, cumpărîndu-le fructe, îmĭ făceaŭ obicĭnuita urare: *Să le petrecĭ sănătos!*

Ah! iată și casa în care am copilărit. De astădată nu maĭ pot rezista; mă duc lîngă ea. E în *Groaver*, lîngă liceŭ. Mă opresc chiar sub fereastra prin care am privit de-atîtea orĭ pîrîiașul ce curge 'n vale. Nu știŭ de ce, mĭ-a rămas în minte de-atuncĭ o scenă, pe care n'o maĭ uit: o zi de iarnă, friguroasă, cînd scîrțîie zăpada sub picior, și eŭ privind din odae, de la căldură, un biet muncitor care sparge ghiața, cu picioarele în apă... Tabloul mi se 'nfățisează din noŭ.

Uite — tremur de emoție — și strașina sub care mĭ-am așezat, după o muncă titanică, cotețul de porumbeĭ, făurit dintr'o cutie de pălăriĭ. Ce desnădejde cînd mĭ-aŭ fugit întîia oară, ce bucurie cînd aŭ ouat, cînd le-am deschis portița și n'aŭ maĭ fugit, cînd îĭ înălțam și se lăsaŭ din slavă peste cap, jucînd farsa uliuluĭ!

Niculiță Popp, bunul profesor la care stam, a murit, soția luĭ e în suferință, copiiĭ s'aŭ risipit — eŭ îmĭ plîng copilăria pe podețul din

Digitized by Google

faţa caseĭ. Pe el treceam la liceul de peste drum — iată portiţa pe sub care am intrat amărît douĭ anĭ, odăiţa luĭ Neica Drăgan, portarul glumeţ, mort şi el; altă fereastră, a claseĭ unde învăţam ungureşte: *en tudom*. Singura mea consolare, eraŭ cărţile carĭ se dădeaŭ în fie-care Sîmbătă copiilor silitorĭ; dulcile cărţĭ soioase, carĭ mi-aŭ dat gustul literaturiĭ.

Purtam un chipiŭ negru, cu tricolor mîndru împrejur, cînd într'o zi, guvernul unguresc ne-a oprit să ne maĭ împodobim cu culorile neamuluĭ. Mult ĭ-aŭ durut în suflet pe dascăliĭ noştri purtarea duşmănoasă a maghiarilor, dar, după o matură gîndire, aŭ pus celor din clasele inferioare, roşu la chipiŭ, celor din clasele superioare, galben, iar celor din clasele comerciale, albastru; aşa în cît, cînd ne aşezam la rînd, şi porneam toată şcoala, tot tricolorul ţăriĭ ne unea, formînd un stindard mare, care se agita biruitor.

Aşa plecam să serbăm primăvara *Maialul* şi toamna *Prundul*, în sunetul banaluluĭ dar înviorătoruluĭ *Deşteaptă-te romîne*; în alaiul acesta am trecut de multe orĭ surîzător pe sub o a treia fereastră — o zăresc deschisă — din-dărătul căreia şedea o fată frumoasă, măritată azĭ, idealul meŭ de copil precoce, setos de iubire.

Cum mă impresionează şi simpla firmă a unuĭ croitoraş din apropiere! *Max Ficher*. Par'că văd costumul cenuşiŭ îmbrăcat într'o zi de Duminecă.

Digitized by Google

Toată ziua m'am uitat numaĭ la picioare. Cum să nu mă fi uitat? mi se împlinea un vis: puneam însfîrşit pantalonĭ lungĭ. Vroiam — naivul — să scap maĭ curînd de copilărie.

Şi tot din preajma asta, am plecat într'o noapte, pe jos, să plîng pe mormîntul bunicii care m'a crescut, moartă departe de mine! Am fost oprit tocmaĭ la Predeal. Ca prin vis, văd şi scrisoarea cu chenare negre împrejur, trimisă profesoruluĭ meŭ: «De aci înainte copilul nu maĭ are pe nimenĭ, îngrijiţĭ numaĭ de strictul necesar»... ca prin vis maĭ văd şi altele, pe carĭ, însă, nu le maĭ spun, căcĭ nu vă interesează — şi prea ar trebui să le rup din inima mea.

Aşa mĭ-e firea. De atîtea orĭ am scris aci lucrurĭ inventate, şi iată că tocmaĭ de la Braşov, unde era locul să vă spun braşoave, m'am apucat să desgrop triste lucrurĭ adevărate.

Digitized by Google

Digitized by Google

„Boerii“ din Oltenia

Digitized by Google

Digitized by Google

„Boerii" din Oltenia

Heĭ, boer Mateĭ! dă-mĭ o lulea de tutun! Şi birjarul care mă ducea de la Pleşoĭŭ la Zătrenĭ, opri caiĭ la poarta uneia din casele Pîrîenilor, pe prispa căreia un bătrîn frumos, cu părul alb ca argintul, şi cu obrazul rumen ca bujorul, doinea prelung din fluer.

Cînd plecarăm îl întrebaĭŭ:

— Ia ascultă birjar, de ce-l chemaşĭ *boer* pe bătrînu ăla?

— Fiind-că-ĭ boer; nu's şi eŭ tot boer? Boer calic, răspunse dînsul rîzînd.

Şi atuncĭ îmĭ aduseĭ aminte de o frază citită în *Istoria Romînilor* a d-luĭ Xenopol: «Satele noastre sînt pline de nume marĭ, rudeniĭ şi coborîtorĭ din Domniĭ ceĭ maĭ însemnaţĭ aĭ ţărilor, şi duc viaţa grea a răzeşuluĭ saŭ chiar a fos-

Digitized by Google

tuluĭ clăcaș, pe cînd multe familiĭ a căror origine de jos este bine cunoscută, strălucesc astăzĭ în rîndul nobililor.»

Împrejurarea aceasta, m'a făcut să mă interesez maĭ de aproape despre origina și obiceiurile *boerilor* din Oltenia, și aflîndu-mă în localitate, mulțumită în mare parte relațiunilor date de d-niĭ Iancovescu, fost deputat al Vîlceĭ, și Golescu, fostul director al Caseĭ de Depunerĭ din Bucureștĭ, iată ce-am aflat:

Una dintre cele maĭ vechĭ diplome ungurești, care vorbește de romînĭ înainte de Descălicătoare, constată prezența de sătenĭ și nobilĭ romînĭ în părțile nordice ale Vîlceĭ, și în special în partea Lotruluĭ, ale căror proprietățĭ le și confirmă. Vîlcea a fost tot-deauna un județ eminamente populat de moșnenĭ. In statisticele vechĭ, se poate vedea că în județul acesta singur, numărul moșnenilor este covîrșitor de mare față cu clăcașiĭ.

Probabil însă, că nu toțĭ eraŭ proprietarĭ vechĭ ca moșneniĭ lotrenĭ, ci aveaŭ o origină militară, știut fiind-că Domnul Țăriĭ avea dreptul de a crea nobilĭ nouĭ, ridicînd la această treaptă oamenĭ din clasele de jos ale societățeĭ.

Moșneniĭ de prin valea Lotruluĭ sînt proprietarĭ, după cum am spus maĭ sus, încă înainte de fundarea principatuluĭ; alțiĭ sînt descendențiĭ vechilor boerĭ proprietarĭ rămașĭ la țară, și a căror familie s'a înmulțit pînă a forma «cete

Digitized by Google

de moşneni» carĭ constituesc azĭ cele maĭ multe sate din Vîlcea.

Imprejurarea că moşneniĭ, în toate împărţirile pămînturilor lor, de multe orĭ foarte întinse, vorbesc de unul saŭ maĭ mulţĭ «moşĭ», ne arată că aceştia eraŭ fiiĭ aceluiaş părinte, care la început era proprietarul unic al moşieĭ «ceteĭ» actuale.

Cînd se întîmplă ca descendenţiĭ deosebiţilor moşnenĭ să fie la un «moş» maĭ numeroşĭ de cît la altul, veniturile pădurilor saŭ păşunelor închiriate, carĭ nu sunt împărţite individual fiecăruia, ca locurile de cultură, se împart maĭ întîiŭ în atîtea părţĭ, cîţĭ moşĭ aŭ fost: douĭ orĭ treĭ; şi apoĭ între descendenţiĭ fie-căruĭ moş. Aşa, se întîmplă cîte o dată ca descendenţiĭ unuĭ «moş» sa fie în număr mare, iar aĭ altuia în număr de unu saŭ douĭ; în care caz ceĭ douĭ aŭ o parte de venit egală cu aceia pe care şi-o împart descendenţiĭ celuĭ-l'alt «moş», — orĭ cît de numeroşĭ ar fi.

La uniĭ moşnenĭ ideea vechilor stărĭ este uitată. Totuşĭ, eĭ spun cu mîndrie că sunt moşnenĭ şi nu clăcaşĭ, *şĭ uniĭ susţin că se trag din* **boerĭ marĭ**, cum sînt ceĭ din satul Mariţa, bună-oară, cari ţin mortiş să ştie lumea că se scoboară din neamul luĭ Mateĭ Basarab, şi dacă nu sînt crezuţĭ, arată le nevoie pergamente. Intocmaĭ aceiaşĭ organizaţiune se găseşte şi la *răzeşiĭ* din Moldova; de altminterĭ, dacă trecem în Transil-

Digitized by Google

vania, maĭ ales prin` împrejurimile Făgăraşuluĭ, găsim miĭ de *Boerĭ* romînĭ.

Mulţĭ dintre dinşiĭ păstrează pînă astă-zĭ amintirea vecheĭ lor situaţiunĭ, şi se numesc uniĭ pe alţiĭ *Boerĭ* saŭ *Coconĭ*. Aproape nu există sat de munte în Oltenia, unde să nu se găsească ast-fel de nobilĭ. In plasa Olteţul-de-jos din judeţul Vîlcea, sînt sate întregĭ de moşnenĭ, carĭ se întitulează uniĭ pe alţiĭ *Boerĭ* saŭ *Coconĭ;* ca semn distinctiv, ceĭ d'întîiŭ poartă brîu verde, ceĭ l'alţĭ brîu roşu. Ceĭ carĭ sunt intitulaţĭ *Cocoane*, sînt consideraţĭ ca maĭ marĭ în rang de cît aceia cărora li se zice simplu *Boerule*.

«Boerul» Statache Găgenescu, Mavrache Pîrvulescu saŭ Mateĭ Pistol din Amărăştĭ, îţĭ probează cu hrisoave că se trage din cutare saŭ cutare neam mare, şi nu şi-ar da fata după un «pantalonar» un «venetic» saŭ un om fără «moşia» luĭ, pentru nimic în lume.

Intr'unele localităţĭ, fiiĭ «boerilor» îşĭ pun înaintea numeluĭ particula *Sin*. Băiatul luĭ Pistol, îşĭ zice Tudose sin Pistol. Un fel de *De* al nobleţeĭ franceze. Ceea-ce e curios e că evreiĭ aŭ împrumutat *Sin*-ul lor de la romînĭ.

«Boeriĭ» aceştia sînt de o mîndrie rară; n'ar primi banĭ în schimbul unuĭ serviciŭ făcut, cu nicĭ un preţ! Poate să i se strice toate ouăle, dar *boeroaica* nu se duce să le vîndă 'n piaţă.

— De ce nu le desfacĭ în piaţă muere?

Digitized by Google

— «Maĭ vedea !» răspunde dînsa, în dialectul eĭ neaoș romînesc.

— Bună seara.

— «Trăiască-te».

Cîrciumă în satul lor nu se află. Fie-care moșnean îșĭ are vinul saŭ butoiașul luĭ cu rachiŭ în pivniță.

În județele Gorj și Vîlcea, sînt multe urme de vechea viță a boerilor proprietarĭ ruralĭ: așa sînt *culele*, un fel de turnurĭ pătrate, cu maĭ multe caturĭ, cu ferestre înguste, cu ascunzătorĭ; și unele cu scărĭ mobile la primul cat, carĭ se ridicaŭ la apusul soareluĭ. Văzute de departe, par niște donjoane medievale. Culele acestea eraŭ foarte tarĭ, după cum ne spune d-nul Gion în *Istoria Bucureștiuluĭ*, și ca probă citează: «Locuința întărită în zidurĭ bolovănite a vistieruluĭ Dan de lîngă mînăstirea spătaruluĭ Stelea, din Bucureștĭ, unde s'a închis Emirul cu turciĭ luĭ, și de unde nu l'a putut scoate Mihaĭ de cît după ce a bătut-o cu tunurĭ din patru părțĭ.»

Închișĭ în aceste zidurĭ, saŭ formînd eĭ zidurĭ puternice de ostașĭ, împrejurul Domnuluĭ, boeriĭ aceștia s'aŭ luptat ca leiĭ în decursul veacurilor, și în mare parte lor le datorăm păstrarea Moșieĭ strămoșeștĭ.

Lor le datorăm și păstrarea caracteruluĭ etnic al poporuluĭ nostru, că n'aŭ vrut în ruptul capuluĭ să se asimileze cu străiniĭ carĭ s'aŭ pri-

Digitized by Google

păşit pe la noĭ, şi aŭ despreţuit tot-d'auna pe veneticĭ, «începînd cu bragagiiĭ şi limongiiĭ Banuluĭ, carĭ ajungeaŭ caimacanĭ aĭ Oltuluĭ şi boerĭ aĭ Tîrguluĭ, după cum fuseseră odinioară Buzeştiĭ şi Căpleştiĭ lor».

Boerilor acestora de baştină le datorăm Statul nostru de azĭ, şi e păcat ca atuncĭ cînd toate clasele sociale, şi în special clăcaşiĭ, aŭ fost protejaţĭ de guvernele carĭ s'aŭ perindat la putere, moşneniĭ, carĭ aŭ fost supuşĭ tutulor greutăţilor situaţiunilor, aŭ fost uitaţĭ, şi faţă de transformările noastre sociale, sunt ameninţaţĭ să piară.

Digitized by Google

„Mascotta“

Digitized by Google

Digitized by Google

„Mascotta“

Nu maĭ merge! — Şi galben, slab, amărît, se ducea însfîrşit să se împuşte. Umbla clătinîndu-se, par'că era beat, lovindu-se de toţĭ trecătoriĭ, carĭ se uitaŭ lung după dînsul. La o cotitură, zări două femeĭ, fugind înspăimîntate, şi numaĭ-de-cît văzu douĭ caĭ în goană, tîrînd după dînşiĭ o trăsură ce se făcuse ţăndărĭ. Se dădu de-oparte, ferindu-se, şi fugariĭ îşĭ urmară goana.

Pe urmă se gîndi:

— Ce e şi instinctul! Mă duc să mor; sînt sătul de viaţa asta păcătoasă... şi totuşĭ mĭ-o apăr... par'că mĭ-ar fi dragă!

O luă înainte. In faţa luĭ, un cerşetor orb, făcut ghem de frig, cerea de pomană; un cîine jigărit, care ţinea în gură un taler, cu ochiĭ umezĭ de lacrămĭ, părea că'şĭ plînge stăpînul.

Digitized by Google

Disperatul maĭ avea în buzunar cîţĭ-va francĭ; i-aruncă în taler, şi'şĭ urmă drumul gîndindu-se:

— Iată un om maĭ nenorocit de cît mine; şi trăeşte!

Dar, după ce maĭ făcu cîţĭ-va paşĭ, îşĭ dădu tot luĭ dreptate:

— Cerşetorul are cel puţin un cîine, care plînge lîngă dînsul. Eŭ n'am pe nimenĭ. Par'că e un făcut! Am făcut numaĭ bine pe lume, şi mĭ-am găsit numaĭ răŭ. Pe tot pămîntul ăsta mare, nu s'a găsit să mă iubească un suflet. Saŭ, poate s'aŭ găsit inimĭ carĭ să bată şi pentru mine, dar nu le-am crezut. Poate că eŭ sînt de vină, firea mea bolnăvicioasă, care nu vede pretutindenĭ de-cît prefăcătorie. Dar ceea ce e sigur e că sînt nenorocit. Mă duc să mor.

De-odată, simţi lîngă dînsul un căţeluş mic, negru, care se lipise de piciorul luĭ, şi tremura, gemînd. Crezu că e al vre-unuĭ trecător; îl lovi uşor, depărtîndu-l, şi trecu înainte.

Prin dreptul teatruluĭ, se întîlni cu un cunoscut.

— Ce maĭ facĭ, Barbule? Eştĭ bine, «mersi»?

— Da, bună-seara.

— Incotro?

— Acasă.

— Dar de cînd cu căţel?

— Care căţel?

— Ăsta, de la picioarele tale.

Digitized by Google

Barbu văzu cu mirare lingîndu-ĭ picioarele cățelușul pe care'l gonise.

— Nu e al meŭ.

— Cum nu-ĭ al tăŭ? Nu vezĭ cum te iubește?

Cuvîntul *iubește*, îĭ răsună la ureche ca o deșteptare. Cum, îl iubește cine-va pe dînsul? Se aplecă, mîngîĭe animalul, care dădea din coadă recunoscător, și zise:

— Nu, nu-ĭ al meŭ; trebuie să fie vre-un cîĭne rătăcit saŭ aruncat pe stradă.

— Atuncĭ ia-l; nu lăsa să'l ia altul. Anul trecut, s'a luat și după mine o lighioană d'astea. O am și acum. Se zice c'aduce noroc în casă, cînd te alege de stăpîn așa, la întîmplare. A mea e cățea. Am botezat-o *Mascotta*. Și, ce să zic? Par'că 'mĭ merg treburile maĭ bine de cînd mĭ-a intrat în casă. Uite, asta e tot cățea. Pune-ĭ numele tot *Mascotta*, și ia-o!

Barbu o mîngîĭe iar, desmĭerdînd-o:

— *Mascotta!* Săraca *Mascotta*...

Cățeaua clipea din ochĭ, dădea din coadă și se răsfăța, întinzîndu-se pe pămînt, de ți-era maĭ mare dragul.

— Să știĭ c'o iaŭ. Noapte bună!

Și, pentru că *Mascotta* gemea mereŭ, luĭ Barbu i se făcu milă de dînsa; îșĭ dădu cu gîndul că trebue să fie nemîncată, și-o luă cu dînsul la birt. Ișĭ și uitase că plecase să se sinucidă. Ișĭ aduse aminte și zîmbi triumfător. Nu, nu se va maĭ

Digitized by Google

sinucide. Acum are şi dînsul în lume pe cine-va care să'l iubească!

Intr'un minut, graţie limbuţieĭ birtaşuluĭ, muşteriiĭ birtuluĭ fură puşĭ toţĭ la curent de întîmplarea *Mascotteĭ*. La toate mesele, nu se vorbea de-cît de calităţile cîineluĭ.

— «Cîinele e cel maĭ preţios animal, explica un tînăr, de la o masă. El depune la picioarele stăpînuluĭ săŭ curajul, puterea şi talentul luĭ. Cînd stăpînul săŭ îĭ porunceşte ceva, el se uită în ochiĭ luĭ, par'c'ar vrea să'ĭ ghicească cele maĭ ascunse dorinţe. N'are lumina judecăţeĭ, dar are toată căldura sentimentuluĭ. E maĭ mult de cît credincios, căcĭ e constant în dragoste. El nu vrea nimic de-cît să placă stăpînuluĭ săŭ, şi pentru scopul acesta, e capabil să facă cele maĭ marĭ sacrificiĭ. Nu e capabil de răzbunare, şi departe de a urî pe stăpînul săŭ, care l'a lovit, îl iubeşte maĭ tare, şi îĭ linge mîna. Cu atîta răbdare şi bunătate, dezarmează inima cea maĭ tare».

Chelneriĭ rămîn cu gura căscată d'inaintea erudiţiuneĭ tînăruluĭ bacalaureat, care învăţase pe Buffon pe d'inafară, iar un domn de la o masă de alăturĭ, urmează:

— Să vă spun eŭ cum mĭ-a scăpat cu cîine viaţa...

Mascotta era sărbătorită; mersese din masă în

Digitized by Google

masă, și sătulă, se culcase la picioarele nouluĭ săŭ stăpîn, care o privea radios.

Ca să meargă acasă, tocmaĭ lîngă Șosea, trebuia să umble o bucată bună pe calea Victorieĭ. Ce greutate pentru biata *Mascotta*, care buimăcită de sgomotul trăsurilor, necunoscîndu-și încă bine stăpînul, se lua după toțĭ trecătoriĭ!

Barbu o chĭema mereŭ, fluerînd; maĭ-maĭ s'o piarză într'un rînd. Iar cunoscuțiĭ carĭ îl vedeaŭ chemînd cățeaua cu atîta stăruință, se opreaŭ miraţĭ. Insfîrșit, reuși s'o ducă acasă. A trebuit s'o urce în brațe cele cincĭ caturĭ ale caseĭ unde ședea!

Cînd o văzu suită, o mîngîĭe drăgăstos și o sărută cu efuziune. De acum înainte nu va maĭ fi singur. Chĭemă servitoarea și'ĭ porunci:

— Să spelĭ cățeaua asta frumos, și s'o îngrijeștĭ ca pe copilul meŭ. In schimb, am să'ți daŭ un bacșiș bun.

Și, a doua zi dimineața, *Mascotta*, curată ca argintul, lătra veselă la căpătîiul luĭ Barbu, care simțea, pentru prima oară în viața luĭ, un suflet iubitor trăind lîngă dînsul.

De-atuncĭ, ajunsese proverbial. Se îngrășase, fața'ĭ devenise roză, caracterul i se schimbase, vedea viața în bine. Orĭ unde mergea, *Mascotta* îl însoțea. Cînd nu putea să meargă unde-va cu dînsa, maĭ bine rămînea acasă.

Dar, într'o zi, pe cînd se afla, într'o berărie,

Digitized by Google

Mascotta îl părăsi. Se întinsese la picioarele unuĭ străin, care plîngea de bucurie văzînd-o, şi toate strigătele repetate ale luĭ Barbu fură zadarnice, căcĭ animalul nu vrea să se maĭ întoarcă. Vru s'o ia cu sila, dar îl muşcă. Işĭ regăsise stăpînul.

Digitized by Google

„Maestrul"

Digitized by Google

Digitized by Google

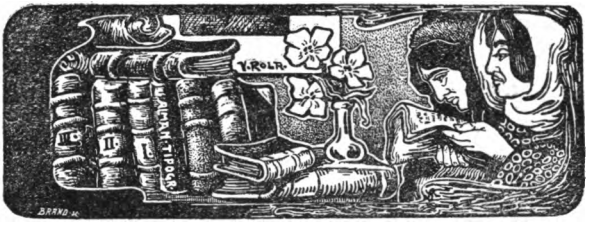

„Maestrul"

Cortina s'a lăsat. Tunete de aplause, îndelung repetate, chiamă pe artistă la rampă; aceasta ostenită, cu ochiĭ scînteetorĭ de fericirea triumfuluĭ, ameţită de atîtea complimente şi darurĭ, de-abia maĭ mulţumeşte.

La eşire, publicul o aşteaptă să'ĭ facă ovaţiunĭ. E aşa de rar un eveniment artistic în provincie! De o lună fusese anunţată reprezentaţia asta extraordinară, şi alergase la dînsa tot oraşul. Numele artisteĭ, «societară de cl. I, la Teatrul Naţional din Bucureştĭ» era în toate gurile. In saloane nu se vorbea de-cît de dînsa. Fie-care repeta laudele ziarelor din capitală.

Acum, toată lumea, vibrînd încă de emoţiunea spectacoluluĭ, e curioasă s'o vadă.

Digitized by Google

— Cum o fi în realitate; alt-fel de-cît pe scenă?

— E urîtă, soro, am învăţat cu dînsa la şcoală, zice nevasta prefectuluĭ.

— Aia e soru-sa; e măritată cu Popescu de la vama noastră; asta, ci-că n'are de cît patru clase primare...

Şi fel de fel de comentariĭ.

— Ui-te-te-te!... colo, şoptesc două tinere, vezĭ pe tînărul de lîngă uşe? E amantul eĭ, autorul piesiĭ din astă seară; se zice c'ar fi scris-o pentru dînsa.

— Ce o fi vorbind cu redactorul de la *Arta?*

Autorul pune la cale manifestaţia. Roagă pe directorul *Arteĭ* să fie scurt în cuvîntarea pe care are de gînd s'o ţină, împarte facle la cîţĭ-va liceanĭ, şi tocmeşte trăsura, căreia cîţĭ-va entusiaştĭ i-aŭ scos caiĭ, să se 'nhame dînşiĭ la ea.

Tremură toţĭ de nerăbdare.

— Vine! vine! strigă unul.

Se face tăcere. Apare o femee, ducînd la subţioară un coş şi cîte-va buchete cu florĭ, şi ţinînd în mînă... fîriptura artisteĭ pe a doua-zi, — nişte porumbeĭ albĭ de toată frumuseţea, aruncaţĭ de un admirator.

Redactorul *Arteĭ* tuşeşte şi'şĭ începe discursul.

— E cameriera! îĭ şopteşte autorul, trăgîndu-l de mînecă.

Publicul rîde cu hohot.

Dar iată şi pe artistă. Infăşurată într'o mantie

Digitized by Google

bogată, înaintează mîndră, și maĭ frumoasă la lumina faclelor, puțin intimidată de manifestația asta de simpatie neașteptată. Cît aĭ clipi din ochĭ, cîțĭ-va tinerĭ o și înșfacă, și-o așează în trăsură. Bietul redactor nu maĭ are vreme să'și țină discursul. Un *ura!* puternic răsună în aer, și trăsura pleacă în goană spre hotel.

Manifestanțiĭ s'aŭ risipit; orașul s'a liniștit. În camera artisteĭ n'a maĭ rămas de-cît fiică-sa, actriță și ea, și autorul. Vorbesc sorbind din resturile uneĭ sticle cu șampanie. Pînă la plecarea trenuluĭ de Bucureștĭ maĭ sînt două ceasurĭ, și, fiind-că li s'a făcut foame, pleacă cu toțiĭ să înbuce cîte ceva.

— La ora asta nu-ĭ deschis de-cît la *Café Chantant*, răspunde vesel artista, în care tot a maĭ rămas o sămînță de bohemă.

— Dar Lizica...

— Vine și ea. Ce, nu-ĭ actriță? Trebue să vază și să știe de toate. Mîĭne, poĭmîine, îĭ daŭ să joace un rol de nemțoaĭcă d'alea! N'am jucat și eŭ unul maĭ anul trecut?

Și actrița hohotește de rîs și, imitînd gesturile stîngace ale nenorocitelor de la «Șantan», începe să cînte:

Tarara-bum-dere,
Tarara-bum-dere... etc...

Digitized by Google

Il fredonă pîn'acolo. Intrară şi se aşezară la o masă, în fund.

In sală fum şi un miros greŭ. Cîte-va nefericite, în rochiĭ deschise, decoltate obscen, aproape goale, vorbesc pe la mesele consumatorilor, şi rîd sgomotos. Sub ochiĭ încurajatorĭ aĭ patronuluĭ — un ovreĭŭ bătrîn care le spionează de la bufet — antrenate, mănîncă şi beaŭ cu o poftă nebună, numaĭ aşa, ca să consume. E şi un fel de răzbunare a lor «să toace», să facă să sufere pe urmă pe aceia cari 'şĭ închipuesc că'şĭ bat joc de ele în schimbul cîtor-va leĭ. Cîte-unele maĭ bătrîne, îmbrăcate maĭ discret, staŭ de-oparte, privind cu invidie la colegele lor. Lîngă scenă, cîţĭ-va tinerĭ, beţĭ morţĭ, tachinează pe nenorocita care'n acompaniamentul unuĭ pian discordat, la care hodorogeşte un fel de momîe, care nu se maĭ ştie dacă e bărbat saŭ femee, miorlăeşte o romanţă sentimentală, într'o franţuzească oribilă. Un june ofiţer, vrea s'o facă să rîză cu orĭ ce preţ; văzînd că nu-ĭ reuşeşte nicĭ un giumbuş, însfîrşit se decide să se urce pe scenă, s'o gîdile. A reuşit! Şi e răsplătit de întreaga cohortă cu aplauze frenetice.

Pe ceĭ de la masa din fund, i-a cuprins o tristeţă molipsitoare, tristeţa tutulor observatorilor în faţa veselieĭ prefăcute. Copila se uită mirată, cînd într'o parte cînd într'alta.

Dar iată că pe scenă se joacă o comedie,

Digitized by Google

şi'n sală se face tăcere. Nicĭ n'apucă, însă, să scoată două cuvinte «flăcăul» din *Vlăduţu Mameĭ*, şi artista de la masa din fund începe să plîngă. Din ochiĭ eĭ lucioşĭ şi marĭ, de pe carĭ fardul nu s'a şters încă bine, lacrămĭ calde îĭ alunecă pe obraz şi pică pe rochie. In toată privirea eĭ, se citeşte un sentiment adînc de milă covîrşitoare, se uită dulce la bietul bătrîn care face pe flăcăul, lung, parc'ar vrea să'l mîngîie; şi lacrămile'ĭ cad din ce în ce maĭ calde maĭ dese şi maĭ marĭ.

— Dar ce aĭ Mimi? întreabă autorul.

— O, nimic, nu te interesează.

— Ce-aĭ mamă? insistă copila.

Şi-atuncĭ nu maĭ poate, şi spune. Bătrînul care tremură cîntînd, e *maestrul* eĭ, omul care i-a îndreptat primiĭ paşĭ pe scenă; piesa care se joacă, e piesa în care a debutat ea, în care a simţit primul fior al arteĭ. În fuga anilor, ea a ajuns artistă mare, «societară de clasa I la Teatrul Naţional din Bucureştĭ» căreia i se fac manifestaţiĭ, şi el a rămas un nenorocit caraghioz de café-chantant, care cerşeşte cu farfuria din masă în masă, să nu moară de foame...

Plînge spunînd, dar îşĭ şterge lacrămile şi'şĭ întoarce capul repede, să n'o vază cu ochiĭ roşi soţia *maestruluĭ*, care înaintează la chetă cu talerul întins, şĭ-o apostrofează:

Digitized by Google

— Ce, te facĭ că nu mă cunoştĭ? Ţi-e ruşine? Că's doar noĭ te-am făcut ce eştĭ!

— Nu, draga mea, plîngeam, isbucneşte artista, şĭ-o sărută lung pe ochĭ, pe gură, pe frunte, — şi plîng amîndouă, una în braţele alteia.

Digitized by Google

Interesul

Digitized by Google

Digitized by Google

Interesul

Mă deştept noaptea într'un sgomot neobicĭnuit. Aud pe sală şoapte, plînsete, trînteli de uşĭ. Aprind lumînarea, şi mă frec la ochĭ, să mă desmeticesc. Ce să fie? Imĭ revine în minte ultima crimă întîmplată în capitală, şi mă gîndesc la vr'un asasinat. Şi eŭ care-am uitat să 'ncuĭ uşa cu cheia! Dar cine să fie victima? Chiriaşiĭ carĭ ţin, ca şi mine, cîte-o cameră mobilată, sînt maĭ toţĭ oamenĭ săracĭ. A, o fi fost omorît bătrînul de jos, despre care am auzit că e bogat. Se poate, însă, să nu fie crimă. O fi vre-o sinucidere, vre-un atentat...

Sgomotul devine din ce în ce maĭ mare. S'aud strigăte: «Să vie un doctor! Repede, dup'un

Digitized by Google

doctor!» Dar iată că cine-va bate la uşa mea. E Mariţa, servitoarea:

— C'onaşule! c'onaşule! Moare domnul de jos! Cînd am intrat în casă, să fac focul, l'am găsit întins pe scînduri. N'apucase să se desbrace...

— I-aĭ pus mîna pe inimă? Maĭ bate?

— Da.

Intr'un minut, m'am şi îmbrăcat, şi sînt în camera bătrînuluĭ. Proprietăreasa, alţĭ chiriaşĭ, deşteptaţĭ din somn ca şi mine, mĭ-aŭ luat-o înainte. L'aŭ desbrăcat, l'aŭ aşezat în pat, l'aŭ frecat, i-aŭ dat cu amoniac pe la nas, aŭ făcut tot ce le-aŭ stat în putinţă să'l readucă la viaţă. Bătrînul e ţeapăn; n'a murit, dar nicĭ mult nu maĭ are. Se uită ţintă la noĭ, ar vrea să vorbească, dar nu poate.

— Moare, spune de-o parte, gazdeĭ, un chiriaş. N'are rude în Bucureştĭ? Trimeţĭ după dînsele. Dacă sînt în provincie, telegrafiaţi-le.

— Ştiŭ că are o fată măritată după unu de la gară, dar în treĭ anĭ, de cînd stă bătrînul la noĭ, n'a venit de-cît de două orĭ să'l vadă, răspunde proprietăreasa. Şeade în Buzeştĭ, mi se pare; număru nu'l ştiŭ, dar cunosc casa. Am fost s'o chiem cînd se maĭ îmbolnăvise bătrînul odată, anul trecut.

— Ce maĭ aştepţĭ cucoană? nu vezĭ că'şĭ dă sufletul? Ia repede o trăsură şi adu-ĭ neamurile

Digitized by Google

să'ĭ ţină lumînarea, o îmboldeşte vecinul meŭ de odae.

Zăpăcită, proprietăreasa aleargă în stradă cu capul gol; noĭ ne silim să prelungim nenorocituluĭ agonia.

— Nu'l maĭ chinuiţĭ; lăsaţi-l să se sfîrşească în pace, zice servitoarea.

Şi toţĭ ne dăm ascultătorĭ la o-parte. Mă uit la ochiĭ muribunduluĭ, ce se pĭerd din ce în ce, — mă uit şi 'mprejur, şi mă gîndesc cum moare de stingher, într'un apartament mobilat, între străinĭ, fără o inimă care să se înduioşeze pentru dînsul. Singur! Ingrozitoare trebue să fie singurătatea pentru bătrînĭ!

Un uruit de trăsură. Treĭ inşĭ sue repede scările şi daŭ buzna în odae. E fata bătrînuluĭ, ginerele, şi un copil. Proprietăreasa apare şi ea în urmă. Se 'ntîlneşte pĭept în pĭept cu bărbatu-săŭ, deşteptat însfîrşit şi el. Prima vorbă pe care o schimbă împreună, o aud şi eŭ: «Ce ne facem dacă moare? Am închiriat casa pe un noŭ termen de treĭ anĭ, contînd pe chiria luĭ».

— O lumînare! aduceţĭ o lumînare! nu'l lăsaţĭ să moară ca un cîine, strigă fata, în hohote de plîns, pe cînd ginerele scotoceşte prin sertare, să vadă ce rămîne după urma socruluĭ.

Spre mirarea luĭ, găseşte maĭ mult de cît s'aştepta.

Digitized by Google

— Doctorul! Da' ce nu maĭ vine doctorul!? Mă duc să aduc eŭ altul, strigă şi proprietarul, cu speranţa la o însănătoşire care ĭ-ar salva chiria.

Dar ginerile îl opreşte:

— Nu vă maĭ frămîntaţĭ de geaba; nu vedeţĭ că s'a sfîrşit?

— Mare'ĭ ştiinţa medicală! Inchipueşte-ţĭ că bătrînul de jos a scăpat, îmĭ spune erĭ, pe scară, vecinul meŭ de odae.

— Asta numaĭ mulţumită proprietaruluĭ, care i-a adus doctorul. Dac'ar fi fost după gineri-săŭ dădea ortu popiĭ.

— Da, mulţumită proprietaruluĭ, căruia acum îĭ plăteşte tributul de recunoştinţă.

— Ce'ĭ dă?

— Iĭ dă cu piciorul: se mută. I-e frică să nu-l lovească paralizia înc'odată. Inţelegĭ d-ta: «Orĭ şi cum, tot maĭ bine te îngrijesc copiiĭ tăĭ de cît străiniĭ!»

Digitized by Google

Marcu

Digitized by Google

Digitized by Google

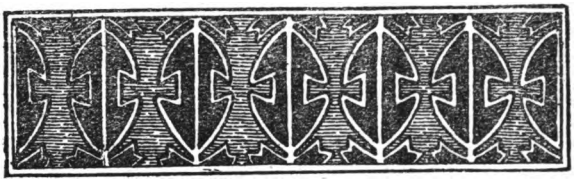

Marcu

Bine-aţĭ venit sănătoşĭ şi poftă bună!

Marcu se opreşte brusc, tîrşiind picioarele ca pe ghiaţă, să domolească repezeala cu care o pornise spre bucătărie, aruncă cu sgomot, pe masa unuĭ muşteriŭ răbdător, un maldăr de farfuriĭ murdare, şterge cu şervetul firimiturile de la o altă masă rămasă liberă, aşa de furios, că le face vînt tocmaĭ în fundul săliĭ, ajută pe nouiĭ veniţĭ să'şĭ pună pălăriile în cuer, şi 'ntr'un minut, le şi aşează tacîmurile.

— Marcule, ce facĭ cu ţuica mea? îĭ strigă un muşteriŭ de la o masă din fund.

— O idee pentru domnu Niţă! comandă chelnerul, repezindu-se la ferestruica ce dă în spre cîrciumă şi bucătărie.

N'apucă s'o aducă, şi bătăile furioase ale uneĭ cucoane grase, gata-gata să spargă farfuria cu cuţitul, l'a şi făcut să ia direcţia la stînga.

Digitized by Google

— Ce e asta, domnule?! o să te spuĭ jupînuluĭ, îl dojenește cucoana, cu glasul pițigăiat. Ți-am comandat de un ceas un puĭ fript!

— Se face madam, se face, se scuză bĭetul băiat. Aveți puțintică răbdare.

O trăsătură de haină, puternică, îl întoarce scurt pe loc:

— Apoĭ, mĭ-aducĭ salata aia de țîrĭ, orĭ îțĭ daŭ cu ea în cap?!

— Vine cu acceleratu, răspunde Marcu, aducîndu-i-o, într'adevăr, cu o iuțeală de expres-orient.

— «Garson» ce fac mititeiĭ meĭ? îl întreabă un abonat, în glumă.

— Bine mersi, vă trimete complimente, răspunde din fugă Marcu, și spiritual une-orĭ.

— Maĭ dă mușteie astea la-oparte, îĭ comandă unul.

— Băete, muștaru! strigă altul.

— Ți-al, că plec! vociferează un altul disperat.

— Heĭ, chelner, ne-aĭ pus tacîmurĭ și nu ne daĭ lista!? îl iaŭ la zor și nouiĭ veniți. Ce ne daĭ de mîncare?

— Să vă servesc o ciorbă de burtă minunată, o tuslama No. 1, o scordolea de racĭ faină, niște sarmale superioare, o fleiculiță curea *erste*, înșiră Marcu, în limba luĭ particulară, roșu-stacojiŭ la față, ștergîndu-și cu șervetul picăturile marĭ de sudoare ce'ĭ curg pe frunte.

Digitized by Google

— Să ne facĭ o...

— Am înțeles.

Și fuge în întîmpinarea altor mușterii:

— Bine-ațĭ venit sănătășĭ și poftă bună!

— Heĭ, ia poftim încoa! Cum aĭ înțeles, zăpăcitule? că n'am apucat să comandăm. Să ne daĭ o salată de pătlăgele; o porție la douĭ. Vezĭ, maĭ mare să fie.... te-avem și noĭ în vedere la bacșiș. Și maĭ repede.

Marcu se repede la masa din mijloc, cu răcitur̆ĭ; aduce salata; scena se repetă:

— Marcule, maĭ adu o litră!

— Băete, mĭ-aducĭ muștaru, orĭ mi se sue mie muștaru la nas?!

— Eŭ îțĭ cer caise și mi-aducĭ jumărĭ cu brînză? Cînd țĭ-oĭŭ trage două perechĭ de palme, auzĭ cîiniĭ în Giurgiŭ!

— Ţal, că plec!

— Viiine... Un minut mă rog... Sosește cu acceleratul... O ciorbă de burtă minunată, o tuslama No. 1, o scordolea de racĭ fină, niște sarmale superioare... Bine-ațĭ venit sănătoșĭ și poftă bună! se aude vocea luĭ Marcu, cînd la dreapta, cînd la stînga.

Il privesc. Un adevărat *Hard-labour*. Sgomotul infernal din birt m'a predispus spre melancolie; o flașnetă care se tînguește de vr'un ceas în stradă, în urletul cîinilor, mărește starea de tristețe în care mă aflu.

Digitized by Google

Săracu Marcu! Vecĭnic surîzător, vecĭnic cu un cuvînt bun pe buze, drept răspuns insultelor. De urît ce'ĭ, e simpatic. Mic, smead la faţă, cu obrazul plin de pestruĭ, cu mustaţa roşie căzută pe oală, cu buzele late, cu ochiĭ verzĭ, stinşĭ, cu urechile blege, (aşa de blege, că trebue să potrivească mereŭ creionul pe care 'l poartă deasupra celeĭ drepte) tuns ca în palmă, să facă musca plicĭ, în costumul luĭ prea larg, cu un şorţ soios legat tot-d'auna de brîŭ, cine nu 'l cunoaşte şi-ĭ aude şi glasul răguşit de beţiv, îl ia la sigur drept ovreĭŭ. Un cuvînt maĭ mult să'l persecute: «Mă jidane, n'auzĭ?» Săracu Marcu!

Un singur lucru mă minuna la el: vara, în toiul luĭ Cuptor, umbla legat la gît cu acelaş fular pe care 'l purta iarna. Intr'o zi, l'am întrebat: «Nu ţi-e cald?» Contrar obiceiuluĭ, nu mĭ-a răspuns.

Dar vecinul din dreapta m'a iniţiat: «Ce, nu ştiĭ? A vrut să se omoare... Legătura de la gît i-ascunde dunga briciuluĭ...»

Un roman în toată puterea cuvîntuluĭ. Dat de mic copil în cîrciuma luĭ Crinuleţ, a servit vre-o cincĭ anĭ fără leafă; cu ce s'alegea din bacşişurĭ. Intr'o zi, s'a pomenit flăcăŭ, şi, cu ridicarea ranguluĭ stăpînuluĭ de la cîrciumar la birtaş, a fost înaintat şi el chelner. Două-zecĭ de leĭ pe lună. Cîţĭ anĭ de muncă n'a asudat bĭetul

Digitized by Google

Marcu, de cîte bunătăţĭ nu s'a lipsit, cîte înjurăturĭ n'a răbdat, pînă să strîngă şi el cîte-va părăluţe... Cu chiŭ cu vaĭ, a încropit vre-o două miĭ de leĭ. Visa bietul băiat să'l ia cînd-va jupînul la parte, saŭ să deschidă odată o prăvălie pe seama luĭ, să «avanseze», cum zicea el, că aşa e firea omuluĭ, tot spre maĭ mare năzueşte... Şi maĭ visa fericitul Marcu o femee iubitoare lîngă el, să'ĭ îndulcească zilele amărîte; une-orĭ îndrăznea să ridice ochiĭ chiar pîn' la fata jupînuluĭ, la Florica cea frumoasă, privită galeş de toţĭ muşteriiĭ birtuluĭ. Şi de ce nu? Tînăr era, chipeş se simţea, cum se simte omul cînd e sănătos şi voinic. Cu micile eĭ darurĭ ce maĭ cheltuia Marcu din cînd în cînd cîte un leŭ: ba o oglinjioară, ba un buchețel, ba cîte-o cărticică cu poze — că, încolo, pentru el, se lipsea de toate, numaĭ să strîngă ban lîngă ban. La urma urmeĭ, de ce nu i-ar fi dat-o jupînul? Il cunoştea băiat cinstit, harnic. De la dînsul învăţase cinstea şi bunătatea. De frică să nu cheltuiască baniĭ saŭ să i fure cine-va, îĭ lăsase în păstrarea stăpînuluĭ, aşa cum îĭ adunase, an cu an. «Nu'ţĭ ĭeĭ paralele Marcule?» — «Lasă jupîne, maĭ ţine-ĭ; la d-ta sînt ca şi la mine. O să'ĭ iaŭ eŭ odată şi-o dată».

Şi azĭ aşa, mîĭne aşa, pînă cînd într'o dimineaţă averea jupînuluĭ s'a vîndut cu toba. Inimă bună, dăduse întreguluĭ oraş să mănînce pe da-

Digitized by Google

torie; girase pentru toţĭ caliciĭ... Falimentul luĭ Crinuleţ aducea după dînsul falimentu luĭ Marcu.

Cînd a văzut bĭetul chelner obloanele prăvălieĭ trase şi peceţiile puse pe uşĭ, i-a venit ameţeală. Visele luĭ, bănuţiĭ luĭ munciţĭ, dragostea luĭ, toate se duseseră pe copcă! N'a stat mult la gînduri: şi-a pus briciul la gît, şi-a tras. După o zăcere de patru lunĭ în spital, a scăpat ca prin minune. Atuncĭ a vorbit de dînsul toate gazetele. *Universul* i-a dat şi poza... Şi 'n timpul acesta, fata s'a măritat.

Omul bun şi stăruitor nu piere. Crinuleţ a făcut ce-a făcut şi şi-a redeschis restaurantul. Marcu a reintrat în funcţie, chipurile să'şĭ scoată părăluţele, — în realitate să maĭ pĭardă cîte-va. Căcĭ, lucru curios, comedia se repetă: Crinuleţ iar girează, Marcu iar lasă simbria să se strîngă la jupînu.

Il privesc cu şi maĭ mult interes. Cine-ar crede că în viaţa omuluĭ acestuia surîzător, vecĭnic cu «Bine-aţĭ venit sănătoşĭ, şi poftă bună!» pe buze, s'a petrecut odată o dramă grozavă?

Digitized by Google

Moş Dinache

Digitized by Google

Digitized by Google

Moș Dinache

In zorĭ, la vie. De pe prispa caseĭ, în mirosul acrișor care se exală de pe coarde, admir viţele înalte, înșirate la rînd ca soldaţiĭ. E o răcoare plăcută; departe se zărește soarele care se ridică încet-încet. Clopotele vitelor duse la pășune se aud bălăngănind pe lîngă garduri, urmate de lătratul cîinilor legaţĭ la cîte-și patru colţurile vieĭ.

Cu pușca la umăr, se plimbă de colo pînă colo printre aracĭ, cu capu 'n pămînt, moș Dinache, pîndarul. De un ceas mă uit la el și nu mă maĭ satur. Așa romîn verde n'am maĭ văzut. Are șeapte-zecĭ și șease de anĭ, și să 'ĭ tot daĭ cincĭ-zecĭ. Cu o pălărie de pîslă rotundă în cap, lăsată pe ochĭ, drept în costumul luĭ alb ţărănesc, cu cojocul pe spate, cu opincĭ în picioare, — nicĭ nu i se aud pașiĭ pe nisip. Cum se poartă

Digitized by Google

ras şi cu mustaţa tunsă, de departe l'aĭ lua drept flăcăŭ. De aseară de cînd tot umblă.

Vreaŭ să'l cunosc maĭ bine, şi mă apropiĭ de el.

— Bună dimineaţa, moşule.

Se opreşte, lasă puşca jos, se descoperă respectuos, zîmbind aşa în cît i se văd gingiile goale; răspunde umilit:

— Sărut mîna.

Vede că vreaŭ să'l întreb ceva, dar că nu ştiŭ de unde s'o încep; o ia el înainte:

— Da' al cuĭ eştĭ mata?

— Eŭ sunt văr cu cucoana.

Şi 'ĭ fac întreaga mea genealogie.

— Tiiii! bată-te să te bată! Aşa e. Te-am cunoscut şi pe mătăluţă. Eraĭ micuţ. Veneaĭ cu cucoana bătrînă în Deal la c'onu Iancu... Sînt vre-o două-zecĭ şi cincĭ de anişorĭ de-atuncĭ!

Moş Dinache începe să povestească, şi eŭ ascult cu drag scene duioase din copilăria-mĭ stinsă. De cincĭ-zecĭ de anĭ slujeşte la curte; îmĭ cunoaşte tot neamul; numaĭ pe mine, copilul rătăcit, nu m'a văzut de atîta timp «Iraaa, da' mare te-aĭ făcut!»

Acum ne-am împrietenit. M'am aşezat la umbră, pe un butuc; îl poftesc lîngă mine, căcĭ am de gînd să 'l descos.

— Staĭ icĭ, moşule.

— Nu se cade.

— Păĭ, eŭ vreaŭ să stăm de vorbă.

Digitized by Google

— Intreabă d-ta, că 'ți răspund eŭ; dar nu se cade să staŭ jos înaintea boerilor.

Nicĭ pălăria nu vrea să și-o pună în cap. S'a rezimat de pușcă și oftează.

— De ce suspinĭ, moșule?

— Ia, vremurĭ grele, boerule; că atît cît a trăit c'onu Iancu, maĭ mergeam și eŭ pe la dumnealuĭ, mă maĭ miluia cu cîte un franc; acu trag din greŭ la vreme de bătrîneațe: am ajuns pîndar... «20 de francĭ pe lună și de mîncare!».

— Și ce trebue să facĭ pentru baniĭ ăștia moș Dinache?

— Ia, să daŭ toată nopticica roată la vie. Ziua ca ziua: maĭ dorm nițel, maĭ leg cîte-o viță, maĭ daŭ de mîncare la fiare (așa a botezat dînsul cîiniĭ) — după apusul soareluĭ începe greul. Cînd nu e lună, trebue să mă fac în patru, c'altfel fură hoțiĭ strugurii, de nu maĭ rămîne rod pentru vin. «Puști» nu e bine să tragĭ multe; una, două, mult treĭ; dacă daĭ focurĭ mereŭ, aude hoțul din cotro vin pocnetele, și știe să se ferească. Nicĭ foc din vreascurĭ nu e bine să facĭ, că te vede. După ce dă bruma, degerĭ cum e maĭ răŭ...

— Dacă prinzĭ hoțul în vie, îl împuști cu sare, moș Dinache?

— Ba, cum se cade: cu alice; că dă voe legea. Ce crezĭ d-ta? Via are muncă multă: 50 de banĭ vița.

Digitized by Google

— Dar dacă 'l omorĭ?

— Nu mĭ-e frică; am eŭ grijă să trag la picioare.

Cel puţin dacă ne-ar fi munca cu spor! maĭ oftează pîndarul, mutîndu-şĭ puşca de la dreapta la stînga, şi rezimîndu-se iar de dînsa, dar slabă nădejde! De cînd cu vĭermele ăla, *filoxera*, cum iĭ ziceţĭ d-voastră, strugurii sînt slabĭ, fac nişte vin de 'ĭ maĭ bună apa. Ce era înainte vreme!

Moş Dinache închide ochiĭ parc'ar vrea să evoce trecutul, şi de-odată porneşte:

— In loc să te poftească la o dulceaţă, te ducea boerul să ĭeĭ o boabă de strugure din vie. Aşa era de gros mustu, că dacă strîngeaĭ boaba între degete, numaĭ puteaĭ să le deslipeştĭ uşor. Se întindea zeama ca mĭerea. Ce rumen, ce frumos şi ce gros era rodul! D'aia era vinul bun. Acum, în loc de viţe strămoşeştĭ, avem americane; în loc de călcătorĭ în carĭ striveam struguriĭ cu picĭoarele, avem maşinĭ nemţeştĭ; în loc de lin de stejar, brobonitoare englezească; în loc de teasc romînesc, comedie d'aia franţuzească, şi tot de-geaba, vinul de-altă dată nu'l maĭ bem!

He! He! ce eraŭ dealurile noastre nu maĭ departe de cît acum vre-o zece anĭ pe vremea asta! Nu era chip să'ţĭ arunci ochiĭ împrejur, să nu vezĭ o viţă culcată la pămînt de grea ce era. Fie-care podgorean avea cîte o căsuţă pe via

Digitized by Google

luĭ, și unul era maĭ mulțumit de cît altul. Pe la 1 Octombrie, cînd începea culesul, soseaŭ musafiriĭ. Seara, după muncă, chelălăia cimpoiul și se încingeaŭ niște chefurĭ, de nu se maĭ alegea care e boer de care e țăran. Urlaŭ văile de cîntece și de veselie. Acum!...

Bătrînul a căzut pe gînduri; dar îl sgîndăresc, și iar o pornește:

— Nu știŭ boerule, mie mi se pare, saŭ nu maĭ vrea Dumnezeŭ cu noĭ fiind-că s'a păcătoșit lumea, dar par'că toate eraŭ maĭ bune odinioară.

Inainte săpaĭ porumbul odată, și se făcea; acum îl sapĭ de treĭ orĭ, și nu s'alege nimic. Și paralele sînt «maĭ rele». Te ducĭ la tîrg cu un pol, te'ntorcĭ fără el, și cu traista goală. Pe vremea mea, mergeaĭ la Ploeștĭ cu un sfanț, te întorceaĭ îndestulat cu de toate, și 'țĭ maĭ rămînea și cîte-va parale în pungă!

Păĭ, dă! pîĭnea era treĭ lăscăĭ, litra de rachiŭ patru, și ocaua de vin douăsprezece.

Cînd dă Dumnezeŭ, dă! urmează Moș Dinache, rîzînd; dacă m'eĭ crede c'onașule, o să'țĭ spun că ploua și parale cînd eram eŭ copil.

— Cum așa, moșule?

— Apoĭ, cînd primiaŭ hoțiĭ de arendașĭ cîte un pumn de lăscăĭ, fiind-că eraŭ subțirĭ—bătăle pustia! — scăpa cîte una printre degete. De lene, saŭ fiind-că nu putea s'o găsească în praf, ciocoiul nu s'apleca s'o ridice. Și noĭ piciĭ, carĭ

Digitized by Google

aflasem «sicretu», cînd ploua, ne ţineam la şuvoaĭe. Nu se putea să nu aducă apa două-treĭ lăscăĭ. Ne băteam pe ele, şi pe urmă ne duceam acasă şi spuneam mameĭ: «Aruncă maică mămăliga, că ţi-am adus pîĭne».

N'am ce zice, la ce să supăr pe Dumnezeŭ, îĭ dă 'nainte Moş Dinache, vre-o cincĭ-zecĭ de anĭ, pînă n'a dat molima în vitele mele, am trăit bine pe moşia boeruluĭ. Mîna mea n'a lucrat cu sapa în ogorul altuia. Nicĭ armata n'am făcut-o, să mă'ntorc ca alţiĭ bolnav de la oraş; m'a scăpat c'onu Iancu, Dumnezeŭ să'l ĭerte! Că p'atuncĭ aşa era: slugile ciocoiuluĭ eraŭ scutite de oştire. Numaĭ copiĭ nu s'a milostivit Domnul să'mĭ dea, să am şi eŭ un ajutor la bătrîneţe. Alt-fel, cu băbuţa mea, — te-a purtat şi pe d-ta în braţe, face o digresiune moşneagul — cu băbuţa mea, am trăit...

Incepea o parte interesantă: partea sentimentală a vieţeĭ luĭ. Imĭ ascuţiĭ urechile. Dar lătratul cîĭnilor întrerupse spovedania luĭ Moş Dinache.

— Aoleŭ! am uitat să daŭ apă şi de mîncare la fiare. Sărut mîna c'onaşule. Las' că maĭ vorbim noĭ mîĭne; văd că 'ţĭ place să staĭ la sfat cu bătrîniĭ.

Digitized by Google

Dovada

Digitized by Google

Digitized by Google

Dovada

Arăbdat Ionică, a răbdat cît a putut, dar nu maĭ merge să se facă n'auden'avede; l'arată cu degetul toată mahalaua. Dac'ar fi numaĭ despre el, orbit de pasiune, poate că tot ar ĭerta. Dar rudele nu'l lasă:

— Orb eștĭ? nu vezĭ că te'nșeală cu toțĭ drăngălăiĭ, pe carĭ tu, ca un găgăuț, i-aducĭ în casă, sub cuvînt că ți's prietenĭ? Ne-a făcut familia de rîs! Se'ntinde cu toțĭ ăia... Toată lumea ți-o spune și, par'că eștĭ fermecat! nu vreĭ să crezĭ! Iți pune coarne și cu sergentul de stradă; factorul poștal, cînd i-aduce scrisorile, se'ncurcă cîte un ceas la vorbă... A văzut-o frate-tăŭ, maĭ alaltăerĭ, sbenguindu-se cu găzarul — ce maĭ vreĭ!

Azĭ așa, mîĭne așa, i-aŭ tot tocat neamurile la ureche răutățĭ, pînă cînd s'a hotărît:

Digitized by Google

— Să ştiĭ că te las! Daŭ divorţ! Am şi băgat formele în tribunal.

Lencuţa atîta aştepta:

— Mare pagubă! Să viĭ înapoĭ cînd te-oĭŭ chĭema eŭ. Cu ce m'am ales după urma ta? Nimic în cap, nimic în pungă, nimic în...

Cuvîntul din urmă nu se maĭ auzi, fiind-că Ionică, furios, eşise afară, trîntind uşa.

Iată-ĭ acum în faţa tribunaluluĭ; Ionică, privindu-şĭ jumătatea galeş, aproape s'o ĭerte; ea făcînd ochĭ dulcĭ unuĭ tînăr, cu care stătuse de vorbă pîn'atuncĭ.

— De ce vreĭ să te desparţĭ? întreabă preşedintele?

Ionică schimbă feţe-feţe; lasă ochiĭ în jos; limba i se încleştează în gură.

— Spune maĭ repede; n'avem timp de pĭerdut.

— Spune omul luĭ Dumnezeŭ, şopteşte mama luĭ Ionică, de la spate, unde şeade de planton.

— Sssst! tăcere! intervine aprodul.

— Păĭ, să trăiţĭ, domnule preşedinte, nu e cum aţĭ crede d-voastră, o chestie *banală*.

— Cum banală?

— Adică de banĭ, din pricina zestreĭ.

— Atuncĭ?

— E de ruşine, îngînă însfîrşit Ionică.

— Să se evacueze sala!

Unul cîte unul, curioşiĭ de-abia se'ndură să

Digitized by Google

iasă ; avocaţiĭ de afară, auzind că e şedinţă secretă, se grăbesc să intre. Cel din urmă, ese tînărul care făcea ochĭ dulcĭ Lencuţeĭ. Privirea eĭ îĭ zice : «La revedere». Bătrîna stă neclintită de bancă. Cu mare greutate reuşeşte s'o urnească aprodul.

— Eĭ, acum poţĭ să spuĭ.

— E rea, domnule preşedinte.

— Eĭ, şi asta e de ruşine ? D'aia m'aĭ făcut să golesc sala ?

— Păĭ să vedeţĭ e rea...

— Ce fel de rea omule ?

Aci supleantul se apleacă la urechea preşedinteluĭ, şi'ĭ explică înţelesul uneĭ fraze din *Cronica Moldoveĭ*, unde se vorbeşte de soţia luĭ Vasile Lupu: «Şi-a lăsat-o Domnul pre ea, fiind-că era rea...»

— De ce nu spuneaĭ pe şleaŭ, nenişorule ? Dă-o pe romîneşte. Care va să zică, vreĭ s'o laşĭ fiind-că te înşeală ?

Auzĭ cucoană ce spune dumnealuĭ, adevărat ?

Lencuţa se roşeşte pînă în vîrful urechilor şi protestează :

— Vaĭ de mine, domnule preşedinte, cum se poate una ca asta ? Auzĭ, să'ndrăznească să mă insulte !?

— Aĭ martorĭ ? întreabă însfîrşit preşedintele pe Ionică.

— Fireşte că am.

Digitized by Google

— Să'ĭ depuĭ cu o petiţie la grefă. Termen la 15 Februarie.

Ionică pleacă amărît; Lencuţa grăbită să'şĭ regăsească prietenul.

A doua-zi, aprodul întroduce pe Lencuţa în camera de consiliŭ. E însoţită de un avocat.

— Ce'ĭ porunca cuconiţă? Par'că aĭ maĭ avut un proces pe aicĭ.

— Tot în aceeaşĭ afacere venim, explică avocatul. Doamna a făcut cerere reconvenţională.

Apoĭ încet, la-oparte, supleantuluĭ:

— «Mon cher» e splendidă. Dacă vreĭ, ţi-o trec.

— Bine, voĭŭ face tot ce'mĭ va sta în putinţă, răspunde exagerat de tare magistratul, să creadă ceĭ d'imprejur că e vorba de un proces.

Iar după ce-a eşit avocatul, Lencuţeĭ:

— După cum văd, d-ta facĭ o cerere reconvenţională. Pretinzĭ că soţul D-tale te-a bătut.

— Da, domnule, îngînă petiţionara, căreia îĭ vine să rîdă.

— Apoĭ nu ţi-a scris bine jalba, cine ţi-a scris-o... Maĭ întîĭŭ că nu e pe timbru legal şi apoĭ...

— Cum trebue s'o fac, dacă nu vă supăraţĭ?

— Apoĭ, vezĭ d-ta, noĭ, ca magistraţĭ, n'avem voe să facem concurenţă advocaţilor, dînd sfaturĭ înpricinaţilor. Dar, pentru d-ta, am s'o fac. Trecĭ mîĭne dimineaţă pe la mine pe-acasă: Calea

Digitized by Google

Mînăstiriĭ No. 902; dar să nu viĭ maĭ tîrziŭ de ora zece, că nu mă găseştĭ.

In sală o înhaţă grefierul:

— Aţĭ dat actul?

— Domnul supleant zice că nu-ĭ bine făcut.

— Vă fac eŭ altul.

— Trebue pe timbru, şi n'am parale la mine.

— Nu-ĭ nimic, am eŭ. Mergem la restaurantul de peste drum, şi'l facem împreună.

— Ce-o să zică domnul supleant? Mi-a dat întîlnire mîĭne dimineaţă acasă, să'mĭ facă dumnealuĭ actul.

Grefierul a priceput şi rîde'n barbă mulţumit c'o ia înaintea judecătoruluĭ:

— Du-te mîĭne dimineaţă cu actul făcut, şi-o să fie foarte mulţumit.

A treia zi, aprodul introduce iar pe Lencuţa. In camera de consiliŭ e îmbulzeală. Supleantul se face că n'o cunoaşte. Grefierul idem. Dar la cîte şi treĭ le ard obrajiĭ.

Membrul de şedinţă, văzînd aglomeraţia, primeşte şi el acte. Fireşte că la Lencuţa se repede:

— Aveţĭ o hîrtie...

Supleantul îĭ face cu ochiul. Cît aĭ bate în palme, colegiĭ sînt în camera de alăturĭ.

— Are un proces de divorţ. Splendidă, «mon cher»; dacă vreĭ, ţĭ-o trec.

— Doamnă, poftește aicĭ, o chiamă membrul

Digitized by Google

de şedinţă. Şezĭ, te rog... Aĭ făcut o cerere de conexare.

— Da domnule.

— De ce nu cerĭ şi pensie alimentară, pînă la pronunţare? Aĭ avut zestre?

— Da.

— Copiĭ aĭ?

— Da.

— Atuncĭ aĭ dreptul.

— Nu ştiŭ cum s'o fac.

— Deşi nu e în atribuţiunea mea, dacă nu te superĭ, o să ţĭ-o fac eŭ. Trecĭ mîĭne dimineaţă pe la mine: strada Pudoareĭ No. 69.

Cînd ĭese în sală, se bat vre-o şease inşĭ să pună mîna pe ea. Grefierul, discret, nu-şĭ spusese aventura «de cît» colegilor. Insfîrşit, reuşeşte s'o convingă un copist bacalaureat.

— V'a admis cererea?

— Mi-a spus să fac altă jalbă, pentru pensie alimentară.

— V'o fac eŭ.

— Mi-a spus domnul membru de şedinţă că mi-o compune dumnealuĭ. Să viŭ mîĭne dimineaţă în strada Pudoareĭ.

— Nu-ĭ nimic; o să fie bucuros că viĭ cu cererea gata. Uite, mergem la restaurantul hoteluluĭ de peste drum, şĭ-o înjghebăm pe îndelete; într'un sfert de ceas sîntem înapoĭ.

Digitized by Google

A patra zi, aprodul introduce din noŭ pe Lencuța. E într'o Sîmbătă; procese puține, numaĭ două treĭ tutele; de data asta e față și prețedintele. Ceĭ-l'alțĭ magistrațĭ, ocupațĭ cu resolvarea petițiilor, se fac că n'o văd. O întîmpină prețedintele:

— Ce este?

Și după ce-a văzut cererea:

— Vreĭ un termen scurt?

— Da, dacă se poate.

— Cu plăcere. Spune-mĭ te rog unde staĭ, ca să știŭ unde să trimet citațiile.

Adresa era deja la dosar; dar acesta era sistemul prețedinteluĭ ca să intre în vorbă.

— Poate să vie aprodul cu citațiile orĭ cînd? Nu zice nimic bărbatul?

— Nu, că a plecat de-acasă.

— Bine, atuncĭ o s'o aduc diseară, chiar eŭ.

Pe prețedinte îl precede de-astă dată aprodul, căcĭ își face chipurile drum și dînsul pe la împricinată.

Și conexarea, și pensia alimentară, și citațiile aŭ mers strună. Tot ce cerea Lencuța, i se admitea. Par'că era un făcut: tribunalul judeca tot-deauna în complect. Insfîrșit, sosi și ziua ascultăriĭ martorilor; Ioniță i-adusese de cu noapte. Adusese și ea, învățată din timp.

— Ce știĭ d-ta? Auzĭ, domnul susține că soția dumnealuĭ îĭ necinstește casa.

Digitized by Google

— Eŭ, nu ştiŭ nimic.

— Dar d-ta?

— Nicĭ eŭ.

— Mint amîndouĭ! Să ştiĭ că i-a'ncurcat spurcata, răcneşte furioasă mama soacră.

— Să vie martoriĭ reclamanteĭ, ordonă preşedintele.

Sunt treĭ. Jură toţĭ pe sfînta cruce că Ionică o bătea de-o svînta.

— Cîte şi treĭ i-aŭ fost amanţĭ. Nu-ĭ credeţĭ, domnule preşedinte! maĭ urlă, disperată, bătrîna, privindu-şĭ cu milă pe Ionică al eĭ, care stă plouat.

— *Tribunalul declară desfăcută căsătoria, pronunţă preşedintele. Divorţul se hotărăşte în favoarea soţieĭ.*

Şi-apoĭ reclamantuluĭ:

— Cum era să ne pronunţăm în favoarea d-tale? Noĭ nu condamnăm aicĭ de cît cu dovezĭ? Cu ce ne-aĭ probat că nevasta d-tale e necinstită?

— Asta merge sus, eŭ fac apel, strigă disperat Ionică.

— Mergem pînă la Casaţie! tună mama soacră.

— La Apel, poate să maĭ am trecere, se gîndeşte Lencuţa, dar la Casaţie slabă nădejde!

Digitized by Google

Ursu

Digitized by Google

Digitized by Google

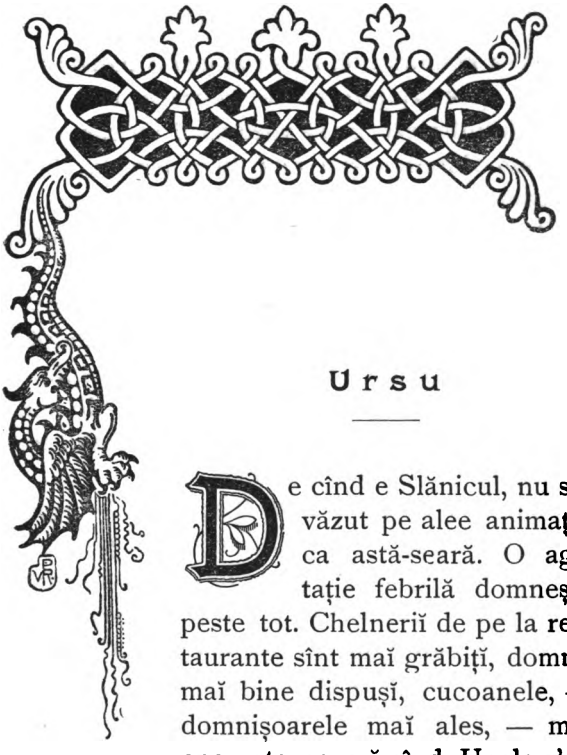

Ursu

De cînd e Slănicul, nu s'a văzut pe alee animaţie ca astă-seară. O agitaţie febrilă domneşte peste tot. Chelneriĭ de pe la restaurante sînt maĭ grăbiţĭ, domniĭ maĭ bine dispuşĭ, cucoanele, — domnişoarele maĭ ales, — maĭ enervate ca orĭ-cînd. Unele s'aŭ gătit de cu vreme, cînd e corpul maĭ svelt, deabia întingînd în felurile de mîncare de la masă; altele, maĭ puţin cochete, se chinuesc strîngîndu-se în corset după masă, maĭ-maĭ să le vină răŭ. Tineriĭ, în fracurĭ, în smockingurĭ saŭ în redingote corecte, înţepeniţĭ în gulere maĭ înalte ca de obiceĭŭ, daŭ de lucru lustragiilor; comisionariĭ aleargă de colo pînă colo, de pe la ho-

Digitized by Google

telurĭ la restaurante, ba să aducă o batistă uitată, ba să spue «ţaţeĭ» să se îmbrace maĭ repede, că o să întîrzieze, ba să vază dacă nu care-cum-va madam Popescu şi-a uitat în repezeală cheia de la cameră în uşă, că n'o găseşte nicăerĭ.

Dar ce să fie mişcarea asta extra-ordinară? Pentru ce toate aceste pregătirĭ?

Se împlinesc azĭ 100 de anĭ de cînd nu ştiŭ care voevod moldovean, rătăcit prin codriĭ Slăniculuĭ, şi chinuit de-o constipaţie încăpăţînată, s'a uşurat bînd din apele purgative ale acestor minunate Băĭ, şi data aceasta neuitată, trebue comemorată cu toată pompa.

Iniţiativa a luat-o Lică Ţepeluş. A organizat ceva monstru, unic pînă acum în ţară la noĭ. O reprezentaţie de gală, unde se vor produce, pe lîngă artiştiĭ noştri ceĭ maĭ de seamă, diletanţĭ din lumea mare: un bal «cu surprize» va urma serateĭ, pînă la miezul nopţiĭ; apoĭ o plimbare «veneţiană», în massă, pe lună, cu lăutariĭ în cap, pînă la Cascadă, luminată pentru circumstanţă cu miĭ de lampioane. O să fie o feerie; ceva ca în *O mie şi una de nopţĭ*.

Cu trecerea de care se bucură pe lîngă maĭmărimĭ, Lică a reuşit să înjghebeze şi un tren de plăcere, care să aducă călătorĭ din toate unghiurile ţăriĭ. Preţul ridicol de ĭeftin, a făcut să vie atîţia curioşĭ, că hotelurile sînt pline; vilele idem. Administraţia Epitropieĭ Sfîntuluĭ Spi-

Digitized by Google

ridon a trebuit să transforme pînă și sălile de biliard în dormitoare. Dar tot aŭ maĭ rămas pe d'inafară nenorocoșĭ sosițĭ în ajun; aŭ fost nevoițĭ să doarmă prin trăsurĭ.

Insfîrșit, ora mult așteptată se apropie. Lică Țepeluș are de ce să fie mîndru. Nerăbdător, dă poruncĭ în dreapta și în stînga, așează marca țăriĭ de pe un stîlp tricolor pus ca ornament, ceartă pe cofetar că nu e înghețata gata, dă sfaturĭ șefuluĭ de orchestră în privința valsurilor ce trebuesc cîntate, — e în fierbere. Din cînd în cînd, aruncă privirĭ disperate în spre Valea Dobruluĭ.

Madam Popescu, pe o bancă, în fața Cazinuluĭ, dă cu cotul Ioneaschiĭ:

— Să putea să lipsească Martie din post?! Poftim, și nevasta șefuluĭ! Să nu morĭ?! Acasă n'are ce mînca, și aicĭ face pe grozava!

— Și uite ce cerceĭ are în urechĭ!

— Tacĭ soro, că e stras curat; se cunoaște cale de-o poștă.

— Lasă-mă, Zincuțo, știe toată lumea că trăește cu Vasilache. El o aduce la băĭ. Și bărbatu-săŭ se face n'aude-n'avede.

Nevasta șefuluĭ categorisită, e rîndul uneĭ mume venerabile, care'șĭ plimbă fetele dichisite:

— N'a vrut s'o dea pe a mare după judecătoru care-o cerea an; acum o s'aștepte mult și bine. Și-apoĭ ce'șĭ dă așa aere? Vrea să ne ia

Digitized by Google

ochiĭ. Ştim noĭ: să tot dea zestre cîte 50.000 de fr. de copil; şi aia încurcată în imobile.

Pe terasă, lumea maĭ bună, îmbrăcată maĭ modest, dar maĭ cu gust, aşteaptă şi ea începerea spectacoluluĭ.

Se face ora nouă şi jumătate, şi Lică Ţepeluş continuă să se uite cu dor pe Valea Dobruluĭ. A devenit trist. La ce i-a folosit toată strădania, dacă n'o fi *ea?* La ce bun că şi-a bătut capul toată ziua să înveţe cum se comandă un cadril, dacă nu l'o vedea *ea?* Căcĭ pentru dînsa şi-a dat toată osteneala.

Domnişoara Adina, într'o companie numeroasă, plecase dis-de-dimineaţă călare, în excursiune la Poiana Sărată, dar promisese ca la şease seara cel mult, să fie întoarsă. Ceva maĭ mult: dăduse primul tur de vals luĭ Lică, şi acesta îĭ făgăduise să nu înceapă balul fără dînsa.

Ceasul bate zece fără un sfert, şi domnişoara Adina nicăerĭ! Publicul începe să devie impacient. Se aud protestărĭ:

— Da' de ce nu daĭ ordin să se lumineze sala, domnule Lică?

— Las-o pe domnişoara Adina, că vine ea; pînă să se sfîrşească reprezintaţia are tot timpul, insinuează un concurent.

— Iar o să ne culcăm la ziuă! oftează un bĭet părinte de familie, silit să'şĭ ducă moştenitoarele

Digitized by Google

la bal. Am venit să mă odihnesc la Băĭ, și maĭ răŭ mă ostenesc!

— Las' că nicĭ mie n'o să 'mĭ meargă maĭ bine, îl consolează un pensionar, care, deși nu merge la bal, e supărat. O să 'mĭ urle mașina electrică toată noaptea în cap.

Lică, ploŭat, primește toate loviturile, directe și indirecte, cu resemnare:

— Acum, mă rog, acum. Am așteptat să s'adune lumea.

Indignarea amenințînd să degenereze în revoluție, inițiatorul festivaluluĭ e silit să cedeze. Programul are un succes nebun. Aplauzele nu maĭ contenesc.

— Bravo Lică! Lică, bravo! se aud strigăte de pretutindenĭ. A aranjat lucrurile cu gust.

E chemat la rampă. Dar el nicĭ n'a călcat în sală. Deși a început să bureze, stă neclintit în fața Cazinuluĭ, cu ochiĭ țintă spre Valea Dobruluĭ.

Unsprezece și jumătate. Reprezentația sfîrșită, și Adina tot n'a venit! Ceea ce 'l turbură maĭ mult e că toțĭ ceĭlalțĭ excursioniștĭ s'aŭ întors.

— A rămas în urmă, spun toțĭ.

— Să nu-ĭ fi dat bună-seara vr'un urs, c'oane, zice și dascălu Papuc, care vine dintr'acolo.

— Se poate? bolborosește Lică, făcîndu-se alb ca varul.

— Iraca'n de mine Doamne, cum să nu se

Digitized by Google

poată! îĭ dă zor înainte Papuc. Că 's munţiĭ ăştia sînt plinĭ de lighioane.

Şi începe să istorisească ce-a păţit el odată cu un «domnişor» care 'l luase la vînătoare de urşĭ, cum a trecut namila pe d'inaintea lor, dar cînd s'a «sborşit» o dată la eĭ, aŭ rămas încremeniţĭ cu «Lifoşeu» în mînă, de nu s'aŭ desmeticit de cît după un sfert de ceas.

— Noroc că vara e sătul; se dă maĭ mult la smeură de cît la om, sfîrşeşte, încredinţîndu-l, dascălu.

Dar Lică nu 'şĭ maĭ găseşte loc. A intrat în sală, şi într'un moment, a şi făcut cunoscut prietenilor grozava bănuială. Vestea s'a răspîndit ca fulgerul. In loje, prin staluri, pe alee, nu se vorbeşte de cît de nenorocirea domnişoareĭ Adela.

— O fi căzut în vre-o prăpastie, zice unul.

— O fi rătăcit calea, adaogă altul.

— Nu se poate; romanţioasă cum e, rămînea de obiceĭŭ în urmă, să viseze, după cum spunea; dar ne ajungea totdeauna. A maĭ făcut drumul ăsta de atîtea orĭ; daca n'a venit, să ştiţĭ că s'a întîlnit cu vr'un urs, afirmă cu siguranţă un al treilea.

Şi de-aci fel de fel de poveştĭ despre întîlnirĭ cu urşĭ prin păduri, carĭ făceaŭ să ţi se ridice părul în cap măciucă, de spaimă.

Cel maĭ disperat, fireşte, e tatăl copileĭ. El şi cu Lică îţĭ fac milă. Doamnele, miloase, aŭ în-

Digitized by Google

ceput să plîngă. Orchestra, care atacase valsul, la un semn al publiculuĭ îndoliat, a încetat; cavalerii fac planurĭ de expediţiĭ:

— Să pornim în căutarea domnişoareĭ chiar astă-seară. Să luăm cu noĭ puştĭ şi fringhiĭ pentru orĭ-ce eventualitate. Un călăreţ să plece în grabă şi să întrebe pe toţĭ pădurariĭ dacă nu care cum-va aŭ văzut trecînd pe-acolo o copilă rătăcită. Străjeriĭ să sune din cornurĭ; ciobaniĭ din bucium. Să luăm cu noĭ şi un doctor.

Toată lumea e tristă; bine 'nţeles că serbarea se întrerupe.

Zadarnic aŭ vuit o noapte întreagă toţĭ munţiĭ. Cel d'întîiŭ se întoarce Ţepeluş, sdrobit:

— Nicĭ o speranţă! In schimb, o urmă de sînge pe vîrful luĭ Şandor, care nu se ştie dacă e de om saŭ de fiară.

Un fior străbate întreaga asistenţă.

— Săraca fată, n'avea de cît optsprezece anĭ! suspină o femee miloasă.

— De-acu toată nădejdea ne-a rămas la Dumnezeŭ, oftează greŭ tatăl, ştergîndu-şĭ ochiĭ roşiţĭ de lacrămĭ.

Şi pornesc cu toţiĭ la biserică, unde se dă un acatist pentru regăsirea nenorociteĭ pĭerdute. Credincioşiĭ se roagă fierbinte, în genunchĭ. Biserica geme de cucernicĭ. Clopotele se ridică la

Digitized by Google

cer, rugătoare. Lică Ţepeluş, din pragul sfîntuluĭ locaş, tot maĭ priveşte cu dor pe Valea Dobruluĭ.

E vis saŭ aevea? Iată că, cum se uită cu ochiĭ împăĭenjeniţĭ de somn şi de plîns, de după dealurĭ apare silueta elegantă a domnişoareĭ Adina. Nu e singură. La pas, în splendoarea auroreĭ, merge mînă în mînă cu un tînăr, căruia îĭ vorbeşte mereŭ, privindu-l în adîncul ochilor. E prea de dimineaţă ca să se sinchisească de indiscreţĭ. Din palid, Lică se face pembe. Cum de n'a observat nimenĭ pîn' atuncĭ, şi lipsa luĭ Rizeanu? De-sigur că visează.

Dă fuga în biserică, întrerupe slujba, chiamă afară toată creştinătatea.

Acum tineriĭ s'aŭ apropiat şi pot fi văzuţĭ de toţĭ. Ea are aerul obosit şi rochia cam mototolită; tînărul privirea victorioasă.

— Pentru Dumnezeŭ! unde-aĭ fost? o întreabă pe fată tatăl, smulgîndu-se din mulţime, şi acoperindu-şĭ odorul de sărutărĭ. Noĭ te-am crezut sfîşiată de urşĭ.

— Oh! papa, surîde copila, «Quelle folie!» Am rătăcit drumul în compania domnuluĭ Rizeanu; iată tot. Am luat-o pe poteca Şandoruluĭ.

— Păĭ eŭ v'am căutat pe-acolo, şi nu v'am găsit, suspină bietul Lică. Şi-apoĭ domnul cunoaşte cărările; doar e profesor de Geografie!

— La urma urmeĭ, d-ta ce te-amestecĭ? Mă ambetezĭ! i-o taĭe scurt domnişoara. Nu era de

Digitized by Google

trebuință să se facă atîta caz pentru o nimica toată.

— Ce'ţĭ spuneam eŭ, madam Popescu, a fost un urs cu două picioare, maĭ trînteşte o răutate Ioneasca. O cunosc eŭ ce fel de pragmatie mi-e dumneaeĭ!

Digitized by Google

Digitized by Google

Meteahna lui Petrică

Digitized by Google

Digitized by Google

Meteahna luĭ Petrică

Era băiatul cel maĭ bun din lume. O singură meteahnă avea: să facă colecţie de cărţĭ de vizită. Cum strîng copilaşiĭ sîmburĭ de roşcovă, liceenĭ timbre, şi domnişoarele cărţĭ postale ilustrate, aşa aduna el cartoane iscălite. Avea de toate felurile şi mărimile. Nu putea să deschidă gura, fără să aducă vorba despre mania luĭ. Fireşte că 'n-cepea prin a'ţĭ cere carta de vizită. La plecare, ţi-o da şi el. Dar, orĭ cît de politicos o înmîna, odată tot era s'o păţească: un tînăr, cu care avusese într'un salon o discuţie politică aprinsă, primind carta, crezuse că amicul nostru îl provocase la duel, şi-ĭ trimisese martorĭ. Cu mare greutate s'a liniştit crezutul provocat, şi numaĭ după ce-a primit scuze. Deatuncĭ Petrică proceda cu maĭ mare băgare de seamă.

Digitized by Google

Predilecţia luĭ era să «antameze» chestia cu domnişoarele. Se simţea omul şi pace! Cînd se amestecaŭ în conversaţie şi alţiĭ, nu maĭ putea de bucurie. Putea însfîrşit să 'şĭ arate superioritatea. Ticăloşiĭ de prietenĭ, cari 'ĭ cunoşteaŭ boala, atîta aşteptaŭ. Cînd îl vedeaŭ că începe să atace, se apropiaŭ...

— Cum vă spun, domnişoară, am fost erĭ să vă văd. Am regretat din suflet că nu v'am găsit. V'am lăsat cărţile de vizită. Cred c'aţĭ dat de ele.

— D-voastră aţĭ fost!? Inchipuiţi-vă că zăpăcitul de fecior le-a rătăcit. Nu ştia să ne spună cum îĭ zicea domnuluĭ care-a venit.

— Cum se poate?! Atuncĭ am avut mare noroc să vă 'ntîlnesc. Alt-fel, aţĭ fi crezut poate că sînt un răŭ crescut... Care va să zică, tot maĭ bun era sistemul vechĭŭ; nu se putea pierde catastiful!

— Care catastif?

Introducţia era făcută. Acum Petrică începea să recite ca o lecţie:

— Cum, d-voastră nu ştiţĭ?! Inainte vreme, portarul fie-căreĭ case avea un registru. Cînd cine-va venea în vizită la o persoană şi n'o găsea, cerea condica şi se iscălea — cum se înscrie azĭ în registrul de la Palat. Căcĭ pe atuncĭ, numaĭ nobiliĭ făceaŭ vizite de etichetă; tîrziŭ, în urmă, aŭ început să'ĭ imite «burghejiĭ».

Digitized by Google

A ţinut obiceiul cît-va timp, pînă cînd uneĭ cuconiţe deştepte, plictisită că odată găsea peniţa de la portar stricată, altă dată nu era cerneală, saŭ era hîrtia udă, şi altă dată era nevoită să'şĭ scoată mănuşa ca să se iscălească, ĭ-a trăznit prin cap o idee ingenioasă: să se iscălească de-acasă pe o bucăţică de hîrtie, şi să o lase portaruluĭ. Invenţia a fost găsită practică, contimporaniĭ aŭ imitat-o, şi iată origina cărţilor de vizită.

— Pe la ce an? îl aţîţa unul.

Petrică privea radios împrejur, surîdea triumfător, şi răspundea:

— Pe la 1821. Dar n'aŭ fost tot-deauna cum le vedeţĭ astă-zĭ; ca toate invenţiile, aŭ trecut prin multe transformărĭ pînă aŭ ajuns la perfecţie.

Şi Petrică începea un curs savant de Istoria cărţilor de vizită, care producea multă ilaritate în cercul prietenilor iniţiaţĭ deja, dar care pe naiva domnişoară o lăsa cu gura căscată.

— Să dăm Cezaruluĭ ce'ĭ al Cezaruluĭ! intervenea un glumeţ. In materia asta Petrică n'are rival. — «A propos», domnişoară, daţi-mĭ voe, vă rog, să vă cer o lecţie: sînt mutat cu serviciul la Botoşanĭ, şi nu ştiŭ care e regula «bon-tonuluĭ»: trebue saŭ nu să depun cîte-o cartă de vizită la toţĭ cunoscuţiĭ?

— Permiteţi-mĭ să'ĭ răspund tot eŭ, domnişoară, se ruga triumfător Petrică.

Digitized by Google

Şi apoĭ glumeţuluĭ:

— Nu e de absolută nevoe s'o laşĭ singur; poţĭ să le-o trimeţĭ cu un *P. P. C.* în stînga — *Pour prendre congé.*

— Da' cînd îĭ moare unuĭ cunoscut de-al tăŭ soacra bună-oară, ce cartă 'ĭ trimiţĭ?

— «Il feliciţĭ» cu *P. C.* la colţ — *Pour condoléncе*, răspunde fericit Petrică.

Numaĭ după ce băga de seamă rîsetele înfundate ale interpelatorilor, şi desele lor întrebărĭ fără nicĭ o noimă, observa domnişoara că aicĭ e bătae de joc la mijloc. Drăcoasa ţinea isonul:

— Dacă nu vă supăraţĭ, profit de ocazie şi eŭ, să vă cer o lămurire: de ce se îndoaĭe carta de vizită la colţ?

— Nu se maĭ îndoeşte la colţ, domnişoară, surîdea din ce în ce maĭ încîntat Petrică. Acum se îndoaĭe întreaga margine; asta însemnează că cel iscălit pe dînsa a lăsat-o în persoană.

— Dar în care parte se 'ndoaĭe, la dreapta saŭ la stînga?

Amicul nostru făcea un alt resumat enciclopedic asupra îndoitureĭ cărţilor de vizită în cursul vremurilor, care de astă dată uimea şi pe zeflemiştĭ. Căcĭ se pusese serios pe lucru Petrică; buchinea zilnic în hrisoave, şi totdeauna găsea ceva noŭ relativ la importantul luĭ studiŭ. Işĭ propusese chiar să scrie o carte, pe care era sigur c'o s'o premieze Academia.

Digitized by Google

De ce se vedea admirat, d'aia se înflăcăra:

— Ia să vedem, ştiţĭ care e ultima modă de-a lăsa carta cînd se duce un bărbat singur într'o familie şi nu găseşte acasă pe ceĭ vizitaţĭ?

Tăcerea umilită care urma, arăta o ignoranţă complectă.

— Se lasă o singură cartă, îndoită drept în mijloc!

Succesul era desăvîrşit. Pleca radios — şi a doua zi reîncepea discuţia «d'a capo» cu alţiĭ. Cucoanele se băteaŭ pe el; cum e invitat dansatorul prin baluri, actorul saŭ cîntăreţul prin serate, aşa era de căutat Petrică la orĭ ce petrecere de seamă. «Sper c'o să aduceţĭ şi albumul», îĭ zicea, făcînd ochiĭ micĭ, stăpîna caseĭ, la plecare.

Albumul era calul luĭ de bătae. Cînd intra pe uşă cu el la subţioară, al luĭ era succesul. Ceĭ d'imprejur dispăreaŭ, cum pĭer stelele d'inaintea soareluĭ. Se aşeza într'un peş, pe un scaun, punea picior peste picior, rezima colecţia de genunchiŭ, uda puţin arătătorul cu limba, ca să poată întoarce foile maĭ cu uşurinţă, şi începea:

— Cărţĭ de visită de la 1830, cu figurĭ alegorice: un porumbĭel, un amoraş. Cărţĭ de vizită din timpul Imperiuluĭ, cu aquila împărătească. Iată din vremea Restauraţieĭ, cu floarea de crin. Iată altele de la 1835, de-ale doamnelor

Digitized by Google

de pe-atuncĭ, cu dantelă subţire împrejur. Cărţĭ de vizită artistice, cu peisagiĭ; numele de-abia se observă scris mic, în lună saŭ pe aripa uneĭ morĭ. Iată albe, roşiĭ, albastre, verzĭ, marĭ, micĭ. Priviţĭ una din China, adică o părticică din ea, din faimoasa cartă de vizită lăsată la Pekin de un mandarin, Lorduluĭ Macartney. A fost lungă cît Turnul Eiffel; acolo aşa e obiceiul: cu cît persoana la care te ducĭ e maĭ simandicoasă, cu atît îĭ laşĭ o cartă de vizită maĭ mare. Maĭ iată altele, cu litere scoase în relief, şi altele de sidef, şi altele, maĭ moderne, imprimate cu diferite caractere; nouĭ de tot, litografiate.

Asistenţa scotea exclamaţiĭ, numaĭ zeflemiştiĭ, carĭ 'ĭ cunoşteaŭ meteahna, nu'l lăsaŭ în pace:

— Bine Petrică, aĭ fost in vizită şi cu Gambetta? Văd că te invită la masă.

— Nu; am cumpărat carta de la un negustor de autografe din Paris. Dar am toate cărţile de vizită ale contimporanilor din ţară, trimise de eĭ însişĭ. Uitaţi-vă.

Le avea. Ingeniosul colecţionar, felicitase la un an noŭ pe toţĭ bărbaţiĭ noştri de marcă, şi, fireşte, aceştia îĭ răspunseseră. Ca să se vază bine că luĭ 'ĭ-eraŭ adresate toate şi nu altuia, lipise plicurile cu adresa alăturĭ. Nu spunea însă prin ce tertip le căpătase. Mania îl făcuse mincinos, aşa că se grozăvea că e în vizită cu toate personalităţile. Numaĭ ce'l auzeaĭ: «Am fost de

Digitized by Google

am lăsat o cartă luĭ Sturza; azĭ am primit vizita luĭ Delavrancea; trebue negreşit să trec pe la Hegel».

După seratele la care lua parte, pleca acasă beat de triumf, în aşteptarea alteĭ şedinţe.

Cînd, într'o zi, primi într'adevăr o vizită care'l puse pe gînduri; *Petre Carp*. Ce să caute la dînsul? A doua zi la opt dimineaţa punct, era la poarta şefuluĭ junimiştilor. Plecase la Ţigăneştĭ. Intors acasă, altă vizită: *Pictorul Grigorescu*. Cum naiba se întîmplă să vie tocmaĭ cînd lipseşte el! Dar ce să caute oameniĭ aceştia la infima luĭ persoană? A! or fi auzit de faimoasa luĭ colecţie, şi vin să i-o admire. A treia zi alte treĭ vizite: *Take Ionescu*, *B. P. Hasdeŭ*, *Prinţul Ştirbey*.

— Cine ţi-a lăsat cărţile astea, strigă Petrică, scos din pepenĭ, portaruluĭ?

— Tînărul cu care-aţĭ fost maĭ alaltă seară la M-me Popescu.

A priceput; e o farsă. Trînteşte uşa, şi se aruncă furios într'un fotoliŭ. *Trrrrr!* sună clopoţelul.

— C'onaşule, a venit iar tînărul cu pricina. Mĭ-a maĭ dat o cartă.

Carol, citi buimăcit Petrică, pe cartonul alb, unde se imita perfect, în litere groase, iscălitura M. Sale Regeluĭ.

Digitized by Google

Trebuia să ĭ-o plătească farsoruluĭ.

— Spune-ĭ să vie altă dată, porunci Petrică tare, ca să-l audă şi «suveranul», care se ţinea de pîntece la uşă. Acum sînt ocupat; n'am timp!

Digitized by Google

Distrat

Digitized by Google

Digitized by Google

Distrat

Sindrofia e în toĭŭ. Uniĭ joacă maus, alțiĭ de-a ineluşu, alțiĭ staŭ la taĭfas; cîți-va moțăe. Se aduce ceaiul. Toată lumea e mulțumită, numaĭ Guță stă mohorît. Ba bine că nu! Să lase căldura moleşitoare a camereĭ, lustrul salonuluĭ, ca să plece să'şĭ petreacă toată noaptea... pe maşină.

Guță e inginer, aspiră să intre la serviciul de Tracțiune al Căilor Ferate, trebue decĭ să facă un stagiŭ de un an pe locomotivă. Dacă maĭ puneți la socoteală şi faptul că e însurat numaĭ de vre-o treĭ lunĭ, vă puteți lesne închipui disperarea omuluĭ. Nevastă-sa caută să'l consoleze:

— Lasă dragă, maĭ aĭ cîte-va lunĭ, şi scapĭ.

Tata socru e maĭ rece:

— Ce facĭ Guță; nu plecĭ? Sînt zece fără două-zecĭ, la zece şi cincĭ pleacă trenul.

Digitized by Google

— Acum, acum.

— Grăbeşte, că'l scapĭ.

— Ţe să'l scap, că nu poate să pleţe fără mine, răspunde Guţă, care e puţin peltic.

— Apoĭ dă-ĭ zor, că mănîncĭ amendă.

— Ah! ţe bine maĭ staŭ înfundat în fotoliŭ, suspină bietul Guţă, cu ochiĭ pe jumătate închişĭ. Ia auziţĭ cum viscoleste afară!

— Haide, îl încurajază tata socru. Una, două, treĭ!

— Lasă'l papa, nu'l maĭ amărî şi d-ta! protestează Miţa. Maĭ sînt două-zecĭ şi cincĭ de minute.

— Cînd să se 'mbrace, cînd să ajungă la gară? Nu vezĭ că vorbeştĭ copilăriĭ?

— Aoleŭ! Aşa e; trebue să mă si schimb, maĭ oftează nenorocitul inginer.

Şi dă fuga în camera de alăturĭ. Peste cincĭ minute, reapare în salon, în ilaritatea generală. E îmbrăcat în haine albastre, întocmaĭ ca un maşinist.

— Numaĭ chipul te trădează că eştĭ boer, îl linguşeşte o doamnă de la maus, scoţînd asu.

— Poftim să mă vezĭ mîine dimineaţă, cînd 'oĭŭ ajundze la Bucurestĭ, îĭ răspunde Guţă: sînt una cu fochistul.

Apoĭ tutulor:

— Bună-seara. Vă urez noapte maĭ bună de cît a mea. La revedere.

Miţa îl însoţeşte pînă în curte:

Digitized by Google

— Inchee-te la haină; vezĭ să nu răceştĭ; îmbracă paltonul cînd te daĭ jos de pe locomotivă.

— La gară! si mînă birzar!

Guţă se aruncă într'o trăsură, şi pînă să ajungă, stă cu ceasul în mînă. Nicĭ odată nu i s'a părut drumul maĭ lung. Maĭ sînt două minute, şi trenul pe care e însărcinat să'l conducă, trebue să plece. Aude chiar un fluerat de maşină. De-sigur că şeful a pus deja om în loc şi l'a amendat. Soseşte; maĭ e un minut.

Şeful l'a şi zărit:

— Unde umbli, domnule? De un ceas de cînd ne fierbĭ. Am trimis patru hamalĭ după d-ta. Dă fuga; conducĭ trenul accelerat No. 7 de pe linia treia; locomotiva 125.

Dintr'un salt, Guţă a sărit peste trenul sosit pe linia întîiŭ, a şi fost sus pe locomotivă, a şi fluerat, a şi dat drumul la abur. «Tout est bien qui fini bien» îşĭ zice el, uitînd pentru un moment că e maşinist, şi iată-l după ce-a pus în mişcare acceleratul cu toată viteza, încrucişîndu-şĭ mîinele, şi privind mulţumit împrejur. Deabia acum vede că focarul, beat mort, doarme tun pe reserva de cărbunĭ. In loc să se supere, zîmbeşte ĭertător: «Om ĭe şi el; l'o fi moleşit căldura». Nu-ĭ lucru mare să arunce două-treĭ lopeţĭ de cocs în cuptor. O face şi p'asta, şi pe urmă se razimă de balconul maşineĭ, şi priveşte

Digitized by Google

în beznă. Cu toată părerea de răŭ c'a părăsit societatea, simte o sensație plăcută pe monstrul acesta de fier, care spintecă biruitor aerul, alunecînd cu un sgomot infernal, în tăcerea nopțeĭ, pe șina de oțel ce'ĭ arată drumul. Două felinare uriașe, roșiĭ, înfipte în pĭeptul locomotiveĭ, luminează calea pînă la o depărtare de două-zecĭ metri. Din cînd în cînd, Guță, cînd i se pare că vede o umbră înaintea trenuluĭ, trage cîte-un fluer prevestitor. Se uită în acelaș timp la fochist, să vadă dacă nu cum-va se deșteaptă.

Fericitul sforăe parc'ar dormi pe puf.

La orizont apare semnalul primeĭ stațiĭ; dar luĭ Guță nu-ĭ pasă: e tren accelerat, pînă la Ploeștĭ nu se oprește. Poate chiar să stea într'o dulce somnolență, să'șĭ amintească de seara petrecută în casa luĭ tata socru, să se 'ntrebe ce o fi făcînd Mița...

Și pe cînd Guță visează, trimițînd șefuluĭ de la prima stație o salutare distrată — așa de distrată, că nu observă ochiĭ miraţĭ cu care'l privește acesta — călătoriĭ de prin vagoane încep să protesteze:

— Mă rog, trenul nu se oprește la Monteoru?

— Ba da.

— Păĭ, văd că l'am trecut.

— Poate că s'a hotărît altfel în noul mers al trenurilor.

Digitized by Google

In cupeul de alăturĭ aceiaşĭ nedumerire:

— Domnule conductor, eŭ am bilet numaĭ pînă la Monteoru. Văd că ne-apropiem de Ulmenĭ. Culmea ar fi să mă puĭ să plătesc diferenţa!

— S'o fi stricat ceva la maşină, răspunde flegmatic funcţionarul.

Ştirea se răspîndeşte ca fulgerul, din compartiment în compartiment. Ingrijirea e generală. Cînd trenul trece fără să se oprească şi prin Ulmenĭ, a doua staţie, pe al căruĭ şef, tot aşa de mirat, Guţă, de la înălţimea maşineĭ, îl salută tot aşa de radios, îngrijirea se preface 'n spaimă. Ceĭ cari 'şĭ luaseră bagajele şi rămăseseră cu ele în mînă, sînt gata să sară din vagon.

— O fi murit mecanicul, exclamă unul.

— S'o fi îmbătat, strigă altul.

— O fi căzut de pe locomotivă.

— Dar nu pricep ce face fochistul, răcneşte zăpăcit conductorul.

— Ce tot caştĭ ochiĭ la noĭ? îl apostrofează un domn îmblănit, de la clasa 'ntîiŭ. Trage semnalul de alarmă! Nu te tae capu atîta lucru? Uite, îl trag eŭ.

Un fluerat prelung se aude. Trenul se opreşte brusc. Călătoriĭ daŭ buzna. Toţĭ aleargă la maşină.

— Ce e porcăria asta, domnule mecanic?

— Trebue să trăeştĭ în Ţara Romînească să vezĭ ast-fel de lucrurĭ.

— Bine a zis cine a zis: «Ţara luĭ Hübsch!»

Digitized by Google

— Ţe s'a 'ntîmplat, întreabă filosofic Guţă, întrerupt din reverie.

— «Ţe» să se 'ntîmple? Am un proces la judecătoria din Monteoru, şi din cauza d-tale nu pot fi mîine acolo. Ca să ajung, trebue să umblu toată noaptea cu trăsura, vociferează un pasager.

— Tot din cauza d-tale o să am scene cu nevastă-mea, ţine isonul altu. I-am telegrafiat să m'aştepte în gara Ulmenĭ, şi-o să crează că mĭ-am bătut joc de ea, şĭ-am rămas să chefuesc la Buzĕŭ.

— Am să te daŭ în judecată! să cer daune pentru paguba pe care mĭ-o aducĭ! intervine un al treilea.

— Ăsta e un tren de persoane, se opreşte la toate staţiile, îl lămureşte conductorul.

— Cum se poate! Mie mi-a spus seful că conduc acţeleratul cu locomotiva 125.

— Asta e locomotiva 152, ataşată la trenul de persoane care pleacă cu cincĭ minute în urma acceleratuluĭ, la 10 şi 10. Aţĭ greşit şi v'aţĭ urcat în altă maşină.

Tabloŭ!!

Ca recompensă, direcţia C. F. R. a acordat luĭ Guţă dreptul să maĭ facă un stagiŭ de un an pe locomotivă.

Digitized by Google

Un tip

Digitized by Google

Digitized by Google

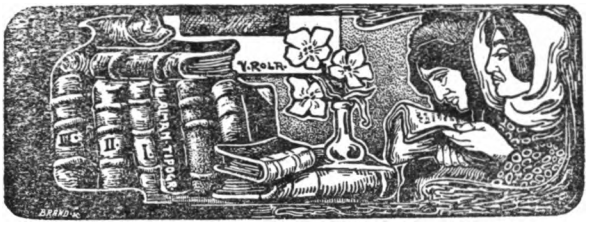

Un tip

Sînt într'un orășel de provincie liniștit, de care mă leagă o amintire duioasă. Prînzesc în casa ospitalieră a unuĭ amic, și la masă, discuția se încinge asupra vinurilor.

— De geaba, tot vinul de Rin e cel d'intîiŭ din lume, zice unul din comesenĭ.

— Nicĭ pe departe n'aduce cu un Bordeaux sec, răspunde un altul.

— Vinul de Capri, italienesc, le 'ntrece pe toate, e de părere un inițiat.

— Eŭ mă 'nebunesc după Chateau Lafitte, adăogă altul.

— Ba eŭ, vă spun drept, pentru un păhăruț de Cotnar bun, arunc pe gîrlă toate «Lafiturile», închee stăpînul caseĭ.

Digitized by Google

Numaĭ unul dintre oaspeţĭ nu'şĭ dă părerea, Horace. (Citiţĭ numele în franţuzeşte). Cu'n zîmbet dispreţuitor, cu ochiĭ pe jumătate închişĭ, cu ţigara în colţul gureĭ, stă de vre-o jumătate de ceas într'o dulce somnolenţă, declarîndu-se sătul de la al douilea fel de mîncare.

— Nu maĭ doreştĭ ceva domnule Horace? îl pofteşte patroana.

— Nu, mulţumesc, m'am săturat. Dintre toate dobitoacele universuluĭ, găsesc că numaĭ omul mănîncă şi face dragoste şi fără poftă, răspunde invitatul.

— Mersi, îĭ mulţumeşte vecinul luĭ din dreapta, care îmbuca cu nădejde, deşi declarase şi el că s'a săturat.

— Horace, dar tu nu ne-aĭ spus ce vin preferĭ, îl întreabă patronul. Par'că te văd că răspunzĭ: şampania.

— Te înşelĭ, se osteneşte însfîrşit să discute Horace, scoţînd ţigara din gură şi mîĭnele din buzunar. Nectar de care am băut eŭ, n'aţĭ gustat d-voastră. Patru sute de francĭ butelia!

— Maĭ scurteaz-o dascăle, încerc să'l zeflemisesc eŭ, ştiind că le cam taĭe.

— Ba nu, ba nu; să crezĭ c'a dat atîtea parale nebunu, mă încredinţează sătulul care mănîncă.

— *Mersi* şi eŭ pentru compliment. Ţĭ-aĭ luat revanşa, îĭ răspunde Horace.

Digitized by Google

— Dar de unde aveaĭ atîția leĭ nouĭ? îl interpelăm în cor.

— Staţĭ să vă explic; numaĭ s'aveţĭ răbdare să m'ascultaţĭ pîn' la sfîrşit. E o întreagă Odisee:

Acum douĭ anĭ, plec din ţară, cum plec eŭ în fie-care an, să'mĭ petrec iarna la Nisa. In tren pe cine găsesc? Pe Rotchild, care mergea la Monte Carlo. Din vorbă 'n vorbă, îmĭ spune că el joacă la ruletă tot-deauna pe No. 17. Eŭ am sistemul meŭ. Il sfătuesc: «Lasă-te de 17, şi joacă cu mine pe 27». — «Aş!», îmĭ răspunde batjocoritor. — «Dar, dacă cîştig eŭ cu 27, îmĭ vinzĭ cu cincĭ miĭ de fr. 100 de sticle de *Mouton Rotchild?* îl întreb. Ştiţĭ că vinul acesta e, după părerea mea, fără pereche. O butelie veritabilă, se vinde cu preţ fabulos.—«Convenu» îmĭ răspunde.

Ajungem, intrăm în sală, şi arunc cincĭ leĭ pe 27. Rotchild pune maximum pe 17. Se 'ntoarce ruleta, şi ese 27. Incasez o sută şeapte zecĭ şi cincĭ de francĭ beneficiŭ net, pe care-ĭ las jos, tot pe 27, plus cincĭ leĭ miza de la început. Rotchild nu m'ascultă; pune iar nouă napoleonĭ pe 17, şi cîte opt-sprezece napoleonĭ pe fie-care patru caĭ din 17. Se'ntoarce bila, şi iar ese 27. Mi se caschează, şease miĭ treĭ sute de leĭ, şi lopata strînge toate mizele luĭ Rotchild. Mă grăbesc să'ĭ plătesc ceĭ cincĭ miĭ de leĭ pentru suta de sticle

Digitized by Google

promise. Şi iată cum le-am băut «în nobilă şi agreabilă companie» sfîrşeşte Horace biruitor.

Povestea putea să se isprăvească aci. Dar ne interesează să vedem urmarea. Il rugăm să continue:

— Eĭ, şi pe urmă?

— Nu v'aţĭ plictisit? Atuncĭ să vă istorisesc înainte; că pe urmă a fost maĭ frumos: Rotchild pĭerde toţĭ baniĭ, pînă la o para, pe cînd eŭ îmĭ scot şi ceĭ cincĭ miĭ de leĭ daţĭ luĭ, şi mă înapoĭez la Nisa.

Acolo ce se 'ntîmplă? Fac cunoştinţă cu bancherul Ginks, care 'mĭ oferă o asociaţiune la Baraca. Mă pun în banc; mi se face banco «a cheval». Scot 8 — şi ambele tablourĭ, 9 şi 9! Imĭ fac calculul că 8 şi 9 fiind «le coup de giraud» lovitura doua trebue să cîştige la sigur; şi reconstituĭ bancul. A doua lovitură, tot ca a d'întîiŭ: scot 8, şi ambele tablourĭ 9 şi 9! «Bref!» în două lovituri, m'am curăţat de 60.000 de francĭ. M'am sculat, rece în aparenţă, dar tremurînd «în fond», anunţînd că este «une fuite», şi mĭ-am încercat norocul ca pontator. M'am scuturat şi de ceĭ două-zecĭ de miĭ de leĭ pe cari'ĭ maĭ aveam în pungă, şi, de unde în ajun fusesem bogat, m'am pomenit numaĭ cu o patacă de cincĭ leĭ în buzunar—şi cu un depozit de vinurĭ scumpe.

Am plecat acasă amărît, să mă culc. Dar

Digitized by Google

aşa somn, maĭ bine lipsă. Toată noaptea n'am visat de cît 8 şi 9.

A doua-zi, la două-spre-zece, mă gîndeam ce să fac cu ceĭ cincĭ leĭ; să'-ĭ mănînc, saŭ să-'ĭ maĭ pontez odată, la disperare? Spre norocul meŭ, întîlnesc pe terasa Monte-Carluluĭ un prieten căruia «iĭ avansasem» patru sute de leĭ. Mi-ĭ restitue, şi'n posesiunea acesteĭ sume, nu mă maĭ gîndesc la mîncare. Intru ca o bombă drept în sala de joc, — glonţ la masa de «Trente et quarante». Intreb ce-a eşit, şi mi se răspunde *negru*. Arunc patru sute de francĭ pe negru. Cîştig. Las opt sute. Cîştig. Las o mie şease sute. Cîştig. Las treĭ miĭ două sute. Cîştig. Se face şease miĭ patru sute. Credeţĭ că retrag ceva, să merg să mănînc? Nu mă chiamă de-geaba Horace, şi n'am de-a surda sînge de grec în vine! Las şease miĭ patru sute! Iar ĭese negru. Se plăteşte, şi capitalul devine 12.800. Ameţit de cîştig, nicĭ nu «remarc» c'am trecut de maximum. Din fericire, mĭ-atrage atenţia crupierul. Retrag opt sute de francĭ, lăsînd jos 12.000, şi maĭ trece neagra încă de zece orĭ!

Cînd m'am văzut în posesiunea unuĭ capital de 120.000 de fr., nicĭ n'am maĭ dat pe acasă. M'am dus direct la gară, unde am dat ordin portaruluĭ hoteluluĭ să'mĭ trimeată bagajul şi nota la Paris, «Elisée Palace».

Ajung. Acolo daŭ de altă pragmatie: Costică

Digitized by Google

Nifonescu, preşedintele, Firică Nedescu, doctoru, Costin Beraru, Zorovicĭ, ginerile luĭ Celebrescu, Septimiŭ Marensky, şi alţiĭ. Toţĭ veniseră cu banĭ mulţĭ cîştigaţĭ la Clubul Tinerimeĭ. Vrînd să mă sperie, mă invită la un prînz, la Larne. Staţĭ, îmĭ zic, vă daŭ eŭ revanşa, mîĭne. Şi'ĭ învit şi eŭ a doua zi la Paillard. Impodobisem masa cu florĭ, carĭ mă costaseră zece miĭ de leĭ. Poftisem la ospăţ toate cocotele şi toate actriţele marĭ ale Parisuluĭ. Unele nu vroiaŭ să vină. Dar le convingeam repede. Vroiţĭ un exemplu? Iată-l: mă prezint la Varietés, tocmaĭ în antractu după care trebuia să cînte Mealy. «Viĭ cu mine, o întreb, nu-ĭ aşa?» — Imposibil, dacă plec la chĭef, chiar pretextînd că sînt bolnavă, trebue să plătesc o amendă de două miĭ de leĭ. — Ţine cincĭ miĭ! îĭ răspund biruitor. Gest la care nu maĭ poate obiecta de cît cu un «Tu es fort» entusiast.

Cu ast-fel de elanurĭ, înţelegeţĭ cît am cheltuit. M'a maĭ uşurat cu vre-o două-zecĭ de miĭ de francĭ orchestra ungurească a luĭ Boldy, lăutariĭ noştri de la Café Blanche şi artiştiĭ de la Opera comică.

Orgia, care a început la opt seara, a ţinut opt zile şi opt nopţĭ în şir. Circula pe stradele: Parisuluĭ numaĭ trăsurĭ de remiză: bibicu plătea. Crema Parisuluĭ şi elita Bucureştiuluĭ, numaĭ de mine vorbea.

Digitized by Google

Dar, după cincĭ-spre-zece zile de chĭef, constat că lipseaŭ de la apelul nominal 100.000 de leĭ. Merg la cercul «Des Arts et des Lettres» să'mĭ refac budgetul la Bacara, dar, vaĭ! maĭ daŭ 10.000 de leĭ. Redus la expresiunea de 10.000 fr. «insignifiantă» pentru viața Parisuluĭ, și maĭ ales pentru aceea pe care o dusesem eŭ, iaŭ drumul spre gare de L'Est să mă 'ntorc în țară. Ghinion! Trenul plecase. Ne vroind să daŭ rezon proverbuluĭ «Grandeur et décadence...» mă îndrept spre gare de Lyon, și mă urc în trenul care pleca spre Monte Carlo. Ajung. Pun treĭ-spre-zece napoleonĭ pe țifra cabalistică 13, și iar cîștig șeapte zecĭ de cearceafurĭ de cîte-o mie leĭ.

— Staĭ să continuŭ eŭ, îl întrerup: îĭ lașĭ jos pe toțĭ...

— Iar vreĭ să mă ieĭ peste picior, îmĭ răspunde.

— Ce vreĭ să'țĭ fac, dragul meŭ. Prea le taĭ și tu. Eștĭ un tip.

— Și încă ce tip! Aĭ putea să mă descriĭ într'o nuvelă.

— Nu te superĭ?

— Ferească Dumnezeŭ. Îmĭ facĭ reclamă.

— Așa? Poftim.

Digitized by Google

Digitized by Google

Audienţa

Digitized by Google

Digitized by Google

Audiența

Bună-ziua. La mulți ani, Nicule!

Și dau să'ĭ întind mîna.

— Lasă-mă! Lasă-mă! Să nu m'atingĭ, că ese scînteĭ din mine.

— Da' ce-ĭ omule?

— Lasă-mă 'ți spun; nu m'atinge, că morĭ trăznit. Sînt gata să fac explozie. Crapă fierea în mine de necaz.

— Ci-ca explică-te, nene.

— Tot n'am reușit să vorbesc cu ministrul!

— Eĭ și?!

— Cum, eĭ și?! Păĭ, staĭ să vezĭ; să rîdă și curcile. Știĭ de cînd mă trudesc să dau ochĭ cu el, și nu-ĭ chip. Să nu crezĭ că exagerez: i-am sunat la poartă de vre-o două-zecĭ de orĭ pîn'a-

Digitized by Google

cum. Ba e la consiliŭ, ba e bolnav, ba nu primeşte, ba e la ţară, ba e dus în inspecţie, — m'a înebunit. La audienţă, e cu neputinţă să pătrunzĭ. Am sărăcit tot venind în Bucureştĭ şi pierzîndu-mĭ zilele în anticameră.

Insfîrşit, cu cîte-va zile înaintea Crăciunuluĭ, mă decid; îĭ trimit o scrisoare patetică, să mişte şi pietrele. Răspunde:

«Adînc mişcat de cele ce'mĭ scrĭĭ, te rog să trecĭ mîine dimineaţă pe la Minister, unde, presentînd carta, veĭ fi primit imediat».

Am răsuflat maĭ uşor. In cele din urmă, s'alegea la un fel: orĭ albă orĭ neagră. N'am dormit toată noaptea de emoţie. A doua zi dimineaţa, alb ca varul de neodihnă, trec maĭ întîiŭ pe la tipografie, să iaŭ cărţile de vizită comandate în ajun, (le isprăvisem pe celelalte de cînd mă tot presentam la audienţe), le aleg din miile de cartoane înşirate pe masă, — ştiĭ, toată lumea se aprovizionează cu cărţĭ de vizită în ajunul Anuluĭ noŭ—spun băiatuluĭ să'mĭ împacheteze cutia, şi iată-mă iar în anticameră.

Sala plină. Desfac pachetelul, daŭ repede carta de vizită uşieruluĭ, care fără ca măcar s'o citească, o adaogă la maldărul pe care'l avea deja în mînă, şi m'aşez pe un scaun. Ah! aşteptarea asta de ceasurĭ, de zile, şi une-orĭ de lunĭ, pentru a putea spune o vorbă atotputerniculuĭ funcţionar! Feţele umilite, îngrijate, ale tovarăşilor

Digitized by Google

tăĭ de nerăbdare! Cum se citeşte pe figura lor că toţĭ oameniĭ aceştia aŭ venit aci să ceară ceva, — nu totdeauna o graţie — de cele maĭ multe orĭ un drept, dar un drept pe care trebue să'l cerşească, să se plece, să se roage ca să'l capete! Ce poziţie servilă, plouată aŭ toţĭ! Par'că s'ar afla deja înaintea stăpînitoruluĭ. Maĭ sînt pe-acolo slujbaşĭ daţĭ afară, carĭ vin să'şĭ recapete locurile, aspiranţĭ nouĭ de slujbe, cu diploma în buzunar, samsarĭ viclenĭ — puternicĭ la rîndul lor — pe cari'ĭ munceşte numaĭ grija de-a reuşi şi de-astă-dată cu influenţa, copoĭ de sinecure, văduve disperate, servitorĭ chiar. Ah! de cîte orĭ, privind turma aceasta laşe, din care făceam şi eŭ parte, nu mi s'a urcat sîngele în obraz de indignare, nu mi-a venit să mă ridic mîndru, să daŭ draculuĭ şi «onoarea postuluĭ» şi tot, şi să plec fără să maĭ mă uit înapoĭ! Fericit cel care n'are trebuinţă de nimenĭ, care poate să trăiască fără ajutorul nimănuĭ! Dar cine se poate făli că trăeşte aşa în societate — fie el cît de bogat?

Pînă să'mĭ vie rîndul, aştept decĭ în ceata celorlalţĭ, într'o tăcere împovorătoare de s'aude musca. Toţĭ ne uităm uniĭ la alţiĭ: eŭ mă distrez să ghicesc după mutră cam ce vrea fie-care: domnul din colţ, pe care'l cunosc din vedere, mă prind că a venit să ceară un bilet de liber parcurs pe calea ferată; doamna în doliŭ, de

Digitized by Google

lîngă mine, o recomandaţie către ministerul Cultelor (îl ştie pe ministru prieten cu cel de la Culte) ca să poată ataca fondul Milelor; spilcuitul de colo, într'o redingotă ireproşabilă, de sigur că e un subaltern din provincie, care vine să se prezinte şefuluĭ; şi-aşa maĭ încolo.

Din cînd în cînd, uşa se deschide; noul venit e întîmpinat cu privirĭ generale de nemulţumire; fie-care 'şĭ zice «poate vr'un protejat pe care-o să'l primească înaintea mea»; cîte unul, maĭ experimentat, ia măsurĭ de precauţiune, dînd bacşiş uşieruluĭ să'ĭ pună carta de vizită deasupra. Discret, servitorul îl serveşte, începe să devină impertinent cu ceĭlalţĭ; face unuia o observaţie aspră: «Scoate-ţĭ şoşoniĭ!». Maĭ vin şi de ceĭ obicĭnuiţĭ, carĭ s'aŭ hîrşit făcînd anticameră, cunosc toate trucurile spre a parveni la «uşa cabinetuluĭ», intră în salon ca la eĭ acasă.

— Vino la fapt, Nicule, întrerup eŭ pe indignatul meŭ amic.

— Nu, daca m'aĭ oprit, staĭ să te pisez. Stăĭ să'ţĭ fac puţin tabloul, să vezĭ: am dreptate să fierb saŭ nu?!

Ceasul bate 10, bate zece şi-un sfert, zece jumătate, zece şi treĭ sferturĭ, maĭ bate cîte-va sferturĭ pînă la 12, şi ministrul nu maĭ vine. Telefonul din camera de alăturĭ sună, funcţionariĭ aferaţĭ, cu hîrtiĭ la subţioară, aleargă de colo pînă colo, un domn îmblănit, deputatul Vasile

Digitized by Google

și nu maĭ știŭ cum, îșĭ face apariția, iată și ministrul. Tăcerea a devenit mormîntală. Numaĭ representantul națiuneĭ, nepăsător, răsfoește sgomotos o gazetă.

— Vă poftește domnul ministru! se adresează reverențios ușierul nouluĭ sosit, care intră la audiență cu blana și cu șoșoniĭ.

Și-apoĭ urmează o altă tăcere de o oră.

Ca să'mĭ treacă vremea, examinez cu luare-aminte pe un bătrîn, care face niște gesturĭ să te prăpădeștĭ de rîs: a început să bată barabancea pe răzămătoarea fotoliuluĭ, pe urmă s'a sculat nervos cu un Ti! Ti! Ti! — pe urmă a început să fluere desnădăjduit, a dat să se plimbe de colo pînă colo cu mîĭnile la spate, dar s'a apelpisit:

— Asta este curată porcărie! Domniĭ deputațĭ ar trebui să vie în zilele cele-l'alte, nu să ne facă pe noĭ să murim de foame, așteptînd! Azĭ e zi de audiență.

Privirile noastre îl încurajează, recunoscătoare. Ușierul zîmbește și el, fericit să'șĭ auză stăpînul înjurat.

Dă Dumnezeŭ și ese deputatul.

— Chiriachița Fifirescu! strigă ușierul, eșind din cabinetul ministruluĭ.

Toțĭ se uită împrejur să vadă cine e fericita care e primită întîĭŭ. Nu răspunde nimenĭ. S'o fi sastisit și-a plecat.

Digitized by Google

— Sevasta Obilovicĭ!

— Prezent! răspunde cu o voce pițigăiată, d-na de lîngă mine, care intră sfeclită înăuntru.

Bătrînuluĭ ĭ-a trecut supărarea.

— Ministrul ăsta tot e gentil, primește întîiŭ damele.

— Și primește unul cîte unul; ia să vezĭ d-ta la alte Ministere: solicitatoriĭ sînt introduși toțĭ de-odată, «de nu poate omu să'și spue sicretu», ține isonu provincialul venit să se prezinte.

După doamne, vine rîndul domnilor. Se strigă unu, se strigă doĭ, se trigă treĭ, patru, șeapte, zece, — văd introduși pe ceĭ veniți în urma mea, cred că mi s'a rătăcit carta, și maĭ daŭ una ușieruluĭ, care a și uitat că 'ĭ maĭ dădusem una. Aștept, aștept, — nimic! Ba, pe cînd eŭ sînt uitat, ministrul se interesează pentru a doua oară de Chiriachița Fifirescu. Îmĭ vine să turbez. Inventez altă distracție: acum caut să citesc pe figurile palide saŭ aprinse ĭeșite din audiență, răspunsul favorabil saŭ negativ.

«Naivul de mine! Francu trebue să fie pricina, îmĭ zic de-odată». Și prezint pentru a treia oară carta de vizită ușieruluĭ, împreună cu un leŭ noŭ, noŭ nouț. Rămăsesem singur în sală.

— Chiriachița Fifirescu! strigă de astă-dată chiar ministrul, apărut furios în prag. Cine mă tot plictisește cu carta asta de vizită?

Intr'o secundă am și scos cutia din buzunar.

Digitized by Google

Greșise băiatul din tipografie! Îmĭ împachetase altă comandă!

— Eŭ sunt Chiriachița, domnule ministru; să vă spun...

Tocmaĭ trecea secretarul general.

— Domnule secretar, ia vezĭ d-ta ce vrea c'oana Chiriachița.

Știĭ, printre ceĭ carĭ solicită audiențe, sînt și nebunĭ cîte-odată. Drept unul din aceștia m'a luat ministrul, și-a șters-o pe ușă.

— Petre, ia vezĭ tu ce vrea c'oana Chiriachița, se adresează secretarul, vînăt de spaimă, ușieruluĭ.

Și mă plantează și secretarul.

— Eĭ bine, așa ghinion n'am maĭ pomenit, isprăvi Nicu. D'aia îțĭ spun: să nu m'atingĭ, că fac explozie. Crapă fierea în mine de necaz. Fugĭ că 'ncep să urlu; devin periculos: te mușc. Salutare.

— Sărut mîna «c'oano Chiriachițo».

Digitized by Google

Digitized by Google

Tabla de materiĭ

	PAG.
Răzbunare	7
Un tabloŭ psihologic	19
Crucea	27
Dreptate	39
Bănuitul	47
Proces-Verbal	61
Casa ocnaşuluĭ	69
Nunta	77
La vedere	85
Alma Mater	95
Pentru o floare	105
Primiĭ clienţĭ	113
Pomana	123
Antract	133
O călătorie a Doamneĭ Cuza	143
Pe vremea mea	151
Note de drum	159
Note de drum	171
Note de drum	179
«Boerii» din Oltenia	189
«Mascotta»	197

Digitized by Google

PAG.

«Maestrul». 205
Interesul 213
Marcu 219
Moş Dinache. 227
Dovada. 235
Ursu. 245
Meteahna luĭ Petrică. 257
Distrat 267
Un tip 275
Audienţa 285

Digitized by Google

ACEASTĂ CARTE S'A TIPĂRIT ÎN ATELIERELE INSTITUTULUĬ DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ

„MINERVA"

STRADA REGALĂ 6, BUCURESCĬ (HOTEL UNION)

PENTRU

V. STĂNCIULESCU

LIBRAR EDITOR, PLOEȘTĬ

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE ACELAŞ AUTOR:

POEZII

Poezii.
Foi de Toamnă.
Cartea Dragostei.
Epigrame.
Din Inimă.
Fără Iubire (poemă).
Sincere.
Duioase.
Valuri.
Cele din urmă.

PROZĂ

Veneţia.
Proză.
Anecdote Militare.
Robinson Crusoé. (traducere).
Din Largul Lumii.

TEATRU

Steaua.
Păţania lui Dimitrache.
O lecţie.
Păcate.

Tiparul Institutului grafic MINERVA. — Bucureşti.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

20
35

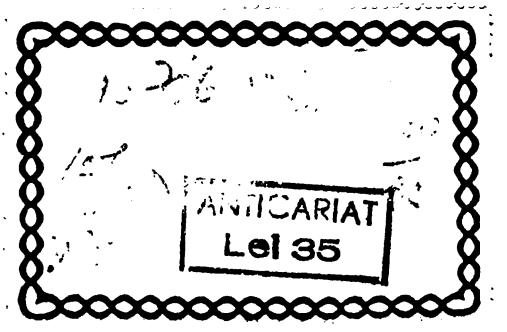

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google

Digitized by Google